

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 12 / 2023

číslo 3

**Děti a mládež
v NSČU**

**Mládež a
duševní zdraví**

Tvůrčí život

**Květinový
sněm**

**Rodokmen
N. F. Čapka**

**Unitářská
akademie jako
právní subjekt**

Návrat vlků

**Pohled
domorodců**

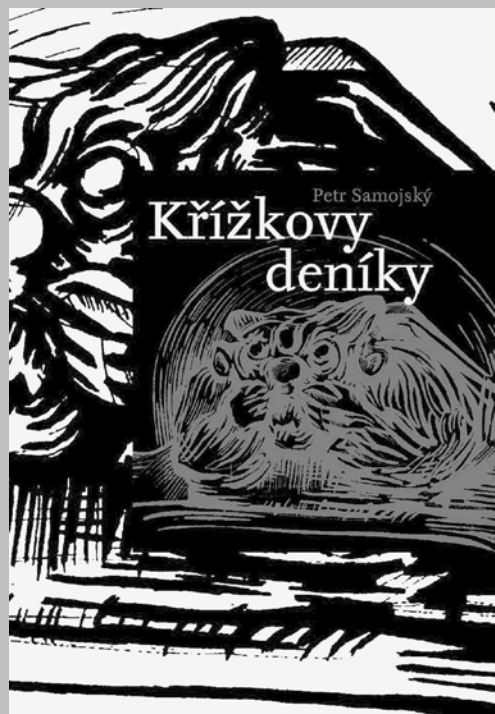

Vztah unitářů k dětem a mládeži

**Tvůrčí život
Bible a věda**

Nakladatelství Unitaria nabízí:

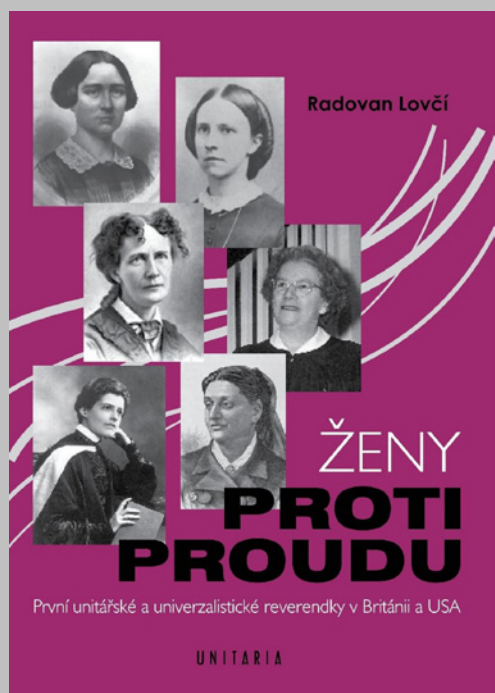

Křížkovy deníky

Petr Samojský

Dne 2. října roku 2019 byla v podzemí Unitarie nalezena podivná schránka, která obsahovala počítačové diskety s přepisem starých deníků jedné rodiny. Tak začíná napínavý příběh, který se postupně čtenáři odkrývá prostřednictvím zápisů v rodinných denících. Jak autor tvrdí, deníky přepsal a editoval Emil Křížek, ten také údajně nakonec před svou smrtí texty uložil na diskety a schoval v podzemí.

Cena: 320 Kč, cena pro členy NSČU 260 Kč.

Ženy proti proudu

Radovan Lovčí

Kniha přináší portréty prvních unitářských a univerzalistických reverendek v Británii a USA. Může zaujmout nejen unitáře a příznivce liberálních náboženských směrů, ale také badatele v oblasti religionistiky a dějin náboženství, případně feminismu a ženské emancipace, neboť na konkrétních životních osudech ukazuje úskalí, s nimiž se musely potýkat ženy v britském a americkém prostředí, když se rozhodly zhostit se profesí do té doby určených výlučně mužům.

Cena: 239 Kč, cena pro členy NSČU 150 Kč.

Když jsem přemýšlela, jak zaměřit editorial pro toto číslo, aby byl provázaný s hlavními tématy (unitářská práce s dětmi a mládeží; tvůrčí život) a zároveň je trochu posouval do jiných rovin než prezentovaných v člancích, pořád se mi vracela jedna otázka – až jsem se ji rozhodla použít. Dovedete si představit, jaká by Unitaria byla, kdybychom do jejího chodu nechali mluvit děti? Já nad tím totiž čas od času přemýšlím. Ne že bych chtěla odsouvat dospělé členy na vedlejší kolej, ale spíš mám trochu obavu, abychom z té naší „zralé“ hlavní koleje také dokázali vytvářet prostředí přívětivé těm, kteří ještě nejsou soběstační a plnoprávní, ale jednou (záhy) se budou muset s naší prací vyrovnávat.

Oni totiž, když jim ten prostor poskytneme a upozadíme sebe, dokáží už jako malí podivuhodné věci a projevují překvapivou vyspělost. Vcelku s tím mám na půdě Unitarie určité zkušenosti a bývá to pro mě hodně osvěžující vytrhnutí ze stereotypů, do nichž má každý z nás po čase tendenci upadat. Pravda, někdy to může zabolet, protože mládí bývá radikální, s tendencemi vidět svět příkře, černo-bíle, ale nestalo se mi, že by děti hodnotově zakolísaly. Mám-li být upřímná: to spíš my dospělí máme občas tendence hodnoty relativizovat a sami sebe občas trochu vyjímát z jejich naplňování, ale větší děti a mládež, s nimiž jsem zatím v Unitarii měla tu čest pracovat, to nedělají.

Tak schválně – opusťte to, co důvěrně znáte, a popusťte uzdu fantazii: Jaká by byla témata promluv a shromáždění, kdyby si je mohli vybírat mladí a děti třeba od věku sedmi let výš? Čemu z „našich“ témat a způsobů prezentace by dali šanci? Co by je zajímalo? Jaký přístup by volili? Jaké rituály by jim připadaly fascinující? Které by je nudily? Co by pro ně bylo srozumitelné, co naopak zcela nesrozumitelné? S čím by oni, jako unitáři, oslovovali veřejnost? Co by chtěli po nás nebo očekávali od nás?

Myslím si, že je to důležité. Abychom nevytvářeli jen svět, proti kterému mají nutkání se vymezovat, ale abychom v něm z obou generačních stran svobodně a přirozeně nacházeli styčné plochy, kde nám bude milé pobývat spolu. Mně osobně je vlastně tahle snaha o jejich vytváření nejbližším způsobem, jak v Unitarii žít tvůrčí život společenství (to se už dotýkám dalšího z hlavních témat čísla). Umělecké tvůrčí sklony mohou být fajn a jistě i inspirativní pro druhé, ale vlastně zase zdůrazňují mě, můj pohled na svět. Objevování a formování nových platforem, na nichž se můžeme setkávat, je rovněž tvůrčí dobrodružství, a navíc se jím dají otevírat rovnější příležitosti pro mnohé. Není to samozřejmě nic nezbytného. Je to jen pobídka k jednomu z možných a v našich obcích ne úplně běžných úhlů pohledu. Snad pro vás tedy budou následující stránky podnětné k rozvíjení vašich vlastních neotřelých úvah o světě!

Přeji vám krásný zbytek léta.

OBSAH

ŽIVÉ TÉMA: Vztah unitářů k dětem a mládeži

- 3 Jak můžeme pracovat s dětmi a mládeží v současném českém unitářství?
(Kristýna Ledererová Kolajová)
- 15 Jak unitáři a univerzalisté podporují duševní zdraví mladých lidí
(Elaine McArdleová)
- 22 Mezinárodní online setkávání unitářské mládeže (Tereza Vitoušová)
- 24 Těsně pod hladinou: Rozhovor s Gavinem Howellem o unitářské mládeži ve Velké Británii (Rozhovor vedl Matěj Čihák)

IN MEDIAS RES: Tvůrčí život

- 26 Tvůrčí život – co to vlastně je? (Marie Březinová)
- 30 Tvůrčí život jako cesta (Vlastimil Krejčí)

DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ: Bible a věda

- 32 Interpretace a nedosažitelná objektivita (Jiří Lukeš)

KALEIDOSKOP

- 35 Sněm zvaný Květinový (Miloš Hlávka)
- 41 Má význam znát své kořeny? (Tomáš Herajt)
- 46 Genealogie Norberta Fabiana Čapka (Tomáš Herajt)
- 59 Rozhovor s profesorem Alešem Sekotem (Rozhovor vedl Radovan Lovčí)

Z UNITÁŘSKÉ KNIHOVNY

- 65 Zprávy z unitářské knihovny v Praze: Sedmnáctý díl (Bohdan Chlíbec)

UNITÁŘSKÉ ROZHOVORY

- 67 P. H. Poutník: Rozhovor s Pavlem Havlíčkem, příznivcem OUB
(Rozhovor vedla Jarmila Plotěná)

ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY

- 72 Náš loňský rok – 2022 (Bohunka Jelínková)
- 76 Aktuální dění v Pražské obci unitářů (Tereza Vitoušová)

Z UNITÁŘSKÉ AKADEMIE

- 78 Unitářská akademie – instituce s právní subjektivitou? (Michal Kohout)
- 80 Obzory – ediční řada Unitářské akademie (Kristýna Ledererová Kolajová)

ZELENÁ UNITARIA

- 84 Spiritualita a vztah k přírodě na příkladu navracejících se vlků (Roman Figura)
- 88 Jak přijmout pohled domorodců na změny klimatu (Nazune Menka)
- 92 Ailton Krenak: Nápad, jak odsunout konec světa: Knižní recenze (Matěj Čihák)

Jak můžeme pracovat s dětmi a mládeží v současném českém unitářství?

Kristýna Ledererová Kolajová

Ve zdravém společenství by měly být aktivně zastoupeny všechny generace, o tom asi nikdo nepochybuje. U nás tohle skvěle fungovalo v prvních třech desetiletích unitářské existence,¹ ovšem s nástupem komunismu k moci to bylo všechno v 50. letech minulého století cílenými zásahy státu do vnitrocírkevních věcí vymýceno. Církve nemohly mít vlastní dětské ani mládežnické organizace, jediným povoleným sdružením byl státem dozorovaný Československý svaz mládeže. Od 60. let tedy české unitářství bohužel vůbec není zvyklé mít ve svých řadách děti a dospívající. Současná situace je ohledně nejmladších členů, řekněme do třiceti let věku, taková, že se tu a tam vyskytují v polovině našich obcí (počítám jen ty, kteří se alespoň nepravidelně účastní programů a dění v obci) a v druhé polovině obcí bohužel vůbec. To je stav neutěšený a poměrně alarmující.

Tábor Putování
za duhou,
červenec 2020.
(Všechny fotografie
KLK.)

Než se zaměřím na to, co se s tím dá dělat, zkusím nejprve pojmenovat hlavní důvody, proč tomu tak může být. Třeba bude jejich

přehled užitečný k zamýšlení se nad tím, jak začít situaci účinně měnit.

Tou úplně nejjobecnější komplikací (která ale myslím nemá v českém unitářství rozhodující vliv) je samotný fakt, že unitářství chce po člověku vlastní rozhodování, a to i v oblastech, které vyžadují určitou vyspělost abstraktního myšlení (zejména pak pro svobodné rozhod-

¹ Viz například autorčiny texty: Co byla unitářská nedělní škola, *Tvůrčí život*, 2014, č. 1, s. 40–44; Mládež československých unitářů, *Tvůrčí život*, 2014, č. 2, s. 44–53; Organizované systematické vzdělávání českých unitářů, *Tvůrčí život*, 2021, č. 3, s. 24–46.

nutí o členství!). Byť současné neuropsychologické výzkumy posouvají hranici, kdy je dítě schopné abstraktně vnímat, už spíše do předškolního věku, přece jen schopnost samostatně přemýšlet o věcech duchovních se v průměru otevírá až u dětí mentálně vyspělejších, teprve s určitými nabytými vlastními prožitky a zkušenostmi a poznanou touhou po jejich reflexi.

U některých dětí to, pravda, může být již v raném školním věku. To jsou ovšem spíše výjimky. V té době samozřejmě přichází dětské otázky „mapující“ v úplném základu tuhle sféru, klidně i typu „co je bůh“ a podobně, ale běžné dítě v tomto věku spíše bez výhrad přijme výklad, který mu někdo větší dá, než že by si dokázalo tvořit a korigovat vlastní názor. Nejčastěji se ovšem tahle schopnost rozvíjí zhruba mezi osmi až jedenácti lety a u některých dětí i později, což pochopitelně není nikterak špatné.

Pokud bereme unitářství dětí poctivě, pak samozřejmě mohou a v ideálním případě mají být od narození součástí našich společenství, ale z mého pohledu lépe zpočátku bez členské

příslušnosti, a pokud s ní, tak s plným vědomím celého společenství, že je to spíše součástí víry rodiče a nadstavba jeho vlastního členství. Vědomé samostatné rozhodnutí může přijít teprve o dost později a rozhodně by mu měl být ponechán bezpečný prostor (zejména svobodně volené možnosti říct ne), chráněný jako ryze osobní věc. Proto je třeba pro mne osobně automatická registrace po narození spíše problematická – rozhodnutí o oficiální příslušnosti k víře jen podle toho, komu jsem se narodil, mi není blízké u žádné náboženské organizace, tedy ani v unitářství.

Druhou, a podle mne v našem případě hodně vlivnou příčinou může být obecné přesvědčení velké části společnosti, která není organizovaná v žádné náboženské organizaci, že vzdělávat a vychovávat dítě v duchovní oblasti a rozvíjet jeho spiritualitu je úplně zbytečné (v lepším případě), nebo krajně nevhodné, až nebezpečné (v horším případě). Tento přístup je velmi častý i u lidí, kteří sami o sobě vlastní spiritualitu nějakým způsobem

Tábor Výprava do Země příběhů, červenec 2021.

řeší a praktikují, a hodně ho bohužel živí také české veřejné školství, které tuhle oblast růstu osobnosti stále opomíná jak ve výukových plánech, tak ve výuce samotné. Tím pádem mimo samotné náboženské organizace nevzniká prakticky žádný prostor pro debatu a inspiraci, jak a proč s dětmi v této sféře pracovat, v čem mohou být případně církve a náboženské společnosti užitečné a v čem a proč naopak pro někoho odrazující, nežádoucí či nevídané.

Poslední důvod, který mi připadá minimálně stejně zásadní jako ten předchozí, je fakt, že téměř žádná z našich obcí nemá zajímavý program, který by mohla nabídnout dětem, ať už „svým“ nebo z řad veřejnosti. A ani se o to nesnaží, ani o tom příliš neuvažují. Což je o to smutnější, že všechny mají po většinu běžného týdne zcela prázdné prostory, které nikdo nevyužívá – základní zázemí tedy je k dispozici zdarma. Logika je v tomto zcela neúprosná: pokud pro to nevytvoříme prostor a příležitost, nemůžeme a nebudeme mezi sebou mít aktivní nejmladší generaci.

A vzniká zacyklený problém: Máme drtivou převahu dospělých členů. Ti mají ale v oblasti duchovního vývoje zcela jiné potřeby než děti. A programy se v drtivé většině zase automaticky přizpůsobují jim. Jak snadné je v tomto stavu rezignovat a povzdychnout si, že tak to prostě je a bude. Unitář = dospělý. Pokud se ale rozhlednete po světě, zjistíte, že to tak být nemusí! Stojí to ovšem dost námahy. Myslím, že každé ze zahraničních unitářských společenství, které pracuje s dětmi, by potvrdilo, že to je práce velmi náročná na čas věnovaný zkoušení mnoha konceptů, než naleznete funkční model pro svou, vždy specifickou obec. Poté je to podobně náročné z hlediska pravidelných příprav i realizace. A výsledky bývají v porovnání s dospělými méně uspokojivé – třeba v tom ohledu, že mnoho dětí, které dětskými unitářskými programy projdou v předškolním či raně školním věku, později z obcí stejně odchází. Těch, které zde přečkají v konkurenci náporu školních i dalších mimoškolních aktivit druhý stupeň základní školy i svou pubertu, je málo. Ale mají pro nás jednu obrovskou výhodu: právě z nich se nejlépe formuje zdravé, aktivní a odolné jádro budoucích let existence jaké-

koliv obce. Jádro, které si je vědomo unitářské identity, které jí rozumí, které ji žije a přirozeně šíří všude kolem sebe a s vysokou pravděpodobností jí zůstane věrné až do konce svých dnů. To je bonus k nezaplacení!

Otázka by tedy neměla stát, zda vůbec o děti stojíme, ale jak je k nám přivést. A základní odpověď je docela jednoznačná a jednoduchá: Pokud chceme děti, nelze začít jinak než vědomým, promyšleným (a pracným!) vytvářením jejich svébytného prostoru v dospělém společenství.

To jde ztuha. Ale jsem přesvědčena, že jiná cesta není; z nebe nám nespádnou – deus ex machina patří pouze do antických a klasicistních dramát a ani v nich nepůsobí nijak věrohodně. Nedávno jsem zažila situaci, kdy se náš ordinovaný duchovní na schůzi s kolegy pozastavoval nad tím, že členové neberou své děti na jím vedené shromáždění. Přitom jím vedená shromáždění neobsahují byt' jen jediný prvek, který by mohlo se zájmem vstřebat dítě, v sídle jím vedené obce není jediná hračka nebo místo, kde by se dítě mohlo zabavit, zkrátka chybí zde naprosto cokoliv, co by dětského návštěvníka mohlo zaujmout, natož nadchnout. Zjevně nepochopil, že je to v první řadě on, kdo musí něco změnit, kdo musí pro dětské návštěvníky připravit vhodnou a vstřícnou půdu, kdo se jimi musí zabývat mnohem dříve, než je na shromáždění pozve. Se středověkým přístupem „dítě je malý dospělý už v momentě, kdy ho není nutné kojit“, tedy mu není třeba věnovat žádnou speciální pozornost a péči, se společnost (a to nejen ta aristokratická, připomeňme například Komenského, k němuž se hrdě hlásíme) začala loučit už v 17. století. Je smutné, že někteří unitáři (bohužel i v řadách duchovních) to zatím přehlíží.

Já však doufám, že většině duchovních a aktivních členů je tento přístup cizí a jsou ochotni pro posílení účasti dětských návštěvníků něco dělat. Jak a kde ale začít? Myslím, že nejprve je třeba si upřímně zodpovědět některé důležité otázky (viz níže, ale jistě nejsou vyčerpávající). A protože mi nepřipadá dobré jen teoretizovat, dovolím si vždy uvést nějaký příklad z našeho současného dění, který může sloužit jako konkrétní podnět, k čemu mohou v praxi vést.

Tábor šamanů, červenec 2022.

CO MŮŽEME NABÍDNOUT DĚTEM Z HLEDISKA NAŠEHO NÁBOŽENSTVÍ?

To jistě dost záleží na individuálním přístupu a vkladu člověka nebo lidí, kteří se dětem v dané obci věnují. Obecně však, opřeme-li naši nabídku o působení ve všech oblastech, k nimž nás zavazují naše principy, to může být myslím pro velký segment společnosti dostatečně atraktivní. (I když to pochopitelně jen stěží může konkurovat kroužkům, které vedou dítě k rozvíjení nějaké konkrétní aktivní dovednosti uplatnitelné na trhu práce nebo z hlediska společenské prestiže. Ale pokud nám stačí být tak trochu „druzí“ v pořadí a tomuto se nesnažit konkurovat – moudrým obcím by to stačit mělo – a dokážeme být při vedení dětské skupiny dostatečně flexibilní a trpěliví s ohledem na to, že v podstatě všechny ostatní řízené volnočasové aktivity dětí budou mít přednost, pak to může nést ovoce.) Kromě principů to pochopitelně může (nebo by spíš měla) být také oblast

prozkoumávání vlastní spirituality a prostor a podněty pro první kroky v téhle oblasti. A do třetice za mne například ještě jedna podstatná věc, totiž osvojování si významu a přínosnosti společenství pro dítě samotné i jako způsob aktivního vytváření zdravé občanské společnosti.

Zde můžeme udělat poměrně velký a užitečný kus práce. Zdálo se mi například až nepochopitelné, když jsme při jedné z aktivit s dětmi narazili na to, že bez ohledu na věk (ve skupině bylo přes deset dětí ve věku od pěti do čtrnácti let, vesměs velmi nadaných a chytrých) nemají vůbec povědomí o svých zákonných právech. „Ona opravdu existují kodifikovaná práva dětí? U nás? Dokonce na mezinárodní úrovni?“ Ten jejich údiv nebyl hraný. (A ten můj také ne.) Co dodat? Ta aktivita, o níž jsem se domnívala, že pro ně nepřinese mnoho nového, a chtěla jsem jen jejich hlavičkám to téma formou krátké „hry“ připomenout, oživit pro dal-

Akce Dobré skutky, prosinec 2020.

ší program, rychle vtáhla všechny věkové kategorie do živé diskuse plné nových objevů a nesmírně podnětných úvah a v důsledku toho byla velmi přínosná a plodná pro všechny.

JAK TO VHODNĚ ODRAZIT, AKCENTOVAT PŘI SHROMÁŽDĚNÍ A JAK S TÍM PRACOVAT V DOPLŇKOVÝCH PROGRAMECH?

Co se shromáždění týče, je to pochopitelně víc otázka pro duchovní než pro laické vedení, takže si dovolím jen obecnější pohled z odstupu (a s vědomím, že je profesně nekompetentní, nicméně jsem dvojnásobný rodič, což mi dává určitou „kompetentnost“ při pohledu z druhé strany). Myslím, že u malých obcí se vyplatí nezapojovat děti do shromáždění každý týden, ale s nižší periodicitou (předem plánovanou a s předstihem oznamovanou), ovšem pak se co nejvíc snažit právě jim přizpůsobit celé shromáždění. Nejen například promluvu nebo některé další liturgické prvky. Byť by to znamenalo

o dost jinou verzi shromáždění, než jakou daná obec běžně používá.

Z mého pohledu není dobré povzbuzovat (až nutit) děti zapojovat se do shromáždění viditelně. Ne každý to má rád a takových dětí, kterým to nepůsobí dobře, je (pro někoho překvapivě) hodně. O to důležitější však je každému dětskému účastníkovi najít pro dané shromáždění důležitou roli (klidně v pozadí, na přípravách a podobně) a tu pak lze vyzdvihnout.

A zcela zásadní je připravit na tuto změnu pojetí shromáždění, jichž se účastní děti, všechny aktivní členy společenství. To znamená podstatnou práci hlavně pro duchovního: nepodcenit to, že někteří dospělí členové neradi vidí, když jim poklidný a zažitý průběh shromáždění „ruší a ničí“ nějaká „rozmazlená malá havěť“. Osobně jsem opakovaně zažila, že ke vzrušení podobné rozmrzelosti, hlasitě dávané najevo velmi nepříjemnými, až urážlivými komentáři, stačí i to, aby tříleté dítě při meditaci ostatních přeběhlo přes místnost (nebylo to moje dítě, podotýkám). Rodič,

Příprava Sdílení světla, listopad 2022.

který jednou zažije podobný diskomfort při shromáždění, už dítě pravděpodobně víckrát nepřivede, a dost možná ztratíme i jeho.

Děti nechtějí zlobit; na to dojde, když se budou nudit. A nudit se budou, pokud shromáždění nebude uzpůsobené jim. My dospělí se přizpůsobíme pochopitelně mnohem snáz, a ještě to pro nás může být velmi záživné a zajímavé. Opačně to nikdy nefunguje. Řešením samozřejmě může být forma shromáždění, v níž jsou děti přítomné jen na začátku, ovšem znamená to, že daná obec má někoho, kdo se o ně může během dalších částí shromáždění starat v jiných prostorách a ideálně pro ně má připravený vhodný a poutavý program. (Potřebujeme tedy minimálně jednoho člověka, který je kompetentní pracovat s dětmi a připraví si program předem, a místnost, kam se mohou přesunout. Ani jedno není třeba v malých obcích samozřejmost.)

Oba přístupy svým způsobem z českého prostředí známe: pražská obec, když s dětmi při shromáždění pracuje, používá druhou variantu, ale třeba v Teplicích, pokud mají shromáždění s dětmi, preferují první zmiňovanou variantu. Hodně záleží na přístupu duchovního, velikosti a věkové skladbě skupiny členů, kteří pravidelně chodí na shromáždění, i prostorech, kde se vše odehrává. A jistě lze vymyslet své obci na míru i jiné možnosti a jiná pojetí multigeneračních shromáždění!

U doplňkových programů je to úplně jiná situace. Ty totiž můžeme vymýšlet dětem lépe na míru a tvarovat je tak, abychom se vyhnuli všemu, co pro ně může být těžko uchopitelné (třeba dvacetiminutová promluva na abstraktní téma). V jedné obci se opakovaně docela osvědčují outdoorové aktivity, kde lze program i s hodně spirituálním obsahem a vyzněním dělat přístupný a poutavý pro všechny věkové kategorie – každá si z něj pak bere jinou hloubku a úroveň podnětu a prožitku. A podobně

dobře z mého osobního pohledu fungují i tvůrčí aktivity; radost z tvorby je nám všem společná.

JAKÝM ZPŮSOBEM CHCEME A MŮŽEME DĚTI ZAPOJOVAT (PŘI JAKÝCH PŘÍLEŽITOSTECH) DO BĚŽNÉHO CHODU OBCE?

Jednoznačně platí (a o mládeži dvojnásob), že děti rozhodně nechtějí být jen „baveny“. Největší radost jim uděláte a pocit smysluplnosti v nich podpoříte, když si mohou připadat užitečné. Krásně to můžou ilustrovat třeba naše slavnosti Sdílení světla. Dokud jsme charitativní část jejich programu měli v rukou my dospělí, nebyly výsledky nijak valné. Třeba 2 800 Kč na vybrané nocleženky v roce 2019, a to to bylo spojeno s nákupem knih (řeklo by se snadný zisk). V roce 2021 si to vzaly poprvé na starost děti a připravily projekt Ametystová kavárna. Zapojilo se jich patnáct a za své výrobky a ručně připravované občerstvení vybraly téměř 5 000 Kč na akci Zvíře v nouzi. V roce 2023 už to bylo přes 11 000 Kč na naše kurzy češtiny pro ukrajinské uprchlíky za podobně velké účasti na slavnosti. Ano, znamená to časovou i energetickou investici nás dospělých navíc, počítanou v řádu dní včetně minimálně jednoho víkendu, při němž všechno vyrábíme a připravujeme. Ale výsledek je, trůfám si

říct, přínos pro všechny: pro děti a mládež, pro všechny dospělé členy i pro veřejnost. A to je jen jeden příklad za mnohé, které se v posledních letech podařily.

Je ale třeba podotknout, že přirozená inkluze a multigenerační obec ještě neznamená všechny programy otevřené všem a multigeneračně zamýšlené. To by přineslo víc škody a zklamání než užitku. Vedení obce musí v každém případě s předstihem koncepčně plánovat a nepodcenit úvahy o tom, co oddělovat, co zčásti kombinovat, co propojovat, a také jak o sobě stále vědět, pokud částečně pracujeme generačně odděleně. Mám-li uvést příklad, tak Unitaria Team, mladí unitáři, s nimiž pracuje OŠS, před Vánoci v roce 2020, v covidovém roce (oni se v malé skupince scházeli) vyrobili a rozeslali pro osamělé členy NSČU (vesměs, ale ne výlučně seniory) krásné sváteční dekorace ve tvaru unitářského planoucího kalicha. Z mého pohledu je to akce, která ilustruje, jak pracovat „pouze“ v rámci své věkové skupiny, ale s přesahem k ostatním.

JAKOU ROLI V TOM MAJÍ MÍT RODIČE? A S TÍM SOUVISÍ OTÁZKA, JAK JIM ULEVIT V JEJICH ROLI, JAK JIM V NÍ POMOCI?

Z vlastní zkušenosti mohu jednoznačně říct, že rodiče hrají klíčovou roli. Až na naprosté

Poznáváme své já, dobří andělé pro ostatní, únor 2021.

výjimky nelze pracovat s dětmi bez aktivního zapojení rodičů (i když je a ideálně by mělo být zpravidla jen v pozadí, neviděné, neprezentované). Aktivně pracovat s dětmi znamená vždy s předstihem, a posléze po celý čas paralelně pracovat s rodiči. Protože musí být spokojené nejen děti, ale také rodiče musí mít svobodně nabytý pocit, že účast jejich dětem něco dává, posouvá je, kultivuje, rozvíjí. Jen tak zapojení dětí podpoří (svou vlastní energií, investovaným časem, finančně...) – a bez toho se nelze v rámci práce s dětmi obejít. Z mého hlediska platí: nadchněte rodiče, pak teprve můžete začít s aktivitami pro děti. Teprve když získáte důvěru a podporu rodičů, můžete začít to druhé, tedy snažit se jim ulevovat v jejich roli, například smysluplně plnit dětský volný čas, vést děti k sebepoznávání a rozvoji osobnosti, k pomáhajícímu postoji ke světu, k vnímání důležitosti spirituality a společnosti. Svěřovat jim zodpovědnost. Nebát se dát jim prostor si věci vyzkoušet.

JAK NAJÍT BÍLÉ MÍSTO NA TRHU S DĚTSKÝMI AKTIVITAMI, ZÁBAVOU, ROZVOJEM, VÝCHOVOU A VZDĚLÁVÁNÍM?

Tohle je z mého pohledu jedna z nejtěžších výzev, kterou práce s dětmi v českém unitářství obnáší. Já se přikláním k tomu snažit se vystihnout oblasti, v nichž můžeme pracovat jinak než druzí. Nekonkurovat, kde nejsme konkurenceschopní, ale spíš vhodně doplňovat, podtrhovat, scelovat to, co je profesionálně nabízené jinde. Zase se pokusím uvést několik příkladů z vlastní zkušenosti.

To, co se v jiných organizovaných volnočasových aktivitách pro děti příliš nevyskytuje, je cílit na práci se skupinou, v níž je obsaženo co nejširší věkové spektrum (při aktivitách, které organizuji, zpravidla nabízíme rozpětí tři až patnáct let) a také různost pohlaví. Znamená to rozhodně dost práce navíc s promýšlením a přípravou každého programu tak, aby nebyl pro některé příliš těžký a pro jiné příliš nudný, aby uspět mohli i ti nejmladší a velkým to

Putování na téma Plout v proudě času, květen 2023.

zároveň dávalo smysl. Ale protože chceme, aby naše obce byly multigenerační, připadá mi jako správná cesta vést k tomu rovnou i děti a mládež.

Další zajímavé pokusy jsme dělali se zkoušením různých forem meditace a pozornosti k duchovním aspektům světa kolem nás (to lze ovšem zařazovat spíše jako pravidelný kratičký prvek než o to opřít program).

Za nezbytnou věc, kterou ovšem najdeme i leckde jinde, považuji také nechávat při každém programu významný prostor pro osobní sdílení a reflexe, a rovněž poskytnout možnost vyjádřit poděkování (zpravidla anonymně napsané a poté společně čtené). Plánované, vědomé vytvoření chvíle, kdy se všichni musí zastavit a mohou se věnovat retrospekci programu nebo prožitého dne s ohledem na to, co dal mně, co dal druhým, co jsem já dal druhým a co oni dali mně, mívá vlastně úžasné výsledky. Už tohle vnímám jako užitečnou práci na rozvoji sebepoznání a osobní spirituality u dětí.

Zajímavé pozitivní zkušenosti mám také se systematickou tvůrčí prací se symboly a s aktivním hledáním symboliky ve věcech, jevech i živých formách bytí. Bývá to pro děti příhodná cesta, jak si osvojovat duchovní tematiku a také jak ji nacházet sám v sobě a propojovat se světem kolem.

Další možností, kterou mám osobně s dobrými výsledky ozkoušenou při práci s dětmi a mládeží, je věnovat se ekospiritualitě. Přirozené spojování témat ekologicky šetrného života s duchovními otázkami a rozvíjením vlastní víry je pro nejmladší generace opět velmi srozumitelný způsob, jak se zabývat spirituálními věcmi zcela svobodně a individuálně a dokázat v nich spatřovat smysl a užitečnost pro život.

A užívat se dají samozřejmě i nejrůznější prvky unitářské liturgie. Nejvděčnější v tomto bývá podle mé zkušenosti zapalování a zhasínání kalicha, které otevírá nesmírně tvůrčí prostor pro různá pojetí, ale zažila jsem například i velmi silné

Putování na téma Proměny, působení člověka v krajině, září 2020.

responzivní čtení pod širým nebem, kdy děti četly jeden hlas a dospělí jim odpovídali, a byl to hodně hluboký zážitek.

A zase platí, že jistě ve svých obcích díky tomu, jak je která specifická, dokážeme vymyslet různé další neotřelé sféry činnosti, jimiž lze oslovit rodiče a děti. Fantazii se meze nekladou.

KDO TO BUDE DĚLAT?

Ideální samozřejmě je, když se v obci najde nějaký rodič, jenž je ochotný se podobným aktivitám věnovat nejen pro své děti, ale i pro pár dalších, které do obce či skupiny patří. Taková skupinka pak vzniká přirozeně a spontánně a zpravidla se i dobře začleňuje do běžného pravidelného chodu obce. Může to mít ale různá úskalí. Třeba že daný rodič nemá s podobnou činností zkušenosti (to se ale dá relativně snadno řešit, pokud má čas a chuť se vzdělávat a rozšiřovat si v tomto směru své znalosti i dovednosti). Pak se také může stát, že taková osoba umí a chce pracovat jen s určitou úzkou věkovou skupinou (například předškolní děti), ale na starší už si třeba netroufá. Anebo jeho či její vlastní děti odrostou a ona či on tím ztratí motivaci v aktivitách pokračovat. Nebo by třeba i moc chtěl či chtěla programy vést, ale prostě nemá dostatečnou kapacitu volného času. Pak lze například vytvořit skupinku dvou tří osob, které se v práci s dětmi dokážou dohodnout a pravidelně střídát, nebo si rozdělí úkoly, někdo připravuje program pro mladší, jiný pro starší děti a podobně. Vedení obce by jim tuhle práci mělo co nejvíc usnadnit a snažit se co nejvíce vyjít vstříc jejich potřebám, zkrátka motivovat, motivovat. Například dávat alespoň symbolickou finanční odměnu, veřejně prezentovat výsledky jejich práce napříč komunitou a při nějaké příležitosti jim vhodně poděkovat, umožnit jim nějaký tvůrčí pobyt, zaplatit odborný kurz... Prostě tyto členy si v dobrém slova smyslu hýčkat.

Stává se však, že nic z toho nepomůže tyto členy udržet, anebo prostě v obci žádná podobná osoba není. Pak je nutné hledat jiné cesty.

Lze například někoho najmout nebo začít spolupracovat třeba s nějakou neziskovou organizací, která má cíle kompatibilní s unitářstvím a věnuje se práci s dětmi a mládeží. Jistě lze najít „win-win“ řešení, kdy jí obec například propůjčí prostory a daná organizace na oplátku uspořádá nějaké programy nám na míru a podobně. Pokud obec chce s dětmi a mládeží pracovat systematicky, je to jednoznačně ideální sféra pro čerpání interních grantů NSČU, z nichž lze financovat třeba vybavení, pomůcky, materiál, ale i osobní náklady na případné najaté zaměstnance pro realizaci programů.

PRO KOHO KONKRÉTNĚ CHCEME/ MÁME PROGRAMY DĚLAT?

Nejdůležitější otázku jsem si nechala na konec. Co když v naší obci nechybí nadšení a odhodlání pracovat s dětmi, ale zatím nemáme ty děti? Kde a čím začít? V takovém případě bych doporučovala plánovat poměrně dopředu (alespoň půl roku) a nejprve si udělat systematický pečlivý průzkum mezi členy obce, zda mají v rodinách (i širších) nějaké děti, vnoučata nebo další příbuzné či přátele, kteří by o nějaký dětský program provázaný s unitářstvím stáli – a případně je oslovit rovnou s nějakou konkrétní nabídkou programů či aktivit, aby si uměli představit, co může znamenat unitářský program pro děti, a zároveň jim nastínit, co má být jeho smyslem a přínosem pro děti i rodiče. Začínat se dá i s poměrně malou skupinou, například čtyř až pěti dětí. Pak je dobré třeba vytipovat si školky, školy, dětské skupiny, dětské koutky v restauracích a kavárnách, ale i pediatrické organizace v blízkém okolí obce a dohodnout se s jejich vedením na možnosti umístit k nim letáčky, plakátky (ideálně profesionálně zpracované a tištěné) s nabídkou. Pracovat se dá i s rodičovskými skupinami na Facebooku a podobných platformách. To ale (zase z mé zkušenosti) nese ovoce až tak po roce průběžně, na rodiče cílené aktivity. Ideální je začátky nového programu načasovat na nějaký tematicky zajímavý den (třeba v týdnu, kdy začíná školní rok, blíží

Putování na téma Řeka jako pramen paměti, 2022.

se Mikuláš a podobně) a uspořádat pro děti větší akci spojenou se soutěžemi, odměnami a kupříkladu i se dnem otevřených dveří v obci. Propagovat takovou akci dostatečně dopředu, už s přesným (lákovým) programem je pochopitelně nezbytné.

Důležité je, pokud výrazně cílíme na nově příchozí zvenčí, tyto aktivity pravidelně provazovat s jinými akcemi obce (například výlet, společná oslava slunovratu, Květinová, charitativní akce před Vánoci) a podobně, abychom nevytvářeli dva oddělené světy, ale skutečně multigenerační společenství.

Těchto několik otázek spojených s pokusy hledat na ně odpovědi a zároveň zkusit inspirovat čtenáře k hledání vlastních odpovědí samozřejmě zdaleka nemohlo (ani nemělo) vyčerpat celou šíři tématu práce s dětmi v našich obcích i NSČU. Systematické, hlubší a odbornější zpracování by přesáhlo zaměření našeho časopisu. Chtěla jsem tuto oblast otevřít hlavně proto, že vůbec není snadné v ní úspěšně působit. Nemalé množ-

ství pokusů (třeba mých osobních nepočítaně) už skončilo nezdarem. To může snadno člověka přemoci, zvláště pokud se těmto věcem věnuje dobrovolnický, a odradit ho od dalšího úsilí. Byla bych moc ráda, kdyby v takové chvíli vnímal, že v tom není sám!

Naopak, každého, kdo je ochotný se dětem v našich Unitariích věnovat, potřebujeme dokázat povzbudit a podpořit. Alespoň tím, že bude vědět, že můžeme poskytnout různé analýzy věcí, které se už děly, byť dílčí a amatérské. Myslím však, že si lze na jejich základě udělat určitý vhled do toho, co může být funkční. Stejně tak můžeme jako určité vodítko nabídnout a sdílet alespoň nějaké koncepty včetně zcela konkrétních kompletně zpracovaných programů pro různé události (několikahodinové, jednodenní, vícedenní), různé účely (zábava, poznávání, seberozvoj, sociální angažovanost...) a různé příležitosti (od pravidelných setkávání přes tematické cykly až po několikátýdenní tábory).

A v neposlední řadě bych ráda poprosila vedení všech obcí: Prosím nerezignujme na tuto oblast našeho potenciálního působení. Aktivně hledejme příležitosti, jak k nám rodiče a děti přivést a čím je zaujmout. Budme otevření jejich příchodu, namísto toho, aby v nás budil obavy z nějaké neřízenosti, živelnosti, nevyspělosti. Snažme se v našich obcích tvořit prostředí a atmosféru, kde se mohou děti cítit vítány, včetně toho, že

tam bude kousek prostoru cíleně a trvale upraven pro ně. Víím, že je to velice náročné. Mnozí z nás si už ani nechtějí připustit, že by do jejich unitářského světa měly nějak patřit také děti, nejen distingovaní dospělí. Děti v našich obcích bereme spíš jako UFO nebo potenciálně rušivý element, nikoli jako naději pro budoucnost. Jenže svět bez dětí je smutný a bezútěšný. Ten unitářský jako každý jiný.

Jak unitáři a univerzalisté podporují duševní zdraví mladých lidí

Elaine McArdleová

Když mladí řeší své problémy, je pro ně důležité mít silné vztahy s dospělými, kteří o ně mají starost. Zásadní je nabídnout mladým lidem skutečnou podporu – i těm, kteří na žádné potíže nevypadají.

„Podle zjištění CDC je počet černošských mladých lidí, kteří v roce 2019 uvedli, že se pokusili o sebevraždu, o padesát procent vyšší než v roce 2009.“ (Foto © pixabay.com.)

U Kirbey Geisslerové, členky společenství Unitarian Universalist Congregation v oregonském Salem, byla ve věku čtrnácti let diagnostikována chorobná úzkost. Když se po šesti letech ocitla po emoční stránce úplně na dně a k úzkostem přibyla i diagnóza deprese, poprvé jí došlo, proč někteří lidé páchají sebevraždy.

„Díky této zkušenosti jsem si uvědomila, že můžete dělat doslova vše správně, mít k dispo-

zici veškeré nástroje a podporu, a přesto se cítit na dně a mít pocit, že se nic nezlepší,“ říká.

Kirbey Geisslerová, které je nyní dvacet pět let, si uvědomuje, že se s psychickými obtížemi potýkala celý život, dokonce už jako dítě. A rozhodně ve své generaci není jediná. „Myslím si, že většina lidí kolem mě má nějaký psychický problém,“ říká.

Jsou to drtivá fakta: děti a mládež ve Spojených státech prodělávají bezprecedentní

krizi v oblasti psychického zdraví. Ačkoli s duševními problémy bojují lidé všech věkových kategorií – v roce 2019 se s duševními obtížemi potýkal každý pátý Američan – u mládeže je jejich výskyt zřetelně vyšší. Jedním z ukazatelů je, že podle Centra pro kontrolu a prevenci nemocí (CDC) je dnes druhou hlavní příčinou úmrtí Američanů ve věku deset až čtrnáct let právě sebevražda. Šestina dotazovaných studentů středních škol v roce 2019 uváděla, že v předchozím roce uvažovala o sebevraždě. To podle CDC znamená od roku 2009 nárůst o čtyřicet čtyři procenta. Více než jedna třetina zažila přetrvávající pocity smutku nebo beznaděje, což je nárůst o čtyřicet procent.

Ještě více jsou v tomto směru ohroženi mladí lidé z marginalizovaných komunit, a to v důsledku dalších stresorů vyvolávaných diskriminací. Podle státního úřadu Surgeon General (SG) je u dětí vyrůstajících v chudých poměrech dvakrát až třikrát vyšší pravděpodobnost vzniku psychických problémů než u jejich vrstevníků.

Podle zjištění CDC je počet černošských mladých lidí, kteří v roce 2019 uvedli, že se po-

kusili o sebevraždu, o padesát procent vyšší než v roce 2009. Podle varovné zprávy Ochrana duševního zdraví mládeže (Protecting Youth Mental Health, SGF 2021) je u černošských dětí téměř dvakrát vyšší pravděpodobnost dokonané sebevraždy než u bělošských. Podle CDC o sebevraždě uvažovala více než polovina lesbických, gay nebo bisexuálních studentů, což je „mnohem více“ než u heterosexuálních dětí. Podle studie provedené Americkou pediatrickou akademií (AAP) se o sebevraždu pokusila více než polovina dospívajících trans mužů, asi třicet procent dospívajících trans žen a více než čtyřicet jedno procento dospívajících, kteří se identifikují jako nebinární.

Když kvůli covidové pandemii došlo k více než ročnímu přerušení školní výuky a společenských akcí, prohloubilo to v důsledku obav o zdravotní stav a finanční situaci i v důsledku dalších faktorů pocity izolace a stresu. V roce 2022 v průzkumu výzkumného ústavu Springtide padesát tři procent respondentů z generace Z ve věku třinácti až pětadvaceti let uvedlo, že největší výzvou pro ně v období pandemie bylo jejich vlastní duševní zdraví.

Podle globální zdravotnické společnosti Cigna z roku 2018 je generace Z „nejosamělejší generací“. (Foto © pixabay.com.)

Doktor Josh Packard, výkonný ředitel ústavu Springtide, říká: „Generace Z prochází největší krizí duševního zdraví, jakou jsme kdy viděli.“ Ústav pro svoji výroční zprávu o mladých lidech a jejich náboženských postojích zkoumal téměř 10 000 mladých lidí z generace Z. Tuto zprávu zaměřující se na duševní zdraví v roce 2019 nazval: Sounáležitost: znovu propojit nejosamělejší generaci Ameriky (Belonging: Reconnecting America's Loneliest Generation). Mimo jiné zjistil, že čtyřicet sedm procent těchto mladých lidí uvádí, že trpí středně těžkými až těžkými depresemi.

„Před třiceti lety ohrožovaly zdraví teenagerů ve Spojených státech hlavně nadměrné pití, řízení aut pod vlivem alkoholu, těhotenství mladistvých a kouření,“ napsal Matt Richtel v dubnu roku 2022 v článku pro *New York Times*. „Tato ohrožení se však od té doby prudce snížila a nahradil je nový problém: prudce rostoucí výskyt psychických poruch.“

Odborníci upozorňují na řadu faktorů přispívajících k duševním problémům mládeže – jsou to například rostoucí pocity osamění, obavy z klimatické krize, neutěšené rodinné vztahy a negativní dopady sociálních sítí. Odborníků na duševní zdraví je přitom chronický nedostatek, což se podle Asociace amerických lékařských vysokých škol během pandemie ještě zhoršilo.

Duševní obtíže jsou záležitostí zdravotního stavu, a nikoli chybou jednotlivce. Přesto tyto problémy bývají spojené se stigmatizací. Toto stigma bývá často větší, pokud jde o členy komunity LGBTQIA+, kteří bývají už tak vystaveni dalším formám nespravedlnosti, a to včetně fyzického násilí, které riziko duševních obtíží ještě zvyšuje. Kirby Geisslerová se domnívá, že v rámci komunity LGBTQIA+ bývají duševní problémy stigmatizovány méně, a to mimo jiné proto, že mnoho lidí v této komunitě s nimi má zkušenost, právě v důsledku diskriminace; týká se to zvláště černošských a domorodých trans a queer lidí.

Podle Jennicy Davis-Hockettové, duchovní UUA pro rozvoj mládeže a dospělých, bude k odstranění stigmat týkajících se vážných psychických problémů nezbytné využít moudrost mladých lidí, protože ti znají svůj vlastní

život nejlépe. „Dnešní mladí lidé představují nesmírný přínos,“ říká. „K tomu patří i velká citlivost vůči nespravedlivým podmínkám, jež přispívají k duševním problémům nebo je zhoršují. A mají i velké odhodlání tyto podmínky odhalovat.“

Pokud jde o mladé lidi a jejich duševní zdraví, nacházíme se v krizovém okamžiku. Co tedy máme jako členové UU dělat?

Reverendka Barbara F. Meyersová, duchovní společenství UU, která se zaměřuje na duchovní službu v oblasti duševního zdraví, říká: „Je důležité si uvědomit, že psychické problémy jsou skutečné a že je lze léčit. Neznamená to, že v nich musíte zůstat pro zbytek života. Můžete se z nich dostat a vést úspěšný a radostný život.“ Meyersová je také předsedkyní představenstva Sítě UU pro duševní zdraví (UU Mental Health Network) založené před několika lety s cílem poskytovat pomoc všem, kdo se potýkají s duševními problémy. I když síť v současnosti nemá program zaměřený na mládež, Meyersová naléhavě vyzývá všechny členy UU, aby se do sítě zapojili a více se v této oblasti angažovali.

V květnu roku 2020, několik měsíců po vypuknutí pandemie, začala Jennica Davis-Hockettová poskytovat měsíční online kurz první pomoci v oblasti duševního zdraví mládeže (MHFA) pro náboženské pedagogy a další dospělé, jimž leží na srdci duševní zdraví mladých lidí. Většina účastníků měla „bezprostřední zkušenost s někým, kdo se ocitl v těžké nebo kritické situaci, nebo znají někoho, kdo spáchal sebevraždu“, říká. Jako facilitátorka z prostředí UU jim předávala hodnoty UU jako aktivní činnost a posilování mladých lidí a nabízela další „traumaticky poučené aspekty podpory a péče poskytované vrstevníky, které nejsou součástí modelu MHFA“.

Od té doby, co se zapojila do projektu UU Mental Health Network (uumentalhealth.org), přestala upřednostňovat program MHFA, který vychází spíše z medicínského modelu zaměřeného na roli „behaviorálního zdravotníctví“, a klade důraz na doplňující „sociální modely, jež více odpovídají našim hodnotám UU“, jako je „naš model pastorační péče mezi vrstevníky, který používáme už desítky let“. I když je

Kirbey Geisslerová
byla ve věku čtrnácti
let diagnostikována
chorobná úzkost.

(Foto

© pixabay.com.)

důležité mít seznam důvěryhodných a kulturně kompetentních odborníků i organizací zabývajících se duševním zdravím, na které lze odkázat mladé lidi a jejich rodiny, společenství UU jsou povolána dělat více než jen nabízet externí péči. Mohou se z nich stát pečující společenství, která ví, jak se v těžkých dobách vzájemně podporovat. Proto dnes organizace Celoživotní náboženská angažovanost (Lifespan Faith Engagement – LFE) vytváří pro organizaci UUA standardizovanou sadu materiálů pro podporu mezi vrstevníky, zaměřenou na duševní zdraví mladých lidí. (Pokud máte zájem o tyto materiály, můžete kontaktovat kancelář LFE na e-mailové adrese faithengagement@uua.org.)

Výsledky průzkumu na téma mládeže a náboženství, provedeného výzkumným institutem Springtide a zaměřeného na duševní zdraví u generace Z, mohou být pro leckoho překvapující. Téměř deset procent příslušníků této generace v něm uvedlo, že toho dne nezažilo jedinou smysluplnou sociální interakci, což podporuje označení generace Z za „nejosamělejší generaci“ ve studii globální zdravotnické společnosti Cigna z roku 2018 provedené na 20 000 mladých lidech. Výzkum institutu Springtide také odhalil, že jednašedesát procent z nich uvádí, že dospělí nechápou, s jak velkými duševními obtížemi se potýkají.

Tento pocit osamělosti a izolace představuje pro náboženské organizace výzvu, aby poskytovaly mladým členům větší a důkladnější podporu. Avšak samotná příslušnost k náboženské organizaci nestačí. Výzkum totiž ukázal, že mladí lidé mají vůči institucím všeho druhu jen velmi malou důvěru.

Co tedy může pomoci? Podle průzkumu institutu Springtide to, když mladí lidé důvěřují dospělým; toto potvrzuje i zpráva Surgeon General Advisory. Institut zjistil, že už přítomnost jednoho dospělého, k němuž má mladý člověk důvěru, snižuje pocit izolace na polovinu, a pokud je takovýchto dospělých, jimž se mladí lidé mohou svěřit, více, pocity izolace, osamělosti a stresu u nich prudce klesají. Šedesát dva procent mladých lidí, kteří necítí důvěru k nikomu z dospělých, uvedlo, že se cítí osaměle. Z těch, kteří měli v okolí pět dospělých, k nimž pociťovali důvěru, uvedlo tyto pocity jen devět procent.

„Fakta mluví jasně: vážnou osamělost, sociální izolaci a stres lze podstatně snížit zvýšením počtu kontaktů, které mají mladí lidé s dospělými, jimž mohou věřit,“ zjistil průzkum institutu Springtide. Kirbey Geisslerová říká, že právě to jí pomohlo. Pocit jistoty získala tím, že se se svými problémy obrátila na rodiče, kteří jsou také členy UU. Rodiče ji brali vážně a zajistili, aby nikdy nebyla sama a nemohla se dostat do nebezpečné situace. Pomohli jí najít dobrého terapeuta a začít brát léky.

„Jsme náboženské společenství aktivně podporující lidi, kteří jsou součástí LGBTQ+ komunity.“
(Foto © pixabay.com.)

A co ještě jí pomohlo? „Rodina, přátelé, lidé v komunitě UU i lidé mimo ni,“ říká.

Podle Leslie Takahashiové, hlavní duchovní ze sboru Mt. Diablo Unitarian Universalist Church v Kalifornii, jsou programy náboženské výchovy přirozeně důležitým místem podpory mládeže UU. Proto je důležité, aby je sbory aktivně podporovaly.

Reverendka Takahashiová, která píše pro nakladatelství Skinner House Books knihu o tom, co by sbory měly vědět o traumatech, uvádí: „V průběhu let jsem si uvědomila, že působiště naší náboženské výchovy vytvářejí alternativní komunitu pro děti a mládež, když možná jinde nenacházejí takový pocit společenství. Jsou nezbytná jako místo naděje pro chvíle, kdy všechno vypadá beznadějně.“

Podle Takahashiové se mnoho sborů v posledních letech snaží šetřit a přestávají financovat programy náboženské výchovy, což je trend, který začal už před pandemií a v jejím průběhu ještě zesílil. Ona však sbory naléhavě žádá, aby se programů náboženské výchovy nezbavovaly a zajistily jim financování. „Za-

jistě jim zdroje za každou cenu – protože je potřebujete. Nezbavujte se odborníků, kteří vědí, jak na to, a nezbavujte se systémů, které podporují vaše děti a mladé lidi. Mějte trpělivost, protože budování těchto vztahů a prostor vyžaduje hodně času. A to i když na takový program chodí momentálně jen hrstka dětí. Pokud to děláte dobře, přijdou další.“

Kirbey Geisslerová se na hodinách náboženské výchovy i jinde ve společenství cítila milovaná. „Vždycky pro mě bylo útěchou, že jsem obklopena dalšími členy UU, protože tam byla spousta lidí, kteří rozuměli tomu, čím si procházím, nebo se dokázali do mých pocitů vcítit.“ Ještě větší podporu našla na konferencích mládeže UU, takzvaných „cons“, a to i díky Jennice Davis-Hockettové. „Pomáhalo mi už to, že lidé byli ochotni se mnou sedět, jít se mnou na procházku a nabídnout mi pomoc, když jsem měla silné úzkosti a nepříjemné myšlenky,“ říká Kirbey Geisslerová. I když tato podpora její duševní problémy neodstranila, zásadním způsobem jí pomáhá tyto životní výzvy zvládat.

„Nemyslím si, že pravděpodobnost toho, že člověk bude mít duševní problémy, nutně ovlivňuje to, jestli vyrůstá v bezpečném prostředí. Ale mít mimo domov bezpečné prostředí s lidmi všech věkových kategorií, kteří pro mě chtějí to nejlepší, je pro mě velká podpora,” říká. „Zvláště když jsem chodila na hodiny náboženské výchovy a každý týden se účastnila různých přednášek a akcí společenství mladých, byla to pro mě skutečně významná podpora.“ Pokračuje v terapii a medikaci, protože zvládat duševní obtíže je „trvalý proces, ale mám skvělou podporu. Nemohu s jistotou říci, že už nepříjde těžká chvíle, ale už nějakou dobu jsem žádnou neměla“.

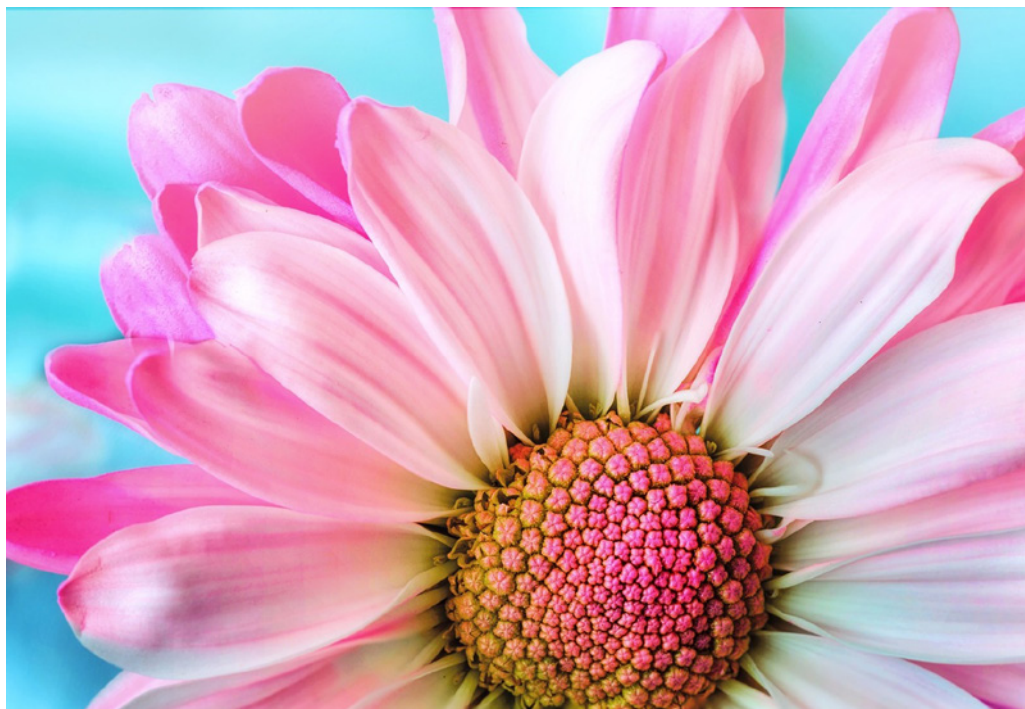
„Je důležité nabízet mladým lidem skutečnou podporu. A to i těm, kteří nevypadají na to, že by měli nějaké potíže. Všimněte si jich, oslovujte je jmény, kterými se sami označují, a zajímejte se o jejich zájmy, přijímejte je bez posuzování a záměrně věnujte pozornost jejich příběhům a zkušenostem,” radí závěry výzkumu institutu Springtide.

„Pokud přijdou k náboženským profesionálům a laikům a říkají, že si připadají osamělí

a nemilovaní, a my jim dáme jinou odpověď než ‚Slyším tě, vidím tě, a jak tě mohu podpořit?‘, pak je zklameme,” říká Roddy Bell-Shelton Biggs, devedadvacetiletý, queer, nebinární, multikulturní Afroameričan, který pochází ze západoafrického pobřeží; někteří z jeho předků byli kdysi zotročeni. „Platí to i pro dospělé, ale zejména pro děti.“

Biggs, seminarista, který na částečný úvazek pracuje jako stážista pro sbor UU Fellowship ve virginském Fredericksburgu a studuje na škole Meadville Lombard Theological School, hovoří o svých vlastních zkušenostech. Ve věku dvanácti nebo třinácti let se potýkal s duševními problémy, které popisuje jako „úplnou samotu, hlubokou depresi a touhu po společenství, které jsem neuměl najít“. Nikdo z Biggsova okolí však o těchto problémech nevěděl, protože byl usměvavý a měl spoustu kamarádů.

Poté co v mládí zažil několik negativních zkušeností s terapeuti, přičemž jeden jej odmítl, když zjistil, že je queer, se Biggs terapiím mnoho let vyhýbal. Když se však rozhodl stát sborovým duchovním, nechtěl, aby jeho zranění jednou poškozovala členy sboru. Našel si vynikajícího

Unitářské sbory by měly vytvářet kulturu lásky a podpory v oblasti duševního zdraví.

(Foto © pixabay.com.)

terapeuta, který se specializuje na traumata a je to tolerantní queer muž. Dnes uvádí na základě svých vlastních zkušeností z mládí několik rad pro dospělé, kteří chtějí pomáhat mladým lidem.

„Nejdůležitější a zároveň nejtěžší věcí, kterou často vůbec nezvládáme, je naslouchat druhým,“ říká. „Ani nevím, kolikrát jsem jako teenager někomu řekl: ‚Cítím se zle; mám fakt problémy‘ nebo ‚mám myšlenky na sebevraždu, mám pocit, že bych si mohl ublížit‘ a bylo mi řečeno, ‚Prosím tě, vždyť jsi mladý, to bude dobrý‘ nebo ‚Jo, vím, že je to pro tebe fakt těžký, ale ty to zvládneš.‘“ Mluvte s nimi víc, zjistěte, co je trápí, a ptejte se, jestli nemají sebevražedné myšlenky, vyzývá Biggs.

Navrhuje, aby sbory vytvářely kulturu lásky a podpory v oblasti duševního zdraví, a to jak v hodinách náboženství, tak v celém systému náboženské výchovy. Děti a mladí lidé by zde měli vnímat dostatečnou podporu pro sdílení svých pocitů a zážitků, aniž by měli obavy, že je bude někdo odsuzovat. K tomu by mohlo patřit vytvoření kurikula duševního zdraví, které by bylo součástí hodin náboženské výchovy UU pro dospívající. Pokud se budeme tvářit, že děti a mládež nebojují s duševními problémy nebo že nemají sebevražedné myšlenky, bude to naše selhání. Měli bychom o tom mluvit, ukázat jim, že je to normální, že je to pravda – a nechat je pocítit, že jim někdo naslouchá.

Dospělí v komunitách UU by měli k této otázce přistupovat jako k záležitosti sociální spravedlnosti: být mladým lidem a dětem k dispozici a podporovat je, zejména ty, kteří v životě mají jen málo dospělých, jimž mohou důvěřovat, nebo v jejichž životě takové dospělé osoby zcela chybí. Týká se to zejména dětí a mladých z marginalizovaných komunit, jako jsou černoši, lidé domorodého původu anebo tmavé pleti (BIPOC) a LGBTQIA+ mládež. Biggsovi přátelé ze sboru First UU Congregation z města Nashville, kde byl členem, mu pomohli najít tera-

apeuta, který mu kromě sdílení identity poskytl významnou slevu na poskytované služby. To mu umožnilo získat odbornou pomoc, kterou si mnoho mladých lidí z BIPOC nebo LGBTQIA+ komunit nemůže dovolit.

„Jsme náboženské společenství aktivně podporující lidi, kteří jsou součástí LGBTQ+ komunity,“ říká Meyersová, autorka knihy *Konat: Zasazujme se vzájemně o své duševní zdraví* (Held: Showing Up for Each Other's Mental Health – Skinner House, 2020). „Mít v okolí dospělé vzory, které aktivně podporují LGBTQ+ lidi, je pro ně velmi důležité.“

Meyersová navíc upozorňuje, že v této oblasti existuje důležitý historický precedens. V 19. století se unitářka Dorothea Dixová stala přední zastánkyní humánní léčby pro lidi s duševními problémy. „Myslím si, že je to součástí našeho náboženského dědictví a měli bychom na tom pracovat,“ dodává.

Kde najít pomoc v ČR?

Prevenčí sebevražd u dětí a mladistvých se v ČR zabývá nezisková organizace Nevypust' duši o. s., která provozuje webové stránky www.nevypustdusi.cz. Ta odkazuje jak na Linku bezpečí pro děti a mladé lidi do šestadvaceti let – 116 111, tak na Linku první psychické pomoci pro dospělé od osmnácti let – 116 123 a na Linku pro rodinu a školu – 116 000. Kromě toho tato organizace poskytuje také vlastní programy na pomoc dětem a mladým lidem trpícím duševními problémy.

Organizace Prague Pride o. s. dlouhodobě podporuje LGBT děti a mládež. S tímto cílem existuje poradna na www.sbarvouven.cz, kde najdete také kontakt na podpůrnou skupinu pro mladé LGBT lidi i zvláštní skupinu pro jejich rodiče. Obě skupiny mají k dispozici zkušené psychology.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Mezinárodní online setkávání unitářské mládeže

Tereza Vitoušová

„Online setkávání probíhají přibližně jednou měsíčně pomocí Zoomu a účastní se jich unitáři ze Spojených států, Kanady, Velké Británie i České republiky.“ (Foto © pixabay.com.)

Unitářské obce po celém světě se potýkají se stárnutím členské základny, s malým množstvím dětí, ale také studentů a mladých dospělých. Není proto výjimkou, že když už se v obci někdo takový objeví, zůstává poměrně osamocený a nejbližší unitářské vrstevníky má i několik set kilometrů daleko. Propojovat mladé unitáře nejen napříč obcemi, ale i zeměmi a kontinenty, se snaží mezinárodní projekt zahájený počátkem roku 2022.

S myšlenkou pravidelných online setkávání přišli Gavin Howell a Stevie Carmody. Oba dva mají s prací s unitářskou mládeží bohaté zkušenosti – Gavin se tomuto tématu věnuje v ústředí britských unitářů, Stevie zase jako duchovní americké organizace Unitarian Universalist Association, která také celý projekt zaštiťuje. Online setkávání probíhají přibližně jednou měsíčně pomocí Zoomu a účastní se jich unitáři ze Spojených států, Kanady, Velké Británie i České republiky. Já sama jsem se ke

skupině přidala již před rokem a na každé setkání se velmi těším.

Projekt cílí primárně na unitáře od 18 do 24 let, jsou mezi námi ale i lidé mladší či starší. Pravidelně se nás schází 10–15 a skupina je stále otevřená pro nové účastníky. Hlavním cílem setkávání je vytvářet příležitosti ke sdílení a propojování napříč zeměmi. Setkání většinou zahajujeme seznamovací aktivitou, kterou si často připravuje někdo z účastníků. Následuje představení vybraného tématu, tře-

ba prostřednictvím nějakého krátkého textu. Těžištěm celého setkání pak bývá diskuze a sdílení v menších skupinách, které je zakončené společným sdílením v celé skupině. Témata se většinou týkají spirituality a jejího prožívání – povídali jsme si třeba o roli společnosti a setkávání, došlo i na reflexi našich osobních duchovních cest či téma předků a tradice. I když program připravují Gavin a Stevie, na vymýšlení a výběru témat se podílí celá skupina.

Osobně na setkáních nejvíc oceňuji možnost propojení s unitáři v podobném věku a také příležitost nahlížet do toho, jak unitářství funguje v jiných zemích. Zároveň mě velmi těší přátelská a otevřená atmosféra, která na těchto setkáních panuje. Všechny aktivity se nesou v duchu hesla „it’s an invitation, not an obligation“ (je to pozvánka, ne povinnost), každý je tedy zván se zapojit tak, jak mu to právě vyhovuje.

Jako jediná účastnice, pro kterou angličtina není rodným jazykem, jsem byla zpočátku samozřejmě nervózní, jak budou setkání pro-

bíhat. Gavin a Stevie na to ale naštěstí berou ohled a všechny otázky, zadání pro skupinové diskuze či předčítané texty posílají do chatu či předem e-mailem, takže není problém si případnou specifickou slovní zásobu dohledat. Jediný problém tak nastal, když jsme měli setkání věnované spiritualitě a hudbě a já se marně pokoušela převést poetiku mých oblíbených českých textů do angličtiny, abych s ní mohla seznámit ostatní účastníky.

Na závěr nelze než zdůraznit, že online setkávání jsou formát, který přináší obrovské možnosti. I po roce mi stále připadá fascinující, jak snadné je se několika kliknutími propojit s tolika inspirativními mladými lidmi – a zatímco někteří při našich pravidelných setkáních snídají, já se z druhého konce světa připojuji s večeří. Přesto ale Zoom nikdy nedokáže nahradit osobní kontakt, a o to vděčnější jsem, že jsem se v rámci dubnové výpravy zástupců NSČU a POU mohla podívat na britský unitářský sněm, kde jsem naživo potkala hned několik známých tváří. Pevně věřím, že to nebylo setkání poslední.

Těsně pod hladinou

Rozhovor s Gavinem Howellem o unitářské mládeži ve Velké Británii

Jakou roli hrají dnes mladí lidé v britském unitářství? Účastní se sborového života?

Řekl bych, že to záleží na tom, co myslíte označením mladí lidé... Tam, kde žiju, je přes sedmdesát pět procent členů ve věku nad pětasedmdesát let, takže za mladé považují všechny pod čtyřicet.

Ale obecně řečeno, i když samozřejmě existují výjimky, mladší děti se účastní programů, které pro ně připravují dospělí. Bývají to rodiče, dobrovolníci nebo (vzácně) najmeme profesionály. Program se buď připravuje u někoho doma či ve sboru nebo jako akce v rámci programu organizovaného celostátní organizací, jako je Všeobecné shromáždění (General Assembly). Jak se dá čekat, vzhledem k tomu, že jsme svobod-

nou náboženskou tradicí, která podporuje zvědavost, mívají tyto programy velice rozmanitou náplň i styl. Někteří se drží určitých schémat, jiní si to dělají po svém a u dalších je to od obojího trochu.

Takže se dá říct, že mladí lidé bývají ze začátku do unitářského života spíš vtahováni, než aby v něm měli sami nějakou roli.

A když přijdou do období dospívání, začnou si chtít dělat vlastní programy. Od začátku lockdownů tak vznikly čtyři skupiny lidí, ve kterých jsou mladí z generace Z a mileniálové. Každá je úplně jiná, ale všechny působí velmi unitářsky. Jedna vznikla ze sborového setkání a zbylé tři vznikly online.

Jen málo mladých lidí, řekněme ve věku třicet let a méně, zastává nějaké místo ve vedení. Můžou být duchovními nebo mít laické

Gavin Howell.
(Foto převzato
z unitarian.org.uk.)

funkce, mohli by být členy vedení sboru nebo zaměstnanci Všeobecného shromáždění. Ale najdou se jen tu a tam.

Rád bych ale řekl, že když dáme mladým lidem prostor, čas a energii, dělají pak dost pozoruhodné věci. Abyste si dokázali představit, co tím myslím, najděte si Malvern – festival myšlenek (Malvern Festival of Ideas). To je každoroční akce, kterou spolupořádají Sian a Laura ze skupiny – to je skupinka mladých unitářů kolem Gellionnenské kaple. Nebo si poslechněte podcast, v němž Aly a Zac mluví o tom, jak se zapojují do mezinárodních unitářských vztahů. Vždyť na některých těch setkáních byla Terka z pražské obce.

Vidíte nějaké rozdíly mezi počty mladých lidí v různých částech Spojeného království? Existují nějaké rozdíly mezi městy a venkovem a mezi Anglií, Skotskem a Walesem?

V Anglii, Skotsku i Walesu je mladých lidí, kteří se aktivně zapojují do unitářství, hodně málo a jejich počty už nějakou dobu klesají. Existuje několik takových oblastí, kde se s mladými lidmi pracuje dobře a kde mají skutečně kvalitní programy. Jsou to případy, kde sbor dospěl k záměrnému rozhodnutí, že to pro ně bude prioritou, a investoval do duchovní péče o rodiny a mladé lidi. A oni jsou taky strašně rádi, když si to můžou dělat po svém, takže si vytvořili něco pro mladé v harmonii se sborovým prostředím. A tím „v harmonii“ myslím, že si to vytvořili v souladu s teologií, potřebami, zájmy a kapacitou svého sborového společenství.

A taky stojí za zmínku, jak moc podpořil online prostor nárůst duchovní péče o mladé a o rodiny. V této části světa je unitářů málo a bydlí daleko od sebe, takže osobní setkávání je obtížné (a taky drahé). Díky online

prostoru se teď lidi z různých částí Spojeného království můžou celkem snadno potkávat.

Asi bych měl říct, že to neznamená, že bychom se přestávali potkávat osobně. Naopak – díky online prostoru roste počet osobních setkání a naopak. Když v tom dokážou dobře plout, vzájemně si poskytují podporu. Děti, které se setkávají osobně, můžou ve vztazích pokračovat online, a ty, které se setkají napřed online, se pak zase potkají osobně. Dynamiku těch skupin nejde hned pochopit, ale zdá se, že fungují dobře.

Jaká témata mladé zajímají?

Mají velkou spoustu různých zájmů. Až bych řekl, že jsou extenzivní a neustále se mění. Když chcete vědět, co je zrovna zajímavá, je nejlepší prostě se jich zeptat. Opravdu není problém v tom, co je zajímavá (aspoň ne pro mě). Zajímavé a důležité je na tom to, jak jim my (jako facilitátoři) umožníme, aby ty zájmy mohli dobře prozkoumávat. A pak zase skupiny, které investují do takových hovorů a zjišťují, co je pro mladé aktuální, a jsou ochotní posouvat se díky těmto zjištěním, obvykle fungují dobře.

Jak vy osobně pracujete s mládeží?

Řekl bych, že si s nimi prostě povídám a sleduji, co přijde... Mám takovou zkušenost, že když hovořím s mladými lidmi, tak to, co potřebují nebo po čem touží, bývá často těsně pod hladinou... a je jen zapotřebí správná situace a vyjde to na světlo. Hodně se soustředím na posilování zdravých vztahů, na to, abych byl pořád přítomný s ostatními účastníky a nechal věci, ať se ukážou, až přijde jejich čas. A taky je důležité být hravý a otevřený tomu, co se může stát.

*Rozhovor vedl Matěj Čihák,
přeložila Ruth Jochanan Weiniger.*

Tvůrčí život – co to vlastně je?

Marie Březinová

Na první dojem by se mohlo zdát, že je zapotřebí speciálních vloh a talentů, abychom mohli takový život žít. Žít život umělce, vynálezce, spisovatele nebo například hudebního mistra, který je našim běžným podmínkám a obzorům tak trochu vzdálený a jaksí nedostižný.

Jaké to asi je – nechat se okouzlit půvabnou múzou a umně zachytit její ladné křivky na malířské plátno. Nebo vnímat svět skrze velejemný sluch, slyšet tóny libé hudby i v těch nejběžnějších zvucích, které ostatní lidé nechávají bez povšimnutí, a utkat z nich mistrovské dílo symfonie. Nebo když někdo dokáže tvořit svou divokou a nespoutanou fantazií celé nové světy – úžasné krajiny a futuristická města s mnoha propletenými a zcela nepředvídatelnými příběhy – někdy nás do sebe doslova vtáhnou.

Když na vlastní smysly okusíme skutečné umělecké dílo, jsme uneseni. Dokážeme ho hltat bez přestávky celé hodiny, protože je v něm skryto neopakovatelné kouzlo. Žas-

neme nad tím, co jsou někteří lidé schopni vytvořit, a možná si připadáme jaksí obyčejně, všedně a nezajímavě. O tom, že bychom sami dokázali něco velkého a úžasného, už možná ani nesníme.

A nebo přece jen ano?

Kde se vlastně bere ta síla ducha a napojení na proud tvořivé inspirace? Jak se naladit na jemné předivo lidských tužeb a snů, zachytit vnuknutí, záblesk geniality, ideu čehosi neskutečného a nejasného, co zatím sami plně nechápeme, a přetavit to v čirou skutečnost, nad kterou druzí užasnou? V čem jsou jiní ti z nás, kteří dokážou namísto pohodlného přemítání a snění skutečně uvěřit a dovést svou

Život umělce, například hudebního mistra, je našim běžným podmínkám a obzorům tak trochu vzdálený a jaksí nedostižný. (Foto © pixabay.com.)

vizi k realizaci? Odkud pramení skutečná tvořivost, která se skrze ruce, mysl a srdce člověka dere ven a proudí do světa, aby obohatila náš všední život?

Tato zářivá jiskra tvořivé energie se ukrývá v každém člověku. V každém z nás je pramen inspirace. Kousíček z nekonečna možností. Jedinečnost, která čeká na objevení a zhmotnění v naší realitě.

Aby to ale nebylo tak pohádkově snadné, žijeme v pečlivě sestaveném a pevně daném systému, který nám přesně říká, co máme v jakém období života i denní dobu dělat, co se sluší a patří, nebo naopak nepatří, koho máme poslouchat a čím se řídit. Diktuje nám dokonce, které věci jsou důležité a které nikoliv, a to vše bez ohledu na to, jestli nám samotným to skutečně dává smysl.

Systém má také vhodná opatření pro případ, že by chtěl někdo vybočovat ze zajetých kolejí a „pobuřovat veřejnost“ nemístnou originalitou, autentickými projevy, které nezapadají do škatulek a povolených rolí, nebo se odváží přijít s něčím převratně novým, například netradičním a geniálním řešením nějakého problému, které ale neodpovídá zavedeným standardům. Stačí ho veřejně označit za blázna či podivína a společnost už se sama postará o to, aby se nedostal ke slovu.

Kolik let nebo i staletí musela některá velkolepá díla a skvělé vynálezy čekat na chvíli, kdy bude mysl lidí dostatečně otevřená, aby byli schopni je přijmout a pochopit?

V mnoha případech jsme slyšeli, jak umělec zachytil naprosto novou, převratnou a neopakovatelnou ideu a namísto ovací, slávy a díky skončil nepochopený a leckdy i zatracený. Někdo za svou pravdu zaplatil i životem.

Proč je tak běžné vidět, jak se lidé znovu a znovu spokojují s tím, co je všední, běžné a známé, a nemají ani náznak touhy nebo alespoň letmého zájmu o něco nového a fascinujícího, co přesahuje jejich chápání?

Celý náš moderní svět je navržen v zájmu co největšího pohodlí, obklopuje nás všudypřítomné a nepřeborné množství způsobů, jak uspokojit své potřeby, a to nejlépe bez nutnosti vůbec přemýšlet. Není tedy divu, že bez jakéhokoli existenčního tlaku a v celkové životní

otupělosti už leckdy ani nevnímáme, že je tady ještě něco víc než základní „zajištění osobní spokojenosti“.

Leckdy i lidé, kteří se tak hrdě hlásí k nějaké duchovní cestě a kromě usilování o dosažení světského štěstí mají snahu najít jakýsi přesah (ale ve skutečnosti možná jen jistotu, že oni jsou ti správní), nakonec spadnou do omletého koloběhu stále se opakujících zvyků a jejich duše si potají tiše stýská po rozletu a svobodě.

Upřímně řečeno, je jistě mnohem jednodušší držet se vyjetých kolejí a vsadit na jistotu, prověřenou a důvěrně známou, než prošlapávat nové stezky v divoké a nepředvídatelné džungli.

Každý z nás si občas rád odpočine od dobrodružství a nechá se na chvíli omámit tím klidným hlasem, který nás pomalu ukonejší a uspí v bezpečné a známé náruči pohodlí.

Je ale dobré rozlišit a poznat, jestli jsme schouleni v bezpečí proto, abychom se zregenerovali a nabrali sílu pro další dobrodružství, nebo jestli se díky lenosti a nezájmu v jakési rezignované otupělosti jenom necháváme unášet proudem a možná už ani netušíme, kam směřujeme.

Ve všech dobách a napříč každou společností se vždy našli jednotlivci, kteří se s pohodlným plutím bez cíle nesmířili a hledali nové cesty a jiné možnosti. I dnes a právě v tuhle chvíli jsou mezi námi. Stává se, že jsou stejně jako v dávných dobách nepochopeni, označeni za rebely nebo potíživy a leckdy se bohužel skutečně do potíží dostávají. Jejich vnitřní hnací silou je ale touha poznávat život v celé šíři a pestrosti, potkávat se s ním tváří v tvář ve všech jeho podobách. Jejich mysl je kreativní a nespoutaná. Pouští se do věcí, na které si jiní netroufnou, a jdou za tím, čemu věří, i když to nikomu jinému nedává smysl a někdy to třeba znamená, že v tom zůstanou úplně sami.

Každý pokrok lidstva pramení z touhy dostat se dál, uvidět a pochopit větší kousek života, než dokázali ti před námi. Kde bychom byli bez rebelů a vizionářů, kteří se nikdy nespokojí s tím, co je běžné a známé, ale jejich rozmáchlému pojetí světa už nedostačující. Právě oni „nepohodlní“ narušitelé ustálených pořádků, kteří stále hledají nové a jiné způsoby a ces-

ty, jak plout životem a přinášet osvěžující vítr do plachet a světlo do zatuchlých koutů, jsou skutečnými hybateli pokroku.

Proč tedy vidíme stále znovu, jak jsou mladé duše při procesu „vzdělávání“ a přípravy na dospělý život často bez respektu a pochopení postupně formovány do uniformní a poslušné funkční jednotky, která se později už ani neodvážá myslet jinak, než ji druzí naučili, a v podstatě pak po zbytek života jenom plní daný úkol, který jí byl vyšší autoritou přidělen?

Proč jsme od útlého věku srovnáváni s ostatními, hodnoceni a ponižováni? Namísto plného ocenění naší jedinečnosti a rozvoje našich talentů slyšíme, že je třeba „být normální“, splňovat požadavky a trápit se s věcmi, které nám nejdou nebo nás vůbec nebaví, tak aby výsledkem byl průměrný, dobře použitelný, ale často také znuřený a naprosto demotivovaný „zralý jedinec“.

Proč je tak často pošlapána v zárodku naše přirozená touha zkoušet a dělat věci jinak?

Vždyť každý z nás je originální a naprosto neopakovatelný kousek, který se nedá nahradit. V každém z nás dřímá ukrytý skutečný poklad a jedinečný dar, kterým může obohatit tento svět a ve spolupráci s dalšími tvůrci dosáhnout

nyní vzdálených a zdánlivě nedostižných obzorů.

Zní to příliš pateticky? Možná ano, ale možná ani ne...

Dětem se většinou nezdá žádný jejich sen nespelnitelný a nedostižný, dokud jim ho někdo „rozumný“ nerozmluví. Zkuste si vzpomenout na své vlastní dětství. Měli jste nějaký skvělý nápad, který jste měli velkou chuť zrealizovat, a nebo to rovnou i zkusili a někdo z dospělých vám tu skvělou věc pokazil nebo zakázal a argumentoval při tom něčím, co vám vlastně vůbec nedávalo smysl? Výsledek byl nejspíš pocit, že vás nikdo nechápe, a taky velké zklamání. Tvrdohlavější z nás to možná zkusili ještě párkrát, ale po dalších neúspěšných pokusech se snažit přestali. Neblahá zkušenost „tvrdého střetu s realitou“ se usídlila v podobě nejistoty někde v koutku dětské dušičky a od té doby začala brzdit a ovlivňovat váš život.

Komu z nás se něco podobného nestalo, měl skutečné štěstí.

Snad generace dnešních dětí bude mít cestu ke svobodnému tvoření o něco jednodušší. Možná jste si už všimli, že tyhle děti jsou jiné. Většinou to nebývají „hodné“ a „poddajné“

Vypnout televizi a zvednout se z gauče! (Foto © pixabay.com.)

osůbky vystrašené z moci dospělých a snažící se jim zavděčit, jako jsme bývali kdysi my. Jako by znaly lépe svou hodnotu a dokázaly být více věrné samy sobě. Nemají zapotřebí poslechnout příkaz, který jim nedává smysl, jen proto, aby si zajistily přijetí od dospělých. Vědí přesně, co chtějí a co ne, kdo se jim líbí a s kým se chtějí bavit. Mají stejně odvážné a smělé plány, jaké jsme měli my, ale navíc mají také větší odvahu a kuráž a nedají se jen tak něčím odradit. To je velká naděje a šance pro budoucnost.

Naštěstí už to mnoho rodičů i učitelů vnímá. Přibývá svobodných škol, organizací pro možnost sebevzdělávání a „domškoláckých“ skupin a najednou ten „šílený nápad“, že si mladí lidé mohou sami volit, čemu se chtějí věnovat, a postupně si stále samostatněji hledají cestu, kudy chtějí jít, přestává být „hloupým rozmarem“. Roste počet těch, kteří mají pochopení pro nespoutanost a spontaneitu lidské duše a cítí, že je to tak správně. Možná, že se sami rozpomínají na to, jak jim v tom bývalo kdysi dobře, a nechtějí zbytečně opakovat staré chyby minulých generací.

Snad se díky tomu, že se originalita a plný rozvoj individuálního potenciálu stanou časem normou, dočkáme kromě mnoha zajímavých počinů a smysluplnějšího vývoje i jiného systému, který bude namísto direktivního řízení plně podporovat rozvoj samostatnosti a tvořivosti každého jedince, tak aby mohl být co největším přínosem celku.

Neobvyklá řešení problémů často fungují lépe a efektivněji než ta zaběhnutá, která všichni znají a bezmyšlenkovitě opakují. Snad to lidé konečně pochopí a přestanou hrát hru „jak se vejít do škatulky, abych byl/a v pořádku“. Dovolí si být výjimeční, autentičtí a upřímní sami k sobě i ke světu. Beze strachu z odsouzení nebo posměchu. Protože být „jiný“ už bude normální.

Být skutečným tvůrcem někdy není snadné. Chce to velkou míru odhodlání, víru a odvahu. Kuráž pustit se do věcí, kterým možná věříte jen vy sami, a nikdo jiný vás nepodpoří, protože zatím nechápe vaši vizi a váš záměr. Kdo z nás to opravdu dokáže a vytrvá navzdory tomu, že je jeho cesta leckdy dlouhá a osamělá?

Největší výzvou dnešní doby může být úplně obyčejná věc. Vypnout televizi a zvednout se z gauče, přestat jet na autopilota a odhodlat se udělat v životě změnu. Někdy jsou tím největším hrdinstvím každodenní malé krůčky, které nás posouvají pomalu a vytrvale směrem k našemu vysněnému cíli, skutečnému přínosu nebo lepší verzi nás samotných.

Tuhle práci za nás nikdo neudělá a vždycky tu bude dostatek různých rozptýlení, která nám tu naši cestu budou ztěžovat. Přesto věřím, že i když to není snadné a překonávat sebe sama stojí někdy opravdu hodně úsilí a vynaložené energie, vždycky to stojí za to.

Držím nám všem palce, ať se nám daří tvůrčí život podle našich představ!

Tvůrčí život jako cesta

Vlastimil Krejčí

V dnešním světě, kde jsme obklopeni rychlým tempem a povinnostmi, které mají tendence nás postupně otupovat, a nebál bych se říci ubíjet, je tvůrčí přístup k životu neocenitelným zdrojem radosti a naplnění. I když si to leckdo nemusí uvědomovat, každý z nás má v sobě touhu vyjádřit svou originalitu a přinést něco nového do světa. Tvůrčí život je klíčem k objevování vlastní identity, rozvíjení talentů a nalézání smyslu.

Co to vlastně je tvůrčí život? Tvůrčí život se netýká pouze umělců a uměleckého vyjádření, ale je to koncepce daleko širší. Jedná se o proces, který zapojuje naši představivost, inovativní myšlení a schopnost vytvářet něco nového čili tvořit. Tvůrčí život je cesta, kterou může jít každý z nás, bez ohledu na věk, povolání nebo talent.

„Tvůrčí život může být podporován vytvořením pravidelných rituálů.“ (Foto © pixabay.com.)

Jednou z klíčových složek tvůrčího života je schopnost přijmout riziko a odvaha prosadit vlastní nápady. Tvořiví lidé se často nebojí se-

lhání a vnímají ho jako součást procesu učení a růstu. Tvůrčí život je také spojen s otevřeností novým zkušenostem a schopností vidět věci z nových perspektiv. Nebojme se tedy otevřít světu své dary.

Principy tvůrčího přístupu k životu je potřeba zavést do našeho každodenního života. Mnoho lidí má představu, že tvůrčí život vyžaduje zvláštní prostředí, jako je divadlo, ateliér nebo tak podobně. Pravda ale je, že můžeme být tvůrčími každý den, každou chvíli, bez ohledu na okolnosti. Zde je několik tipů, jak integrovat tvůrčí život do každodenního života:

NALÉZÁNÍ INSPIRACE

Hledání inspirace je klíčové pro tvůrčí život. Můžeme si přečíst knihy, sledovat filmy, poslouchat hudbu, procházet se v přírodě nebo se bavit s lidmi, kteří nám přinášejí nové myšlenky. Inspirace může přijít z nečekaných míst, a proto je důležité být otevření a vnímat svět kolem sebe.

VYTVOŘENÍ PROSTORU PRO TVŮRČÍ ČINNOST

Je důležité vyhradit si sami pro sebe čas a prostor, kde se můžeme plně soustředit na tvůrčí činnost. To může být malý koutek doma, nebo dokonce virtuální prostředí na internetu. Důležité je, abychom měli místo, kde se můžeme ponořit do svého tvůrčího procesu bez rušení.

EXPERIMENTOVÁNÍ A RISKOVÁNÍ

Tvůrčí život si vyžaduje odvahu experimentovat a riskovat. Nebojme se zkoušet nové věci, kombinovat různé techniky a překračovat hranice. Chyby jsou přirozenou součástí procesu

a mohou nám poskytnout cennou zkušenost. Důležité je nechat svou představivost volně plynout a nechat se unést vlastními nápady.

VYTVÁŘENÍ RITUÁLŮ

Tvůrčí život může být podporován vytvořením pravidelných rituálů. Může to být například každodenní psaní, kreslení, hraní na hudební nástroj nebo jakékoli jiné činnosti, které nás baví. Pravidelná praxe nám pomáhá rozvíjet naše dovednosti a zvyšuje naši tvůrčí produktivitu. Rozvíjíme tím svou kreativitu, kterou jsme pak schopni používat i v jiných situacích.

Tvůrčí přístup k životu přináší mnoho výhod a pozitivních dopadů na naše fyzické a duševní blaho. Třeba ohledně seberealizace a vyjádření identity. Tvůrčí život nám umožňuje vyjádřit svou jedinečnou identitu a přinést do světa něco, co je pouze naše. Pomáhá nám objevovat a rozvíjet naše schopnosti a talenty.

Tvůrčí život také podporuje kreativní myšlení a inovace, které nám umožňují přemýšlet mimo zaběhlé vzorce a hledat nové a originální řešení problémů.

Také se podílí na lepším zvládnání stresu a zlepšení duševního zdraví. Tvůrčí činnost

může působit jako terapeutický prostředek, který nám pomáhá zvládat stres a úzkost. Proces tvůrčího života nám umožňuje se soustředit na přítomný okamžik a vyjádřit své emoce a myšlenky prostřednictvím tvorby. To může mít pozitivní vliv na naše duševní zdraví.

Tvůrčí život nám umožňuje překračovat naše hranice a pohybovat se mimo naši komfortní zónu. Tím se otevírají nové příležitosti pro osobní růst a rozvoj. Naše tvůrčí dílo také může sloužit jako inspirace pro ostatní. Naše myšlenky, příběhy, obrazy nebo hudba se mohou dotknout života druhých lidí a ovlivnit ho. Tvůrčí život má potenciál rozšiřovat hranice a přinášet pozitivní změny do společnosti.

Podle mne je kreativní přístup k životu nezbytnou součástí naplňujícího a smysluplného bytí. Bez ohledu na to, kým jsme nebo jakým způsobem se vyjadřujeme, můžeme najít prostor pro tvůrčí život ve svém každodenním životě. Nebojte se vstoupit do tohoto procesu s otevřenou myslí, odvahou experimentovat a touhou vyjádřit svou jedinečnost. Tvůrčí život je cestou k neomezenému projevu, který nám přináší radost, růst a inspiraci, jak pro nás samotné, tak i pro ostatní.

Inspirace může přijít z nečekaných míst.

(Foto
© pixabay.com.)

Interpretace a nedosažitelná objektivita

Jiří Lukeš

Teologové pracují s předporozuměním jako s jednou z hermeneutických kategorií.

(Foto © pixabay.com.)

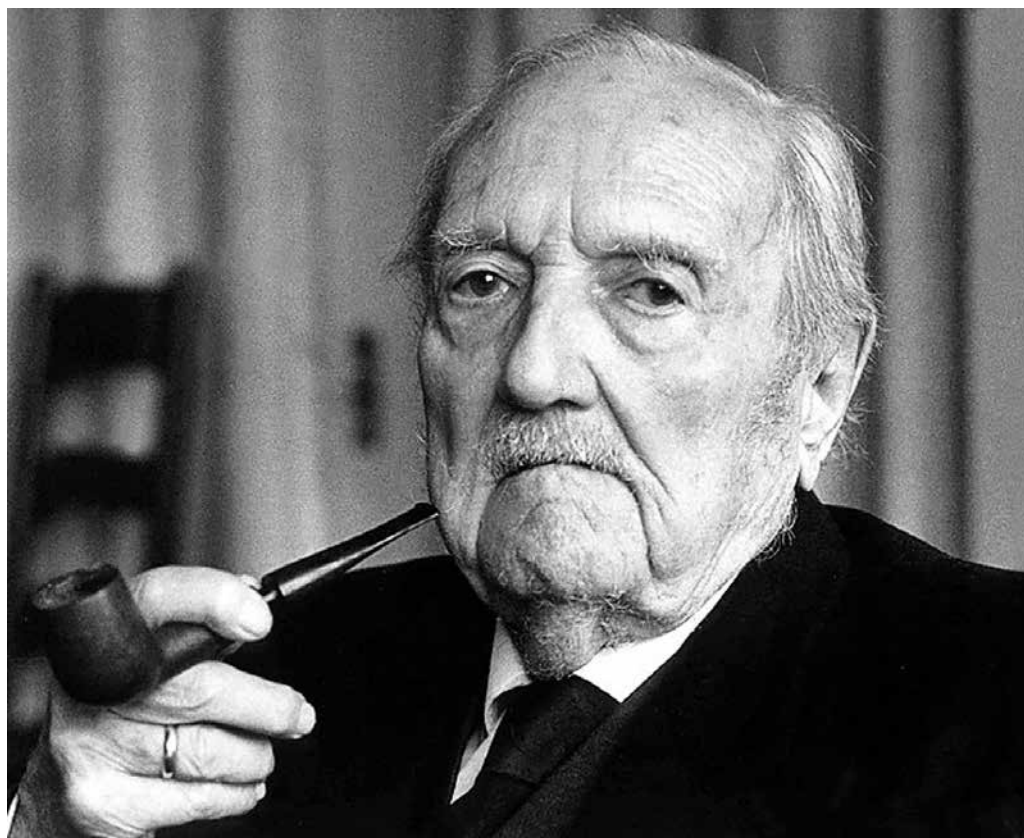
Žijeme v době, kdy se renomé vědy ve společnosti otřásl. S interpretací výsledků měly v uplynulých letech zásadní problémy exaktní obory a zřetelně se ukázalo, že interpretace „faktů“ není neutrální. Odehrává se ve společenském a ideologickém milieu, v rámci určité tradice a světa danou vědeckou či žurnalistickou komunitou specificky používaného jazyka, což jsou faktory, které mají na převedení výsledků z analyzátoru, zkumavky nebo grafických modelů do textu a formy veřejné prezentace zásadní vliv. Významy navíc souvisí s představivostí, schopností abstrakce a adekvátního vyjádření. Stěžejní roli v tomto složitém procesu hraje předporozumění interpreta, od něhož nelze odhlédnout, je součástí jeho osobnosti a myšlení. Předporozumění je dáno předchozími zkušenostmi, vzděláním a sumou faktorů spjatých s daným jedincem. Teologové pracují s předporozuměním jako s jednou z hermeneutických kategorií (přínejmenším už od časů Rudolfa Bultmanna) a berou v potaz, že se během procesu analýzy textu a po ní předporozumění mění. V neexaktních vědách není typem důkazu pokus, ale svědectví, jež musí být zkoumáno adekvátními nástroji, a má-li podobu textu, je zde ke zkoumání stránka literární a rétorická.

Exegetický proces, tedy soubor úkonů, během něhož se získávají poznatky o textu samém, jeho obsahu i kontextech, není utvrzováním se v předem daném přesvědčení. Analýza by naopak měla vést interpreta ke schopnosti nahlédnout problematiku znova a na základě

nastrádaných poznatků ji hlouběji pochopit nebo lépe zdůvodnit předešlé postoje v rámci nové interpretace. Je to zároveň proces sebereflexe, kdy vše dosavadní jde „pod soud“. Stěžejní roli v tomto procesu sehrává volba metodiky, která interpretovi umožňuje získat

specifický typ poznatků a v případě chybných kroků je možné se vrátit zpět a vědět přesně, kde chyba nastala. Interpret tedy kontroluje proces svého tázání a je si vědom povahy vlastní analýzy i následné výpovědi, kterou kriticky vyhodnotil. Ta je s jeho osobou i jím užívaným jazykem jednoznačně spjata a nese tak znaky doby, badatelských tendencí, převahy specifických otázek i způsobů hledání odpovědí. Může však být také výpovědí o dobové etice, způsobu, jakým text „zapadl“ do určitého společenství, které na něj nějak reagovalo či mělo reagovat. City jdou v rámci procesu analýzy stranou, ač prožitky spjaté s exegetickým zkoumáním mohou být intenzivní. Cílem není získat emocionálně ovlivněnou výpověď, která ponese značně větší míru subjektivity. Cílem není ani předložit osobité, za každou cenu originální výdobytky. Do značné míry je nutné se podřídít procesu

interpretace konvenčním způsobem. Ale ať chceme či ne, i vědecké články mají svého myšleného autora, kterého si reálný čtenář modeluje v rámci procesu čtení a zapojuje svou imaginaci. Rovněž otázky, které si autor v rámci procesu zkoumání nepoložil či které čtenáři zamlčel, jsou vypovídající a někdy odhalitelné i zdůvodnitelné rozmanitými okolnostmi. Zde vstupuje do procesu čtenářova zkušenost, kreativita, podezřívavost, zainteresovanost na určitém výsledku, tedy jeho vlastní projekce, způsob čtení a rozumění, na základě čehož si vytváří profil autora nebo jeho konstrukt. Není to tedy tak zcela neosobní záležitost. Jak je patrné, celý proces interpretace nese znaky subjektivity, je závislý na způsobu realizace konkrétního aktu čtení a podobě hermeneutického kruhu, který bere čtenář interpret v potaz. Roli v rámci argumentace a zpracování hraje také typ periodika, kde bude výsledek

Rudolf Bultmann (1884–1976), jeden z průkopníků biblické hermeneutiky.
(Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

analýzy zveřejněn, a samozřejmě představa implikovaného čtenáře, jenž je s periodikem nebo edicí knihy spjat.

Je patrné, že objektivita je mnohostranně nedosažitelná a způsob porozumění je opět závislý na užití jazyka, předporozumění interpretů – autora i čtenáře, ponětí čtenáře o dané věci a vlastním procesu analýzy. Porozumění může usnadnit například společná tradice, identita v rámci kolektivní paměti, povaha zkoumání, grafická prezentace či aktuálnost (ne)očekávaných výsledků. Navzdory zachování všech konvencí jsou však čtenářova interpretace a pochopení nejisté, a to kvůli povaze samotného procesu čtení, který každý realizujeme sám za sebe a na základě souhrnu řady specifických faktorů i vlastních očekávání. Aby čtenář rozuměl, musí být „liberál“ a musí vyvinout snahu rozumět. Musí být ochoten nechat se ovlivnit a reagovat racionálně, bez nenávisti a emocí. Nesmí se zastavit v „půli procesu rozumění“ a začít hledat argumenty proti myšlenému autorovi. Na to je případně čas až po dokončení četby a posouzení nejlepších argumentů autora se zachováním odstupu od věci, kterou

si představujeme na základě rekonstruovaných obrazů ze slov a vět textu. Stejně je tomu s možnou adorací. Příliš rychlý soulad s argumentací a myšlenkovým tokem autora může vést k povrchnímu čtení. Čtenář musí udělat vstřícné gesto a vyjít svým nastavením smyslu naproti. Čtení a interpretace (odborného) textu je akt, který propojuje světy autora i čtenáře, při němž vznikají konstrukty implikovaného autora i čtenáře, jež často nejsou emocionálně neutrální. Celý proces vyžaduje kritický odstup čtenáře od autora a v případě nesouhlasu rovněž zachování úcty. Pochopení není samozřejmostí a o metodice i jednotlivých prvcích procesu čtení je nutné uvažovat. Podvědomý proces je nutné v největší možné míře převádět na vědomý a cíleně jej reflektovat. Povědomí o kategoriích interpretace textu a procesu čtení, jakož i schopnost nechat se ovlivnit argumenty, patří ke kvalitám čtenáře (i autora) a jeho poznání toho, co je to „myšlení“.

Autor je novozákoník, působí na Katedře biblistiky a judaistiky Husitské teologické fakulty UK.

Sněm zvaný Květinový

Miloš Hlávka

Ve dnech 21. až 23. dubna 2023 proběhl v Plzni sněm Náboženské společnosti českých unitářů (dále jen NSČU). Účastnilo se jej mezi čtyřiceti a padesáti členy s hlasovacím právem a řada hostů. A jak se v posledních letech už stalo tradicí, i tento sněm se dočkal pojmenování; byl nazván Květinovým, a to na počest toho, že před sto lety, konkrétně 24. června 1923, se odehrála vůbec první Květinová slavnost, obřad, o který obohatil české – a posléze i světové – unitářství Norbert Fabian Čapek. A jak se už rovněž stalo tradicí, jednání sněmu byla zpestřena několika doprovodnými programy, což činilo na jedné straně jeho průběh „stravitelnějším“, na straně druhé jeho trvání delším.

Letošní sněm NSČU se konal v Plzni. (Foto Ondřej Svatoš.)

Dějštěm většiny programu se stal hotel Primavera v Nepomucké ulici, přibližně čtyři a půl kilometru zhruba jihovýchodně od plzeňského hlavního nádraží, budova, kterou lze architektonicky zařadit k postmoderní architektuře s poměrně střídmyými prvky podnikatelského novobaro. Názvu hotelu odpovídalo panující roční období a vcelku i počasí, které nás po dobu jednání provázelo, méně už to, že ubytovací řád byl k dispozici v češtině, angličtině a němčině, avšak nikoli v italštině, španělštině, katalánštině či portugalštině (neboť slovo primavera znamená jaro v těchto a možná i pár dalších jazycích). A když už jsme u jazykové

otázky, dodejme, že pro obec International Unitarian Church of Prague bylo tradičně zajištěno tlumočení do angličtiny, zatímco brněnský hantec jako obvykle ostrouhal mrkvičku.

Prvním – a jediným pátečním – bodem programu byla přednáška hostující lektorky Elišky Fulínové s názvem Rostlina jako dokonalá bytost: pojetí rostlinného života u vybraných antických myslitelů. Začali jsme Empedoklem, který jako první přišel s myšlenkou čtyř živlů a jehož názory předznamenávající evoluční teorii zaujaly i Charlese Darwina, a který si – aspoň podle legendy – svou pozoruhodnou smrtí v jícnu Etny zasloužil Darwinovu cenu už

Součástí sněmu bylo i tradiční zasazení stromu. (Foto Miloš Hlávka.)

více než dva tisíce let před Darwinem. Mohli jsme porovnat představy antických myslitelů se současnými vědeckými poznatky; například o pohlavním charakteru rozmnožování rostlin

víme zhruba od 19. století (takže jsem z toho nabyt dojmu, že právě díky relativní čerstvosti tohoto poznatku ani ti nejprudernější rodiče nebrání svým dětem ve sledování včel opy-

lujících květiny coby nechutné pornografie). Asi nejpikantnější (a proto nejsnáze zapamatovatelná, byť s hlavním tématem přednášky související jen okrajově) byla Platonova (či jím citovaná) legenda o tom, že lidé mívali mimo jiné dva obličejy a dvě (zpravidla, ale ne vždycky různá) pohlavní ústrojí. Jednou se však Zeus na lidi z nějakého důvodu rozzlobil a rozkrojil je všechny vedví, takže na každého zbylo mj. jen jedno pohlavní ústrojí. A od té doby lidé hledají vhodné protějšky (zpravidla, ale ne vždy, opačného pohlaví), aby dosáhli ztracené jednoty. A i když to v té přednášce takto nezaznělo, můžeme se domýšlet i to, že pokud se snad Zeus při tom řezání až tak úplně netrefil, dal svou nešikovností vzniknout mj. intersexuálním lidem. Neboli to, co někteří ultrakonzervativci nazývají „zvrácenou genderovou ideologií“, není výmyslem úředníků z Bruselu, nýbrž má kořeny už v antice.

Sobotní program byl zahájen krátce po snídani duchovním shromážděním s tématem

Květy na duchovní cestě. O přestávce během promluvy jsme každá či každý dostali lísteček papíru a měli na něj napsat nějaké dobré přání na adresu neznámé osoby. Tato krátká přáníčka byla vložena do určené nádoby a čekala na další den.

A poté vypuklo to, kvůli čemu se sněmy hlavně svolávají, tedy ta otravná, ale pro chod organizace nezbytná byrokracie. Prezence, oficiální zahájení, volby komisí a schválení programu. Bylo konstatováno, že sněm je usnášeníschopný. Což zůstalo v platnosti po celou dobu jednání, i když tu a tam někdo odešel a někdo jiný přišel (počet přítomných delegátek a delegátů se pohyboval mezi 45 až 49), takže mohl zdárně proběhnout až do konce.

Materiály k většině bodů programu byly součástí Průvodce sněmem, který byl v souladu s vnitřními předpisy rozeslán čtyři týdny předem. Chyběla jen zpráva dozorčí rady, která nebyla zpracována včas (dozorčí rada se naposledy před sněmem sešla až po termínu

Prvním bodem programu byla přednáška hostující lektorky Elišky Fulínové s názvem *Rostlina jako dokonalá bytost*. (Foto Miloš Hlávka.)

rozeslání pozvánek) a přítomní ji obdrželi až při prezentaci spolu s hlasovacím a volebním lístkem.

V prvním jednacím bloku byly většinou hlasů vzaty na vědomí všechny zprávy (zpráva předsedkyně ústředního správního sboru, zpráva předsedy sboru duchovních, zpráva hlavní ekonomky o hospodaření a nakonec i opožděně dodaná zpráva dozorčí rady).

Dále byl schvalován rozpočtový rámec NSČU pro rok 2023, ovšem s tím, že pravděpodobně vzápětí dozná částečných změn, protože dalším bodem byla nová mzdová koncepce pro zaměstnance NSČU, která se podepíše právě v osobních nákladech organizace. Tato koncepce jednak reaguje na současnou míru inflace, jednak zpřesňuje ohodnocení některých kvalit (dosažené vzdělání, znalost jazyků apod.), a konečně reaguje na způsob uzavírání služebních, resp. pracovních poměrů s ordinovanými, resp. neordinovanými duchovními. Po drobných úpravách, které vzešly z diskuse během projednávání, byla schválena zjevnou většinou hlasů. Tentýž příznivý osud potkal i navazující úpravy koncepce rozvoje.

Víceméně formalitou byla změna článku VIII ústavy NSČU, odkud bylo vypuštěno členství NSČU v Mezinárodní radě unitářů a univerzalistů (International Council of Unitarians and Universalists), protože ta zanikla již v roce 2021.

Asi nejzásadnějším bodem (přinejmenším v tom smyslu, že byl nejméně rutinní) bylo schválení kroků, které mají vést ke změně právní subjektivity Unitářské akademie. Ta se má transformovat v zapsaný ústav, jehož zakladatelkou bude NSČU, ale jinak půjde o organizaci s vlastním ředitelem, správní a dozorčí radou a akademickým kolegiem. Takto vzniklý ústav by se měl následně ucházet o akreditace v oblasti vzdělávání. Zatím byl schvalován rámcový koncept, který bude potřeba v některých bodech ještě doladit, ale první zásadní krok byl na sněmu učiněn.

Po dopoledním jednacím bloku následoval oběd a po něm uvolněnější část programu sněmu. Ta začala prezentací věnovanou sto letům trvání Květinové slavnosti, obřadu, o který obohatil světové unitářství Norbert Fabian Ča-

pek. Vůbec první Květinová slavnost se konala, jak již bylo zmíněno, 24. června 1923 a záhy se stala velmi oblíbenou nejen v Československu. Zajímavé v té souvislosti je to, že dlouho se zdráhalo konat tento obřad nyní bohužel již neexistující unitářské společenství v jihočeské Besednici (městys na severozápadním úpatí Slepíčích hor mezi Kaplicí a Trhovými Sviny) – jeho členské základně totiž bylo „proti srsti“ trhat – a tedy usmrcovat – květiny kvůli jednomu obřadu, byť by jeho symbolika jinak byla sebeušlechtlejší.

A pak už nadešel čas pro vysazení stromu. Po dohodě s plzeňským magistrátem byl zvolen park Na Hvězdě, pár set metrů od sídla Obce unitářů v Plzni. Sazenici lípy velkolisté dopravili na místo dobrovolníci už po ránu, a přestože se nacházíme v Čechách, kde věci občas mizí ještě spolehlivěji než v bermudském trojúhelníku, našli jsme ji na místě i po svém příjezdu. Zbývalo tedy jen vyhloubit jámu odpovídající velikosti, strom do ní umístit a zasypat vytěženou zeminou. A tak jsme se pustili do rýpání a v této činnosti se svorně střídali, nikterak nedbající toho, že Bory se svým slovutným ústavem jsou vzdáleny vzdušnou čarou jen něco málo přes kilometr. A ačkoli jsme tu jámu kopali jinému, totiž tomu našemu stromu, navzdory známému přísloví jsme do ní sami „nezahučeli“, a to nejen proto, že všichni bychom se do ní beztak nevešli. A tak v ní nakonec zdárně přistál kořenový systém naší lípy velkolisté, řádně byl zasypán a zalit a stromu bylo požehnáno.

A mohlo se jít do plzeňské Unitarie. Zde jsme byli seznámeni s historií a činností obce včetně její chebské pobočky, mohli si prohlédnout její prostory a takyokusit nějaké to pohoštění – jen do toho Chebu bychom ani při nejlepší vůli zavítat nestihli.

Po večeři se konala jednak prezentace jednotlivých obcí a jejich činnosti, jednak představení kandidátek a kandidátů na unitářskou cenu ČAPKA. Čímž byl sobotní program sněmu završen a mohlo se jít na „kutě“. Nebo, v případě zájmu, do nějaké hospůdky v okolí.

I nedělní program byl zahájen duchovním shromážděním – tentokrát na téma Hle, život můj je oslavou. Při něm se mimo jiné uplat-

nily lístečky, na které jsme den předtím psali svá dobrá přání. Během promluvy si každý přítomný jeden z nich vytáhl a mohl se těšit z obdrženého přáníčka.

Po přestávce jednání pokračovalo diskusním blokem – z něj vzešel a nakonec byl i schválen návrh, že o udělení ceny ČAPKA nadále nebude rozhodovat ústřední správní sbor NSČU, nýbrž hlasování veškerého členstva. Pro úplnost dodejme, že další možností, o níž se diskutovalo, bylo to, že o oceněních by rozhodoval sněm – ale to by v případě schválení mohlo platit až od roku 2024, protože sněm letošní na to připraven nebyl.

A následoval první ze zlatých hřebů dne: volby. Z členek a členů, které nominovaly do ústředního správního sboru jednotlivé obce, bylo potřeba zvolit jeho předsedu a místopředsedu. Přesněji předsedkyni a místopředsedu, protože na každou z funkcí bylo navrženo po jedné osobě – a žádný další kandidát nevzešel ani z předvolební rozpravy na sněmu. V důsledku čehož jsme byli připraveni o oblíbenou povolební kratochvíli, totiž o vzrušené dohadování o tom, nakolik byly či nebyly ty volby zmanipulované. A tak i vyhlášení výsledků, podle nichž byla předsedkyní ÚSS zvolena Kristýna Ledererová Kolajová počtem 43 hlasů a místopředsedou Štěpán Mairovský počtem 42 hlasů, proběhlo bez většího vzrušení, takže nezbyvá než konstatovat, že za éry Jaroslava Haška (jehož kulatá jubilea – 140 let od narození a 100 let od úmrtí – si letos připomínáme) mívaly volby „jinačí šťávu“.

Dalším bodem programu byl workshop na téma aktualizace unitářských principů. V prvním kole jsme byli rozděleni do několika skupin víceméně podle náboženských obcí, z nichž jsme na sněm přišli. A v těchto skupinkách jsme měli zkusit stanovit pět principů, které považujeme za nejdůležitější a na nichž se shodneme. Poté, co jsme tak po větším či menším dohadování učinili, jsme byli reorganizováni tak, aby v každé nově vzniklé skupince byly zastoupeny obce různé – tam jsme měli vzít své materiály z prvního kola a na jejich základě zase hledat shodu. A na samotný závěr měl někdo ze skupiny představit

plénu, k čemu se té které skupince podařilo dospět.

Je jasné, že z tohoto jednoho workshopu, na který jsme měli zhruba hodinu, definitivní podoba našich principů nevzejde, že naopak – jelikož jsme demokraticky řízeným společenstvím – půjde ještě o běh na poměrně dlouhou trať (Mojžíš to měl po spatření lidí tančících kolem zlatého telete s aktualizací příkázání „Nezabiješ“ opravdu jednodušší). Další diskuse o podobě unitářských principů tak probíhají a budou i nadále probíhat v obcích a při dalších vhodných příležitostech a „vposledku“ je bude schvalovat – doufáme – příští sněm.

A šlo se do finále. Zbývalo už jen schválit usnesení a poselství sněmu.

Návrh poselství sněmu se skládal z pěti bodů pocházejících z různých obcí. A je nutno si přiznat, že zde jsme se opravdu vyřádili a v diskusi některé formulace oproti původním návrhům výrazně pozměnili (a z tohoto důvodu vynecháváme zkratky navrhuje obcí), některé přeřadili do jiných bodů usnesení, nicméně žádný jsme z poselství nevyřadili úplně. Výsledné znění tak má následující podobu:

1. Současná společnost je vlivem událostí v našem světě značně polarizovaná a fragmentarizovaná. Je to znát zejména na napjatých vztazích mezi různými názorovými skupinami. O to důležitější je, aby naše unitářská společenství, každé podle svých nejlepších schopností, aktivně přispívala k uzdravování mezilidských vztahů, k hledání a vyzdvihování všeho, co nás propojuje, ke sdílení pozitivních zkušeností, k obnovování vzájemné úcty a posilování společné naděje, že pluralitní, přívětivý svět je možný.

Apelujeme na naše obce, skupiny i jednotlivé členy: Věnujme tomuto tématu pozornost a shromažďujme všechny podněty, jak konkrétními projekty bojovat proti polarizaci společnosti a propojovat ji napříč rozdílnými názory. Nadto se každý za sebe dobrovolně zavažme k aktivnímu naslouchání, empatii, trpělivosti.

2. Jako čeští unitáři vyzýváme každého z našich členů k většímu dobrovolnickému zapojení. Pojdme nezištně věnovat svůj čas ve prospěch

jiných: ostatních členů NSČU i společnosti obecně, věnujme ze svého života část času dobrovolnické práci v rámci NSČU, podporujme komunitní sféru našich životů.

3. Všichni víme, jak válka působí na lidi, jak rozvrací rodiny, narušuje sociální vztahy a negativně ovlivňuje prosperitu. Agresory vyzýváme: Složte zbraně! Lidé na celém světě mají právo žít v míru. Proto posíláme pozdrav míru ze srdce Evropy. Ať žije svět rovnoprávných a svobodných lidí.

4. Zavazujeme se aktivněji než dosud zapojit do vytváření takového světa, v němž jsou Živá země, úcta, vděčnost a péče jeden o druhého i o sebe středobodem života všech lidí.

5. NSČU nabízí svým členům i široké veřejnosti pomocnou ruku pro šíření optimismu a naděje.

Samotné usnesení už bylo vlastně „brnkačka“, protože se skládalo víceméně z bodů již dříve schválených. A pak už nezbylo než celý sněm slavnostně zakončit, rozdat tulipány, jež ve vazách v jednacím sále celý sněm doprovázely, těm, kdo měli možnost odvézt je domů, ještě naposledy zajít do hotelové restaurace na oběd a pak vyrazit domů – někdo autem, někdo autobusem, někdo vlakem. A možná se i těšit na sněm příští, který by se měl konat v Ostravě.

**Sněm nesl přívěsko
Květinový.**
(Foto KLK.)

Má význam znát své kořeny?

Tomáš Herajt

Zátiší s křížem
na fotografii Tomáše
Herajta.
(Všechny fotografie
Tomáš Herajt.)

Genealog a dlouholetý schwarzenberský archivář PhDr. Antonín Markus pravil, že: „Dějiny národa pro nás oživnou teprve, až budeme vědět, jak se na nich podíleli naši vlastní předkové. Znalostí svého rodu splácíme dluh vděčnosti a lásky těm, kteří žili před námi. Lásky k rodu a rodišti je matkou lásky k vlasti.“ Naproti tomu velikán české literatury a dnes již klasický autor, kterého si spíše pamatujeme ze školních lavic, Josef Václav Sládek, nám ve svém díle *Selské písně a české znělky* zanechal krásnou báseň nazvanou *Tři rody u nás platí jen*.

Tři rody u nás platí jen

Tři rody u nás platí jen,
to otec, syn a děd;
to náš je celý rodokmen:
kořen a strom a květ.

A naše paměť nejde dál,
ni naděj' v příští čas,
než aby, děd co zachoval,
syn synovi dal zas.

Co bylo, může říci nám
jen u hřbitova věž;
děd zapomenut leží tam,
nás zapomenou též.

Jen někde mhavé zvěsti hles
nám slovo řekne víc:
jak praděd náš trpěl kdes,
jak šťasten byl, to nic.

Tak ořem, sejem, hyneme,
však pýchy dalecí
přec starší jsme a budeme
než rody knížecí!

V hřbitovní půdě
spočívají ostatky
těch, kterým
se podobáme,
jejichž jména
nosíme.

Celá sbírka se nese v duchu oslavy selského života a vyličení jeho těžkostí. Konkrétně však v této básni ožívají elementární složky prastarého rolnického mýtu. Vystavávají paralely mezi přírodními procesy setby, růstu, sklizně a lidským příběhem narození, života, smrti a nového zrození. Člověk je spjat s určeným místem v prostoru a začleněn do řetězce generací. V tomto nástupnictví se ztrácí povědomí o individualitách, jen tři pokolení jsou aktuálně přítomna v horizontu paměti, ale věčnost rodu je pociťována v anonymitě členů nekonečné řady.

Postmoderní člověk se naučil žít s pohledem upřeným dopředu. Svůj život chce prožít plně, užít si všeho, co doba nabízí. Sotva dosáhne jednoho, baží po dalším. V zásadě je jedno, zda jde o tužbu po pracovní či služební pozici, materiální statky nebo prožitky. Zapomínáme na to, že o věci materiální i duchovní se musíme umět zasloužit, žijeme na dluh, bez odpovědnosti za to, kdo jej bude splácet. Rezignujeme na myšlenku dr. Markuse a vlivem technologického balastu v našich životech nebo kladení důrazu na individualitu a nezbytnost úspěchu za každou cenu se ztrácí povědomí o věčnosti naší existence vepsané do naší historické paměti. Příkladem devastace odkazu našich předků může být to, jak nakládáme s naší krajinou a přírodním bohatstvím. Má tedy v dnešní době smysl věnovat se genealogii, toliko pomocné vědě historické, jejímž úkolem je zkoumání vztahů mezi lidskými jedinci vyplývající z jejich společného rodového původu? Nabídnou vlastní pohled občanského genealoga a unitáře.

Genealogie, nebo též rodopis, je vědní disciplína, která je historicky zatížena mnoha falzy a fikcemi už od dob antických, kdy římsí císaři odvozovali svůj původ od řeckých hrdinů. Známa je rovněž pověst o Přemyslu Oráči, praotci knížecího a pozdějšího královského rodu Přemyslovců. Svého bájného a výjimečného předka má ve svém rodopisu téměř každý významný šlechtický rod. V 19. století, v období romantického pojetí dějin, se k tomuto mytickému pojetí genealogie připojily i rody měšťanské nebo rody, které zbohatly v období průmyslové

revoluce. Tehdejší rodopisci neváhali vylepšovat rodokmen svých zákazníků vpisováním falešných záznamů do matričních knih. Jaký význam má však rodokmen zpracovaný na zakázku, eventuálně podle zakázky? V podstatě se jedná pouze o seznam jmen ne nepodobný telefonnímu seznamu. Z hlediska duchovního takový rodokmen nemá valný význam a je jen vhodným doplňkem při své vlastní prezentaci ve společnosti. Výhodou takového rodokmenu je však to, že za určitou částku poměrně bez práce získáme požadovaný produkt. Z hlediska duchovního nám takový seznam nepřinese nic. Nedožvíme se nic o tom, jak náš rod žil, přežíval, jaké místo zastával v místě svého sídla, jak se zapsal do dějin. Nabízí se druhá cesta. Cesta, která je dlouhá, nikdy nekončící a náročná. Ale zde více než kde jinde platí fakt, že i cesta může být cíl. Tu cestu nastoupíme jednoduchým vypočtenutím pamětníků a sebráním historických dokumentů v rodině. Sami ve své rodině jsme schopni poznat život až tří generací našich předků. Neznámé tváře na fotografiích dostávají svá jména, vidíme nápadnou podobnost tváří napříč generacemi, pamětníci si vzpomínají na úsměvné i smutné historky z rodinné historie. Máme-li tento první úkol splněn, čeká nás náročná cesta po archivních dokumentech, jako jsou matriky, pozemkové knihy, knihy svatebních smluv a další. Musíme se začít orientovat v historických datech, souvislostech, německém a latinském jazyce, v právních vztazích našich předků. Nalezneme místo, odkud náš rod vzešel. Hrdě takové místo nazýváme kolébkou rodu. Po čase tvrdé práce poznáme z úředních akt jména našich předků a částečně dokážeme rekonstruovat jejich život. Jejich šťastné chvíle i chvíle smutné. Narození potomků, jejich úmrtí v dětském věku, oběti epidemií a válek, ovdovění a nové sňatky, rozmnožení statků anebo krach a nutnost odejít na nové místo za hledáním nového začátku. Životní události předků si začneme spojovat s regionálními dějinami, dějinami panství, hledáme místní zločiny i celebrity, které naše předky provázely životem (učitelé či duchovní), po-

znáváme, jak tvrdý byl život našich předků a kolik síly museli vynaložit na to, abychom zde mohli být my. Místa jejich života poznáváme ze starých map, skic a plánů, popisů nebo vyobrazení. Poznáváme duchovní život našich předků. Křty, sňatky, pohřby, poutě, slavnosti. To vše bylo nedílnou součástí společenského, a zejména duchovního života našich předků. V našem srdci toto poznání otevře cosi nového, neznámého, co se vyznačuje nutkavou potřebou poznat místa života našich předků osobně. A tak jednoho dne, ideálně během klidného krásného odpoledne, zastavíte na návsi některé z našich vesniček. První, co vám padne do oka, je zdejší kostel se hřbitovem. Stačí vejít, přivřít oči a představit si předky při jejich životních událostech. Dotknout se předmětů, jichž se dotýkali naši předkové. Lavice, křtitelnice. Další zastávkou může být místní hřbitov.

Cestou mjíme křížek, kde se pohřební průvody loučily se zemřelým před jeho ulo-

žením k věčnému spánku. V hřbitovní půdě, v dnes již neoznačených hrobech spočívají ostatky těch, kterým se podobáme, jejichž jména nosíme. Můžeme se posadit na lavičku a vnímat krásu okolí. Představovat si krajinu očima svých předků. Jak asi vypadala vesnice po třicetileté válce, v 18. století, kdy se na polích objevují nové plodiny, v druhé polovině 19. století, kdy nový řád přinášel tak dlouho očekávaný rozvoj a prosperitu. Na druhou stranu vnímáme zaniklé stopy po prvních průmyslových závodech, po těžbě nerostných surovin. Cestou zpátky si projdeme vesničku a hledáme domy, kde naši předkové žili své životy. Naše srdce a mysl se otevře a z původně cizího, nám neznámého místa odjíždíme s dojmem, že tady jsme doma. Nalezneme to, co nás spojuje s tím, čemu se říká *genius loci* místa. Je to duch života našich předků. Začneme si více všimát krás kolem sebe a vážit si jich. Najednou nám vadí černá skládka u polní cesty, nevzhledná

„Cestou mjíme křížek, kde se pohřební průvody loučily se zemřelým před jeho uložením k věčnému spánku.“

budova skladiště nebo dálniční obchvat rušící to, co jsme našli. Pokrok jistě nelze zastavit, ale domnívám se, že jej lze aplikovat citlivě, s rozumem a úctou k odkazu předků. A ještě jeden zásadní duchovní význam v nalezení vlastních kořenů vidím. V dnešní době chybí vzory. Nemáme silné osobnosti, ke kterým bychom se mohli upnout a následovat je v konání toho nejlepšího, čeho jsme schopni. Platí určitá genealogická zásada, že v každém rodu je jedinec nebo několik jedinců, kteří se svým významem vymykají běžnému průměru. A kdyby se náhodou stalo to, že takového jedince nenalezneme, nebo jeho význam pro historii místa, oblasti, vlasti nebo oboru, kterému se věnoval, nebude podle našich představ, vždy se můžeme poučit z píle a houževnatosti, s jakou naši předkové žili a umožnili tím žít i nám. Představte si všechna ta historická

období, kdy život našich předků byl holým bojem o přežití, a postavme vedle toho naše současné problémy. Obrátme se k našim předkům a zde hledejme své vzory. Budou nám blízké a věčné. Rodopis je často zobrazován jako strom. Je to také symbol duchovního významu poznání života našich předků. My jsme ty čerstvé listy v korunách stromů a čerpáme sílu z kořenů. Jde o to sílu poznat a využít ji k tomu být lepším a užitečným. Musíme žít svůj život tak, aby míza v kmeni toho stromu zůstala živá a přinášela sílu i našim potomkům. O tom, jak síla rodu může ovlivnit život jedince, si můžeme ukázat na příkladu genealogie Norberta Fabiana Čapka. On sám byl jistě výraznou individuální osobností, ale dokázal by jí být i tehdy, pokud by kmen jeho stromu nebyl pevně zakořeněn, zdravý a silný? Posuďte sami v následujícím článku.

Genealogie Norberta Fabiana Čapka

Tomáš Herajt

Norbert Fabian Čapek je význačnou osobností kulturních a náboženských dějin České republiky, která svým významem přesáhla hranice své vlasti. Známe jeho dílo, známe řadu okamžiků z jeho života. Jeho myšlenky, písně a dílo jsou stále živou součástí života (nejen) unitářů (nejen) v České republice.¹ Jeho život a dílo jsou poměrně známé, přesto se mnoho okamžiků, zejména z jeho předunitářského období, zřejmě nepodaří nikdy přesně popsat. Jaký byl ovšem původ Norberta Fabiana Čapka? Následující řádky přinesou alespoň základní přehled.

Začátek zápisu
v pozemkové
knize o statku
rodiny N. F. Čapka
v Chrástovicích 16.
(Foto Tomáš Herajt:
SOA Litoměřice,
f. Vs Drhovle-Čížová.)

1 Srov. např.: Matthew Tittle a Gail Tittle (eds.), *Bless All Who Serve: Sources of Hope, Courage and Faith for Military Personnel and Their Families*. 1. vyd. Boston: Skinner House Books 2010, *Mother Spirit, Father Spirit*, s. 95. Original words and music: Norbert F. Čapek, english version: Richard Frederick Boeke.

PŘEDKOVÉ NORBERTA FABIANA ČAPKA

První písemná zmínka o obci Chrástovice,² nacházející se osm kilometrů severně od Strakonice, pochází z roku 1544.³ Tehdy obec náležela „řepickému zboží“ rytířů Hodějovských z Hodějova. V roce 1577 se ves stala součástí panství Sedlice patřícího hrabatům ze Šternberka. V roce 1726 koupili sedlické panství Černínové z Chudenic a připojili je ke svým statkům Drhové a Čížová. Sňatkem panství později přešlo do majetku Lobkoviců.⁴ V roce 1654, kdy bylo vizitováno panství paní Lidmily ze Šternberka, zde podléhalo placení daní⁵ jedenáct sedláků, pět nově „osedlých“, pět rolníků „na živnosti zkažených“, dva chalupníci, tři zahradníci, jeden zahradník nově „osedlý“ a ve vsi se nacházel pustý grunt Houdkovský a pustá zahradnická usedlost Krčmovo. Jak vidno, jednalo se o poměrně rozsáhlou ves. Jedním ze sedláků uváděných v Berní ruli je mimo další Vít Čapek s výměrou pozemků 36 strychů⁶. Jedná se pravděpodobně o nejstaršího písemnými prameny doloženého předka Norberta Fabiana Čapka. Mezi rolníky je zapsán také Jiřík Marek s výměrou pozemků 31 strychů.⁷ Usedlost zapsaná Vítu Čapkovi později nesla popisné číslo 23. V roce 1798 na čísle popisném 23 hospodařil Matěj Čapek. Usedlost číslo popisné 16 patřila sedláku Václavu Marešovi. Podle hospodáře se usedlos-

ti říkalo „U Marešů“ nebo „U Maršů“.⁸ Poměry obyvatel sedlického panství popsala vizitační komise v roce 1771, kdy o prácheňském kraji podala následující dobrozdání:

„V kraji tomto je 18 měst, 19 městysů, 944 vsí a 25 977 domů. Obecný lid je nečistý a nedbalý, o jeho zdraví a zušlechtění nikdo nepečuje, četné nemoci připisují se obecné nouzi a nedostatku obživy, ale neškodilo by přidržeti sedláka policejním nařízením k větší čistotě těla i obydlí. Drůbež žije celou zimu ve světnici společně s lidmi, a tak vzniká úžasně množství hmyzu. Světnice mají malá okénka. Lože je na lavici u kamen nebo za pecí. Lidé se na noc nesvlékají a mokrý oděv suší na těle.“⁹

Kolem roku 1789 zemřel sedlák Mareš a vdova se provdala za dosud nezjištěného Čapka, čímž usedlost přešla do vlastnictví tohoto rodu. V únoru roku 1795 předal Václav Čapek maršovský statek (č. p. 16) svému synovi Františkovi Čapkovi a sám odešel na výměnek. František Čapek se narodil v pondělí 2. srpna 1762 v Chrástovicích.¹⁰ V době napoleonských válek sloužil u „furbeznáků“ v rakouské armádě. Vnuk Jan Vratislav Čapek zaznamenal jeho příhody s chráštovickými strašidly v básni *Můj dědeček*:

„Hu! Jak probíhal mi tělem mráz
a zuby v jektání o sebe drnkaly,
když vyprávěl mi dědeček,
jak hrozné příhody ho potkaly:
jak viděl v lese hořet poklady,
jak pod hrází se hasrmanka česala
a pod lesíkem Pavelkovic kobyla
bezhlavá o půlnoci řehtala.
Jak můra tři neděle pletla Hnědku
a zimnice jak bíle oblečená
klečela za babičkou mojí u kříže,
an koukala tam skrz vrata otevřená.
A co tu bylo jiných historií
o černých mužích, psech a různé zvěři,

2 Rozhodnutím Zemské správy politické v Praze ze dne 22. února 1924 čís. 66.087/5a-59 z r. 1924 bylo jméno obce změněno z Krašovice na Chrástovice. V textu je nadále používán současný název obce.

3 Antonín Profous, *Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původní význam a změny, díl 2, CH-L*. 1. vyd. Praha: Česká akademie věd a umění 1949. Heslo Chrástovice.

4 SOKA Strakonice, f. AO Chrástovice, Pamětní kniha pro obec Krašovice založená r. 1921 (1932–1971), s. 6–7.

5 V roce 1654 byl pořízen první úplný soupis daňových povinností v Českém království. Jedná se o významný historický pramen pro historickou demografii, topografii i hospodářské dějiny Čech. Soupis je znám pod názvem Berní rula. Uvádění zde byli pouze ti, kteří byli nositeli berní (tedy daňové) povinnosti.

6 Plošná míra (jinak také korec); 1 strych = 0,285 ha.

7 Antonín Haas, *Berní rula 28, Kraj Prácheňský, II. díl*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1954. s. 453–454.

8 SOA Litoměřice, fond Sbírka pozemkových knih, zn. SbPK, sign. OS Strakonice 234, pozemková kniha rychty chráštovické 1738–1843, pag. 7, fol. 51–54.

9 Jan Dyk, *Popis politického okresu Strakonického: Díl II, školství, doprava, správa, úryvky z dějin*. 1. vyd. Strakonice: Redakční výbor 1925, s. 177.

10 SOA Třeboň, f. SbmlčK, Řkfú Radomyšl, kn. 3 (NOZ 1733–1768), fol. 210.

**Rodný dům
N. F. Čapka
v Radomyšli.**

(Foto Tomáš Herajt:
SOkA Stranice, f. AO
Radomyšl, obecní
kronika.)

o světýlkách a oběšencích, kostlivácích, kdo neslyšel to, věru neuvěří.

Můj otec zavez' do města mne ke študýru, a tam jsem ztratil ve strašidla víru.¹¹

František Čapek se oženil 18. února 1798 v Radomyšli s Annou Čapkovou, dcerou Pavla Čapka a Alžběty rozené Pavelkové z Chrástovic č. 23.¹² František Čapek s Annou Čapkovou měli pět synů a dvě dcery, kteří se dožili dospělosti. Dne 4. února 1801 se narodil syn Josef Čapek.¹³ Josef se v dospělosti přiženil do Radomyšle k Blažkovým, nebo také k Libranovým.¹⁴ Dne 1. srpna 1803 se narodil Václav Čapek.¹⁵ Václav se v dospělosti rovněž odstěhoval do blízké Radomyšle a věnoval se vedení selské used-

losti.¹⁶ Matěj Čapek se narodil 10. března 1806.¹⁷ Později se přiženil na Šarhanův grunt v Chrástovicích. Po jeho smrti se vdova podruhé vdala. Jeho syn František v letech 1858–1865 studoval v Písku. Následně pět a půl roku vyučoval na gymnáziu v Mladé Boleslavi latinu, řečtinu, český a německý jazyk. Výjimečně suploval další předměty, například matematiku. Z Mladé Boleslavi přešel na reálné gymnázium v Třeboni, kde vyučoval rovněž pět a půl roku. Z jižních Čech byl přeložen na gymnázium ve Valašském Meziříčí, kde setrval až do svého odchodu do penze. Ještě jako penzionovaný profesor vyučoval v období první světové války, kdy školství trpělo nedostatkem kvalifikovaných učitelů. Zemřel v roce 1920. Syn František vykonával advokátní praxi v Moravské Ostravě.¹⁸ František Čapek, děd Norberta Fabiana Čapka, se narodil 8. dubna 1812.¹⁹ Jan Nepomuk

11 Tomáš Čapek, *Moje Amerika: Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový 1935, s. 13–14.

12 SOA Třeboň, f. SbmJČK, ŘkFú Radomyšl, kn. 15 (O 1784–1805), fol. 101.

13 SOA Třeboň, f. SbmJČK, ŘkFú Radomyšl, kn. 5 (N 1784–1805), fol. 121.

14 Tomáš Čapek, *Moje Amerika: Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový 1935, s. 14–15.

15 SOA Třeboň, f. SbmJČK, ŘkFú Radomyšl, kn. 5 (N 1784–1805), fol. 124.

16 Tomáš Čapek, *Moje Amerika: Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový 1935, s. 14–15.

17 SOA Třeboň, f. SbmJČK, ŘkFú Radomyšl, kn. 6 (N 1806–1823), fol. 104.

18 Tomáš Čapek, *Moje Amerika: Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový 1935, s. 14–15.

19 SOA Třeboň, f. SbmJČK, ŘkFú Radomyšl, kn. 6 (N 1806–1823), fol. 111.

Čapek se narodil 22. srpna 1814²⁰ a později se, jako nejmladší syn, stal dědicem usedlosti č. p. 16.²¹ Dne 1. srpna 1819 se narodila Kateřina Čapková,²² která se později provdala za Matěje Lískovce. Dcera Rosalie se provdala k Vachouškům do Sedlice.²³

František Čapek se vyučil krejčovskému řemeslu. Zřejmě na svých cestách na zkušenou poznal svou budoucí manželku Alžbětu Šindelářovou, narozenou 12. září 1813 v Hluboké zámku č. p. 7.²⁴ Její otec Tomáš Šindelář byl totiž, stejně jako František Čapek, krejčím. Pár byl oddán ve farním kostele sv. Jana Nepomuckého v Hluboké nad Vltavou v úterý 7. listopadu 1837.²⁵ Zřejmě brzy po svatbě se František Čapek usazuje v obci Radomyšl, ležící v blízkosti rodných Chrástovic. Zde se v čísle popisném 48 věnuje krejčovskému řemeslu. Zřejmě šlo o pokrokového řemeslníka, neboť se údajně zasloužil o rozšíření šicích strojů do domácností v blízkém i vzdálenějším okolí.²⁶ Dne 13. října 1838 se zde narodil prvorozený syn manželů František Josef.²⁷ Dne 25. dubna 1841 se narodila dcera Marie,²⁸ 15. července 1842 syn Josef,²⁹ otec Norberta Fabiana, 25. prosince 1845 syn Norbert Tomáš,³⁰ 17. prosince 1846 syn Tomáš, který však zemřel

v dětském věku,³¹ 11. června 1848 Antonie Čapková,³² dne 2. dubna 1851 se narodila Františka Čapková, která zemřela 19. května 1882,³³ dne 12. dubna 1853 přišel na svět v čísle popisném 48 poslední syn Františka Čapka Viktorin Martin.³⁴ Kmotry všech dětí se stal jejich strýc Josef Čapek, „usedlý“ rovněž v Radomyšli; v matrice je uváděn coby „měšťan“. Josef a Viktorin Martin následovali svého otce a vyučili se také krejčovskému řemeslu. Z potomků Františka se nejméně Viktorin Martin a snad i někteří jeho další sourozenci vydali za štěstím do hlavního města c. k. mocnářství. Viktorin Martin měl krejčovský obchod ve III. okrese, na adrese Landstrasse-Hauptstrasse 98.³⁵ František Čapek zemřel v Radomyšli č. p. 48 dne 25. června 1864 ve věku pouhých 52 let. Podle údajů uvedených v matrice byly příčinou jeho úmrtí souchotiny.³⁶ Osudy jeho manželky nejsou známy, lze však usuzovat, že v Radomyšli nenašla vhodné zázemí a svůj život dožila v rodném Podhradí (Hluboká nad Vltavou), kde zemřela v čísle popisném 69 dne 9. září 1892.³⁷ Josef Čapek pokračoval v krejčovském řemesle ve svém rodném domě v Radomyšli č. 48. Ve zdejším farním kostele se 11. února 1868 oženil s Marií Markovou, dcerou hajného Josefa Marka z obce Rovná.³⁸ Prvního potomka se manželé dočkali téměř přesně rok po svatbě. Přesně tedy 17. února 1869. Téhož dne byl v kostele sv. Martina pokřtěn syn Josef Fabian.³⁹ Sy-

20 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 6 (N 1806–1823), fol. 114.

21 Tomáš Čapek, *Moje Amerika: Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový 1935, s. 14–15.

22 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 6 (N 1806–1823), fol. 120.

23 Tomáš Čapek, *Moje Amerika: Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový 1935, s. 17.

24 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Hluboká nad Vltavou, kn. 2 (N 1804–1824), pag. 5.

25 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Hluboká nad Vltavou, kn. 10 (O 1804–1842), pag. 10.

26 Tomáš Čapek, *Moje Amerika: Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový 1935, s. 14–15.

27 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 7 (N 1824–1841), fol. 42.

28 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 7 (N 1824–1841), fol. 53.

29 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 8 (N 1842–1853), fol. 9.

30 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 8 (N 1842–1853), fol. 22.

31 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 8 (N 1842–1853), fol. 27.

32 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 8 (N 1842–1853), fol. 31.

33 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 8 (N 1842–1853), fol. 38.

34 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 8 (N 1842–1853), fol. 42.

35 Tomáš Čapek, *Moje Amerika: Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový 1935, s. 15.

36 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 23 (Z 1839–1866), fol. 18.

37 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Hluboká nad Vltavou, kn. 16 (Z 1884–1907), fol. 63.

38 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 18 (O 1862–1894), fol. 13.

39 SOA Třeboň, f. SbmJčK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 10 (N 1867–1882), fol. 11.

**N. F. Čapek
ve dvanácti letech.**
(Foto z archivu
NSČU.)

nek se ovšem dožil věku pouhých deseti dnů. Dne 27. února 1869 zemřel na psotník.⁴⁰ Dne

40 SOA Třeboň, f. SbmJČK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 24 (Z 1867–1899), fol. 5. Psotník je zastaralý název choroby, uváděný jako příčina úmrtí u malých dětí. Jednalo se pravděpodobně o tetanické křeče (tj. křeče způsobené většinou nedostatkem vápníku, popř. hořčíku) spojené s bezvědomím. Vzhledem k nízké úrovni medicínských znalostí byly jako psotník zpravidla označovány jakékoliv křeče, které vedly k úmrtí dítěte v raném věku.

3. června 1870 se manželům narodil druhý syn, který byl pokřtěn v den svého narození jmény Norbert Fabian. Křestní jméno Fabian patřilo jeho kmotru Fabianu Markovi, nájemníku v Radomyšli (snad se jednalo o příbuzného z matčiny strany), svátek sv. Norberta připadá na den 6. června.⁴¹

41 SOA Třeboň, f. SbmJČK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 10 (N 1867–1882), fol. 17.

RODINA NORBERTA FABIANA ČAPKA

V útlém dětství se dostalo Norbertu Čapkovi základního vzdělání v obecné škole v Radomyšli. Jeho rodiče se snažili, aby se mu dostalo i vyššího vzdělání, a tak pro něj jeho otec vymohl na panu řídícím, pro kterého šil, hodiny hudby. Malý Norbert Fabian se tak vzdělával v základech hudební nauky a hře na klavír a housle. Hudba jej potom provázela celý život. Od malička projevoval Norbert Fabian podivuhodnou náboženskou zanícenost, a tak sloužil i jako ministrant ve farním kostele. Jako ministrant poznal první rozpory mezi zvěstováním a životní praxí církve.

Rodiče rozhodli, že se Norbert bude věnovat, stejně jako jeho otec a děd, krejčovskému řemeslu. V roce 1882 odjel z rodné Radomyšle do učení do Vídně ke svému strýci Viktorinovi. Ve Vídni se také, kromě povinné práce, Norbert Fabian seznamuje s myšlenkami socialismu, studuje různé vědní disciplíny, pilně čte knihy české i německé. V roce 1887 se setkal s pozdějším českobratrským farářem Aloisem Bílým, s nímž diskutuje na téma církve, víra nebo náboženství. Alois Bílý jej uvedl do baptistického shromáždění, kde se kázalo živé Boží slovo. V baptistickém sboru našel Norbert Fabian živnou půdu pro své náboženské cítění. Studuje však dále katolický katechismus, obranné katolické spisy, Kralickou bibli. Hledá pravdu, srovnává, modlí se a prosí. Období plné pochyb, tápání a hledání (které se u něj bude ještě později opakovat) končí prozatím vystoupením z katolické církve, kdy poté konvertuje k baptistům. Je znovu pokřtěn a nachází sebe sama.⁴²

Svou misijní činnost zahájil Norbert Fabian Čapek v roce 1888 v Bratislavě, kde založil skupinu pokřtěných křesťanů. Ve dne křestoval a prodával bible, večer kázal. Zřejmě při příležitosti slavnostního otevření první baptistické modlitebny na Slovensku, ve Vavrišovu, navázal v roce 1890 první kontakty s místním sborem. Zde se setkal s představitelem českých baptistů, dr. Jindřichem Novotným, který mu doporučil studium na baptistickém semináři v Hamburku. Studium semináře absolvoval

Čapek v letech 1891–1894. Po jeho skončení byl povolán ke kazatelské službě v Dolní Plánici v Sasku, kde působil do konce roku 1897.⁴³ V Sasku poznal Norbert Fabian svou první manželku. Dne 26. února 1895 se oženil s Helenou Livií Klingerovou narozenou 24. dubna 1874. V Sasku se manželům narodily dvě děti. Dne 5. února 1896 syn Jaroslav Norbert a 7. srpna 1897 Jan Eduard.⁴⁴ Během svého působení v Sasku byl Norbert Fabian v kontaktu s vavrišovským sborem. Když se rozhodl pro návrat do vlasti, bylo mu nabídnuto místo kazatele v tomto sboru, Norbert Fabian se však rozhodl pro Brno. Na Slovensko nicméně dojížděl dalších deset let a díky jeho úsilí došlo k dalšímu rozvoji baptistické církve na Slovensku. V lednu roku 1898 se Norbert Fabian přestěhoval s manželkou a dvěma dětmi do Brna.⁴⁵

V roce 1902 v Brně zemřela matka Norberta Fabiana Čapka Marie. Stalo se tak 13. června v Čapkově bydlišti v ulici Parkstrasse 4. Zemřela nezaopatřená, zřejmě náhle, na následek zápalu plic. Pochována byla na římskokatolickém hřbitově, byť je zřejmé z poznámky v matrice zemřelých, že farář měl o její víře zřejmě pochybnosti.⁴⁶ Čapkův otec Josef se podruhé oženil 26. února 1906 ve farním kostele v Radomyšli. Jeho druhou manželkou se stala vdova Marie Poklopová, rozená Mošovská, z Nové Dobeve. Poklopová byla vdovou již od roku 1898.⁴⁷

V Brně se rodina Norberta Fabiana rozrostla o další potomky. Dne 29. března 1899 se narodila Bohdana Helena, 28. září 1900 dcera Lilie, dcera Mila se narodila 21. listopadu 1901, 7. července 1904 se narodil syn Anian Viktor

43 Jan Vychopeň, Jaroslav Smílek, Vlastimil Pospíšil, *Kazatelé Bratrské jednoty baptistů*. 1. vyd. Praha: VV BJB v Čechách 2005, s. 30–31.

44 Archiv města Brna, f. Národní výbor m. Brna, domovské právo, sign. Norbert Fabian Čapek.

45 Jan Vychopeň, Jaroslav Smílek, Vlastimil Pospíšil, *Kazatelé Bratrské jednoty baptistů*. 1. vyd. Praha: VV BJB v Čechách 2005, s. 31–32.

46 MZA v Brně, f. Sbírka matrik, Brno-Zábrdovice, Na-nebevzetí Panny Marie, kn. č. 17322, zemřelí 1890–1917, fol. 295.

47 SOA Třeboň, f. SbmJČK, ŘkfÚ Radomyšl, kn. 18A (O 1895–1933), fol. 12.

42 Petr Tvrdek, *Norbert Fabian Čapek: Život a dílo*. 1. vyd. Praha: Unitaria 1995, s. 7–8.

a 29. července 1905 syn Miloslav. Miloslav zemřel 22. listopadu 1911.⁴⁸ Ve stejném roce, kdy jeho otec uzavíral svůj druhý sňatek, pochoval Norbert Fabian manželku Helenu. Zemřela 26. června 1906.⁴⁹ O tři měsíce později, 9. září 1906, uzavřel Norbert Fabian druhý sňatek. Jeho manželkou se stala Marie Zrůstová, soukromnice, narozená 21. května 1875 v Pusté Rybné. Jejím otcem byl katolík Jan Zrůst, rolník z Pusté Rybné č. 105, a matkou evangelička Karolína, dcera Josefa Honsálka, učitele z Pusté Rybné.⁵⁰ Manželství katolíka a evangeličky

odráží zvláštní náboženské poměry oblasti Svitavska, jimiž, a snad svým dědem učitelem, byla zřejmě Marie ovlivněna. S druhou manželkou, Marií, měl Norbert Fabian dceru Gabrielu Marii narozenou 24. září 1907, syna Jeronýma Jaroslava narozeného 22. února 1909 a dceru Zoru Ljubu, narozenou 5. ledna 1913.⁵¹ Roky 1913 a 1914 byly v životě Norberta Fabiana zlomové. Po více než jednom desetiletí tvrdé práce bylo jeho brněnské působení zakončeno poměrně hořkou a smutnou událostí. Vlivem „šeptandy“ se policejní orgány dozvě-

N. F. Čapek jako kazatel v Brně.
(Foto z archivu NSČU.)

48 Archiv města Brna, f. Národní výbor m. Brna, domovské právo, sign. Norbert Fabian Čapek.

49 MZA v Brně, f. Sbírka matrik, Brno (městská rada), kn. č. 17896, zemřelí 1872–1924, fol. 5.

50 MZA v Brně, f. Sbírka matrik, Brno (městská rada), kn. č. 17868, oddaní 1871–1921, fol. 36.

51 Archiv města Brna, f. Národní výbor m. Brna, domovské právo, sign. Norbert Fabian Čapek.

děly, že by Čapek měl mít podíl na smrti své první manželky. Údajně ji měl otrávit. Tato pomlouvačná zpráva vedla k tomu, že příslušný soudní vyšetřovatel zavedl přípravné řízení a byli k celé věci vyslechnuti svědci. Vyšetřování bylo odloženo v první polovině roku 1914. Čapek nikdy obviněn nebyl, nicméně o situaci hodně vypovídá to, že většina svědků, kteří byli soudcem slyšeni, byli uváděni jako baptisté. Pomluva tedy byla pravděpodobně rozšiřována mezi těmi (a těmi), jimž byl Čapek dlouhá léta nejbližší.⁵² Co mohlo vést k rozkolu mezi Čapkem a baptisty? V roce 1910 se Čapek zúčastnil mezinárodního náboženského kongresu v Berlíně, kde se poprvé setkal s unitáři. V témže roce se setkal s profesorem Tomášem G. Masarykem, se kterým diskutoval o svém náboženském přesvědčení. Tomáš G. Masaryk mu na to řekl, že je vlastně unitář, a umožnil mu účast na zmiňovaném kongresu v roce 1910.⁵³ Od tohoto roku Čapek začal studovat unitářství. Mimo vážné situace v brněnském sboru se Čapek dozvěděl, že je na černé listině císařské tajné policie. Jeho zájem o unitářství, vyloučení z baptistického sboru a nebezpečí, které mu hrozilo ze strany tajné policie, vedly k tomu, že odcestoval do Spojených států amerických, kde přijal nabídku stát se baptistickým kazatelem v přistěhovaleckém sboru v Newarku.⁵⁴ Rozhodnutí to jistě nebylo jednoduché, neboť Čapek v Brně zanechal značné množství úsilí a práce, která často byla na úkor jeho rodiny. Zejména tehdy, když se nedostávalo finančních prostředků na redakce jím vedených časopisů, cesty na kázání, podporu jednotlivců atd.

Ve Spojených státech působil Norbert Fabian jako baptistický kazatel mezi českými a slovenskými krajany. Zájem o slovenskou zbožnost ho zavedl ke spolupráci se slovenským krajanským hnutím. Vydával obrázkovou revue *Besedy ľudu v New Yorku*, později

se stal odpovědným redaktorem deníku *Slovák v Amerike*. Snažil se působit na slovenský odboj v duchu česko-slovenské součinnosti. Založil a jako předseda od konce roku 1916 řídil Československou alianci, Albert Mamatey ho pověřil, aby vedl tzv. sdružené sbory Slovenské ligy. V letech 1917 a 1918 organizoval nábor československých vojenských dobrovolníků ve státě New Jersey. Demokratický program odboje popularizoval přednáškami, kázáními, českými, slovenskými a anglickými články. Byl pracovníkem personálního oddělení americké akademie War College a členem tzv. Moral Division v amerických vojenských táborech. V roce 1918 se stal členem pléna Odbočky Československé národní rady v USA, patřil k delegátům vítajícím M. R. Štefánika a T. G. Masaryka na americkém území.⁵⁵ Ani ve Spojených státech, uprostřed neutuchající práce, se Čapkovi nevyhnuly rodinné tragédie a radosti. Dne 16. února roku 1917 zemřela jeho manželka Marie Zrůstová. Bohužel archivní prameny o příčině její smrti nehovoří. Dne 23. června 1917 se Čapek potřetí ženil. Jeho manželkou se stala Marie Veronika Oktávcová, narozená 8. dubna 1888 v Chomutově 771. Rodiče Máji Čapkové (otec pracoval jako zlatník) se rozhodli emigrovat z Chomutova do Spojených států. Zde Mája dokončila své vzdělání a věnovala se povolání knihovnice. Působila v československém prostředí ve Spojených státech, stala se například zakladatelkou Českého národního sdružení. Později působila v amerických ženských klubech.⁵⁶ Manželům Čapkovým se ve Spojených státech narodil syn Lubor Masaryk, který přišel na svět 8. května 1918 v Newarku.⁵⁷ O vznik Československa se rodina Norberta Fabiana nezasloužila jen svou činností v Spojených státech. Jaroslav Čapek narukoval v roce 1917 do řad americké

52 MZA Brno, f. C 153 Okresní soud Brno, k. č. 430, spis sign. V II 230/14.

53 Srov.: Radovan Lovčí, *Unitářství a Charlotta Garrigue Masaryková: Vliv manželů Masarykových na genezi československé Unitarie*. 1. vyd. Praha: Obec unitářů v Plzni 2019.

54 Petr Tvrdek, *Norbert Fabian Čapek: Život a dílo*. 1. vyd. Praha: Unitaria 1995, s. 12–13.

55 HÚAV ČR, *Biografický slovník*, heslo Norbert Fabián Čapek. Dostupné z: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/%C4%8CAPEK_Norbert_Fabi%C3%A1n_3.6.1870-30.10.1942 (cit. 15. 6. 2022).

56 Radovan Lovčí, Mája Veronika Čapková. In.: *Památky, příroda, život: Vlastivědný čtvrtletník Chomutovska a Kadaňska*, 2013, roč. 45, č. 2, s. 5–32.

57 Archiv města Brna, f. Národní výbor m. Brna, domovské právo, sign. Norbert Fabian Čapek.

armády jako dobrovolník.⁵⁸ V roce 1921 se Norbert Fabian se svou rodinou vrátil do Československa. Půl roku zkoumal půdu a ovlivněn názory Tomáše G. Masaryka a jeho unitářské manželky Charlotty obrátil svou pozornost k lidem hledajícím nové formy náboženského

vyjádření. S příslibem pomoci Americké unitářské asociace se vrací do vlasti pokračovat v boji za osvobození československého národa. Je přesvědčen, že národ musí být svobodný nejen politicky a hospodářsky, ale také duchovně. Díky vlastním organizačním schopnostem

ANNA VOSTROVSKÁ-ČAPKOVÁ,
N. York.

Anna Vostrovská-
Čapková z New
Yorku.

(Foto z archivu
NSČU.)

58 United States World War I Draft Registration Cards, 1917–1918, index and images, Family Search (<https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/KZJP-B3W>; accessed 11 Dec 2013), Jaroslav Capek, 1917–1918; citing Newark City no 3, New Jersey, United States, NARA microfilmpublication M1509, (Washington D.C.: National Archives and Records Administration, n.d.); FHL microfilm 1753726.

a s výraznou podporou své třetí manželky Máji shromažďuje kolem sebe skupinu lidí nadšených pro unitářskou myšlenku. Dne 17. ledna 1922 se sešlo v sále Československé obchodnické besedy v Praze v Jeruzalémské ulici asi 80 lidí a zvolilo 37členný prozatímní výbor pro organizaci nového náboženského hnutí. Dne 2. dubna 1922 se konala ve Smetanově síni Obecního domu v Praze první manifestace nového náboženského hnutí, jež si dalo jméno Svobodné bratrství. V roce 1923 byla organizace přejmenována na Společnost Svobodného bratrství, která byla organizována podle spolkového zákona. Ustavující valná hromada se konala 13. ledna 1923. Začala se psát dnes již jedno století trvající historie českého unitářství. Jak je obecně známo, život Norberta Fabiana Čapka byl násilně ukončen brutálním zavražděním v nacistickém koncentračním táboře Dachau, přičemž nacistické úřady uvádějí ve svých dokumentech datum smrti 30. října 1942.

DALŠÍ VÝZNAMNÍ PŘÍSLUŠNÍCI RODU ČAPKŮ Z CHRÁŠTĚVIC

Z nástinu genealogie Norberta Fabiana Čapka si lze odvodit, že jeho rod byl velice vitální a v místě svého působení zanechal historickou nesmazatelnou stopu. Nebylo to pouze odpovědné hospodaření na zděděné půdě, ale také schopnost inovací a touha poznávat a dobývat nové světy. Část rodiny odešla budovat svou existenci do Vídně, hlavního města mocnářství, což pro selské či řemeslnické synky z jihočeské vesnice muselo být poměrně náročné. Další část rodiny se rozhodla pro emigraci do Spojených států amerických, kde se dokázali brzy etablovat mezi elitu české menšiny. Významnými osobnostmi byli bratřenci Norberta Fabiana Jan Vratislav Čapek a Tomáš Čapek. Tito se narodili v Chrástovicích č. 16 jako synové strýce Norberta Fabiana Čapka Jana Nepomuka.⁵⁹

Jan Vratislav Čapek se narodil 3. ledna 1842 v Chrástovicích č. p. 16 Janu Nepomuku Čapkovi a Kateřině rozené Čapkové z Chrástovic č. p. 23 jako nejstarší ze sedmi dětí. Maturoval v roce 1864 v Praze. Od tohoto

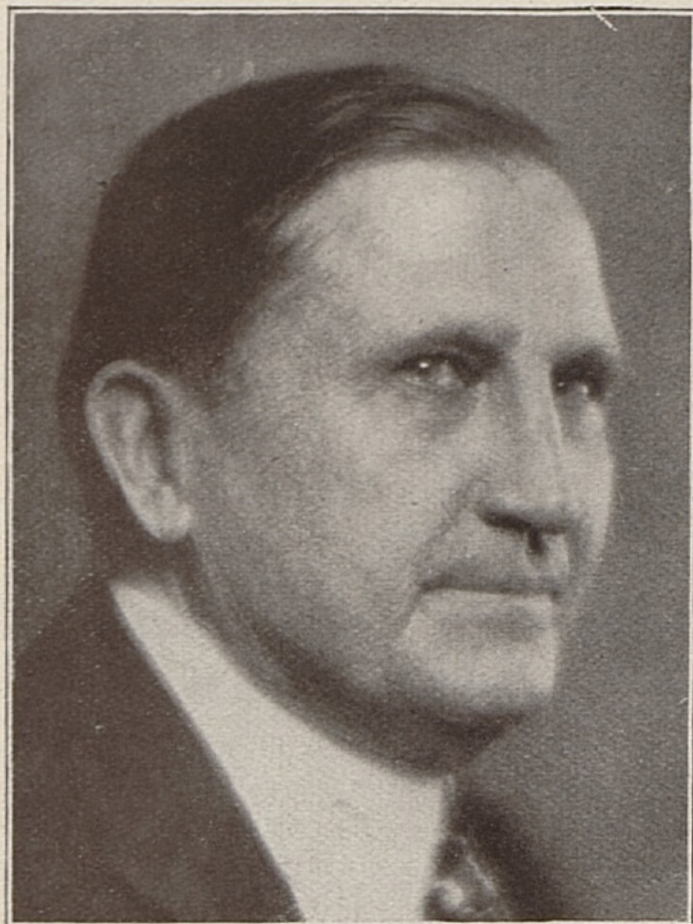
roku se na filozofické fakultě pražské univerzity připravoval k profesuře klasické filologie. Složitě hledal finanční prostředky ke studiu. Byl přijat do františkánské koleje, ale roku 1865 vystoupil z církve. Později se stal vychovatelem a redaktorem. Učil se francouzsky a anglicky a plánoval trojdílný cyklus dramát s husitskou tematikou. Na výzvu přítele z mládí J. W. Sýkory, tajemníka vydavatelské společnosti krajanského časopisu *Pokrok* v severoamerickém Clevelandu, odplul v létě roku 1871 do USA. Zde byl z počátku redaktorem *Pokroku*, později vydával vlastní *Národní noviny* a humoristický časopis *Díblík*. V roce 1874 se přestěhoval do Chicaga, kam přenesl i redakce svých časopisů. V lednu 1876 koupil prestižní *Newyorské listy*. U novinářské profese zůstal do roku 1878, kdy se oženil s Louisou Schaeferovou, dcerou pekaře, s níž měl dceru May. V letech 1882–1883 vydával list *Patriot*, poté spolupracoval hlavně s *Květy Ameriky*. Jeho politická orientace byla svobodomyslná (mladočeská). Od konce 70. let až do své smrti se zabýval vynálezy v oboru elektrotechniky. Od Národního patentového úřadu USA obdržel asi třicet patentů, které však nedokázal komerčně využít. Popis jeho vynálezů se nedochoval. Zabýval se zdokonalováním elektromotorů, přičemž překonával obtíže spojené s nedostatkem technického vzdělání. Řadu vynálezů mu dotoval spoluhlavitel Edisonových závodů E. H. Johnson. Jan Vratislav Čapek zemřel 3. června 1909 v New Yorku.⁶⁰

Tomáš Čapek byl nejmladším bratrem Jana Vratislava. Narodil se v Chrástovicích 6. prosince 1861.⁶¹ Byl tedy o celých devatenáct let mladší než jeho bratr Jan Vratislav a o devět let starší než jeho bratranec Norbert Fabian. Když mu bylo devět let, zemřel mu otec. V první polovině 70. let 19. století studoval na nižší reálce v Písku, v letech 1876–1879 se ve Strakonici vyučil kupcem. V roce 1879 následoval tři starší bratry do Spojených států amerických. Svou životní etapu za velkou louží

60 HÚAV ČR, *Biografický slovník*, heslo Jan Vratislav Čapek. Dostupné z: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/%C4%8CAPEK_Jan_Vratislav_3.1.1842-3.6.1909 (cit. 23. 4. 2023).

61 SOA Třeboň, f. SbmlčK, Řkfú Radomyšl, kn. 9 (N 1854–1866), fol. 510.

59 Narodil 22. 8. 1814, dědic gruntu č. p. 16.

TOMÁŠ ČAPEK,
spisovatel a president banky, Nový York.

Tomáš Čapek starší,
bankéř v New Yorku.
(Foto z archivu
NSČU.)

začal u svého nejstaršího bratra Jana Vratislava. Přípravoval se na dráhu žurnalisty, ale později absolvoval práva na univerzitě. Nakonec se stal viceprezidentem a prezidentem státní banky v New Yorku, Bank of Europe, v jejímž čele stál od roku 1910 do roku 1932, kdy banka vlivem světové hospodářské krize zkrachovala. Aktivní byl i v krajanském sdružení. Za první světové války, kdy mimo jiné finančně podporoval československý zahraniční odboj, napsal pro účely agitační a informační dva spisy v angličtině: *Bohemia under Hapsburg Misrule* a *Bohemian*

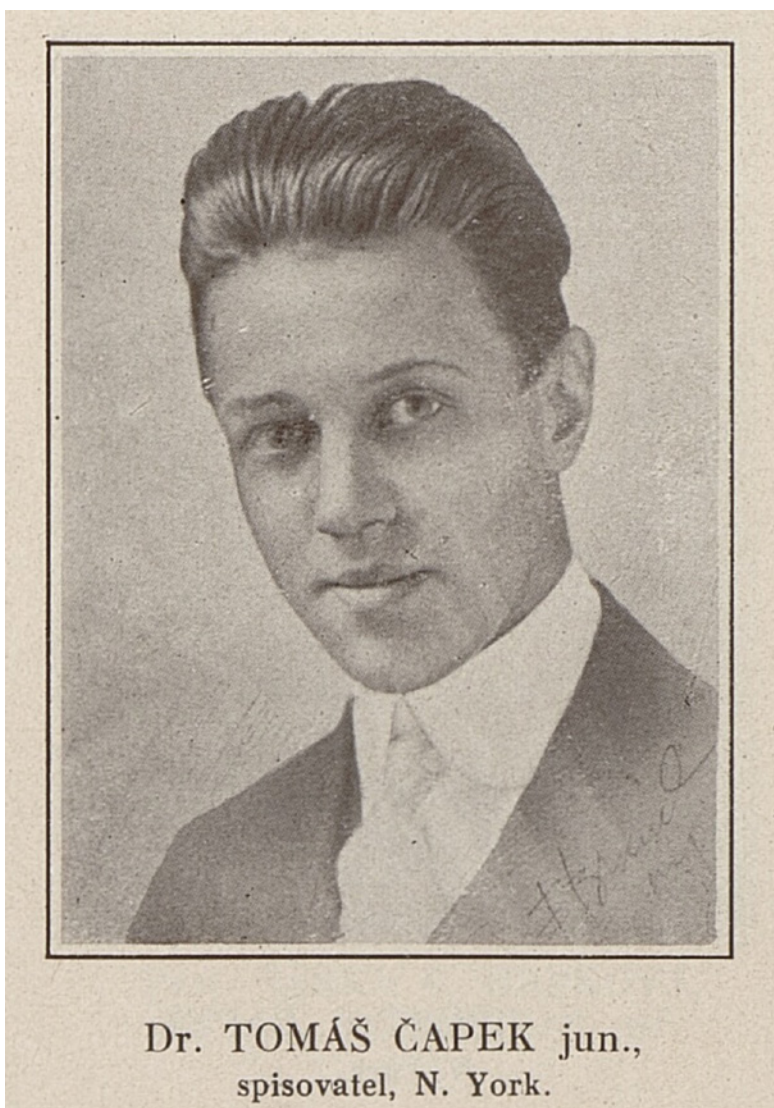
Bibliography. Jeho významným dílem je však publikace *Naše Amerika*, kde shrnuje poznatky o historii české emigrace v Spojených státech.⁶² Finančně podporoval svou rodnou obec. Například financoval místní školství nebo elektrifikaci obce. Jeho podpora mu vynesla čestné občanství obce.⁶³ Otázka vztahu Norberta Fabiana Čapka

62 František Sekanina, *Album representantů všech oborů veřejného života československého*. 1. vyd. Praha: Umělecké nakladatelství Josef Zeibrdlich 1927, s. 915.

63 SOA Třeboň, f. AO Radomyšl, obecní kronika.

**Tomáš Čapek,
spisovatel a syn
Tomáše Čapka
staršího.**

(Foto z archivu
NSČU.)

a Tomáše Čapka po dobu první světové války a jejich vzájemný podíl na práci ve prospěch myšlenky vzniku samostatného Československa se nepodařilo do současnosti uspokojivě objasnit. Tomáš Čapek byl na počátku 30. let navržen i na vysoké státní vyznamenání, návrh však nebyl nakonec realizován.⁶⁴ Tomáš Čapek zemřel 28. března 1950 v New Yorku. Manželkou Tomáše Čapka byla Anna Vostrovská, pocházející z Cedar Rapids

(stát Iowa).⁶⁵ Otec Anny, Jaroslav Vostrovský, byl jedním ze zakladatelů prvního sokolského spolku ve Spojených státech. Byla blízkou spolupracovnicí svého manžela při jeho redaktorské a spisovatelské činnosti. O Československu také přednášela na školách, ve veřejných knihovnách i v ženských

⁶⁴ Archiv kanceláře prezidenta republiky, KPR-protokol B (nositelé Řádu bílého lva) 1922–1947, rejstřík jmenný, inventář.

⁶⁵ Cedar Rapids bylo ustanoveno městem v roce 1849. Záhy se stalo druhým největším městem v Iowě. V 50. letech 19. století sem přišla řada českých osadníků; v roce 1856 tvořili Češi čtvrtinu městské populace. V 70. letech 19. století zde sídlila redakce českého krajského časopisu *Pokrok*.

klubech.⁶⁶ Nabízí se otázka, zda se při své činnosti setkala s třetí manželkou Norberta Fabiana Májou, která však byla výrazně mladší. Jediným synem Tomáše a Anny Čapkových byl v roce 1895 narozený Tomáš Čapek ml. Ten graduoval na Kolumbijské univerzitě a v roce 1921 dosáhl titulu Master of Arts, v roce 1924 Bachelor of Law a v následujícím roce dosáhl titulu Doctor of Science of Law na univerzitě v New Yorku. Působil jako pokladník v Bank of New York.⁶⁷ V době amerického pobytu Tomáše G. Masaryka působil jako jeho právní poradce. Stejně jako jeho otec, i on byl činný literárně a pracoval ve prospěch československé menšiny.⁶⁸

ZÁVĚR

Jsem přesvědčen, že tento krátký nástin o původu Norberta Fabiana Čapka přesvědčil čtená-

ře o síle jeho rodu, ve kterém se musely dědit mimořádné schopnosti. Bohužel nacistická a komunistická diktatura zašlapala hluboko do země jakékoli snahy jedinců pokusit se samostatně, bez svolení a za podmínek stanovených režimem dosáhnout jakéhokoliv úspěchu. Přesto se Čapkovi potomci neztratili ani za velice ztížených podmínek a dcera Bohdana, provdaná Hašplová, a vnučka Livie Dvořáková pokračovaly ve stopách svého otce a děda a nesmazatelně se zapísaly do dějin (nejen) české Unitarie. Dva tyranské režimy zapříčinily rovněž zpretrhání pout Čapkova rodu s původní vlastí, a tak dnes jen těžko hledáme informace o činech příslušníků tohoto jihočeského rodu za našimi hranicemi.

66 František Sekanina, *Album representantů všech oborů veřejného života československého*. 1. vyd. Praha: Umělecké nakladatelství Josef Zeibrdlich 1927, s. 915.

67 Tamtéž.

68 Aleš Černý, *Čeští krajané v boji za americkou občanskou společnost v první polovině 20. století*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Historický ústav Filozofické fakulty, bakalářská práce obhájená v roce 2016, vedoucí práce Marek Šmíd.

Rozhovor s profesorem Alešem Sekotem

Profesor Aleš Sekot je významný moravský sociolog. (Všechny fotografie pocházejí z archivu Aleše Sekota.)

Profesor Aleš Sekot (* 27. 3. 1947) je přední moravský, respektive český sociolog a pedagog Masarykovy univerzity v Brně. Méně známým je fakt, že je synem dr. Karla Sekota, zastupujícího (dnes bychom nejspíše řekli laického) duchovního Unitarie Brno, který zde v poválečné době suploval činnost za Rev. Miloše Mikotu, když dotyčný studoval v zahraničí. Patřil také ke klíčovým postavám této unitářské pobočky a vůbec k zakladatelské generaci, jež propagovala unitářství v Brně i na Moravě.

Pane profesore, odkud pocházeli předci vašeho tatínka? Šlo o rod usazený v Brně, anebo měl kořeny odjinud?

A kdo byli rodiče vašeho otce? Mohl byste nám je v kostce představit?

Rodina mého otce pocházela ze severočeského Dubí, kde můj dědeček Josef Sekot pracoval jako sklářský mistr modelář. V důsledku hospodářské krize v třicátých letech s rodinou přesídlil do Rosic u Brna, kde našel nové profesní uplatnění v místní sklárně a jeho rodina nový domov. Babička Anna byla dlouhodobě nemocná a byla dobově typickou ženou v domácnosti.

Věděl byste, jaký je původ vašeho rodového příjmení „Sekot“ a co nejspíše znamená? Či zda náhodou nevzniklo zkomolením jiné formy příjmení?

V naší rodině se tradovalo, že jde o českou alternaci ke jménu francouzského přistěhovalce, který se na severu Čech v minulosti z neznámých důvodů usídlil.

Kdy a kde se narodil váš tatínek, kolik měl sourozenců a čím se případně tito živil?

Otec se narodil v již zmíněném Dubí, byl jako benjamínek o jedenáct let mladší než nejmladší z jeho tří sester. Nejstarší z nich zůstala jako „velmi podnikatelsky založená“ v Čechách, dvě mladší žily po zbytek života jako ženy v domácnosti v Rosicích.

Jaké školy vystudoval Karel Sekot? Víme, že byl držitelem doktorátu práv. Doktorem práv však mohl být například i národohospodář, tedy ekonom, nebo dokonce sociolog. Jaké bylo studijní zaměření vašeho otce?

Otec byl jako výrazně nejmladší (tedy tradičně ve zvýšené míře opečovávané) a inteligentní dítě takto předurčen k výsadě dosažení co nejvyššího vzdělání. Toho se mu dostalo na Právnické fakultě Masarykovy univerzity – a to i díky promoci v roce 1939 těsně před uzavřením vysokých škol německou okupační správou. Nebyl ekonomem ani sociologem, byl skutečně právník.

Kterými profesemi se dr. Sekot živil během svého života?

V řadě zaměstnání šlo vždy o právnické pozice, především v podnikové sféře, kupříkladu v Družstvu invalidů Brno, později v podniku Severomoravský průmysl kamene a v posledku bylo jeho zaměstnavatelem Priessnitzovo sanatorium v Jeseníku.

Kdo byla manželka vašeho tatínka a kolik dětí měli dohromady vaši rodiče? Měli všichni potomci vysokoškolské vzdělání?

Moje matka Libuše (narozena v roce 1922, zemřela roku 2007), od roku 1941 první žena mého otce, byla profesí učitelka. Moje o tři roky starší sestra byla středoškolskou profesorkou matematiky a fyziky. Čtyři děti z druhého manželství byli maturanti či vyučení v systematizovaném oboru.

Když nechám stranou věci duchovní, jaké byly oblíbené koníčky Karla Sekota?

Otec se zřejmě víc než právníkem cítil být člověkem spjatým s divadlem a hudbou. V době trvání prvního manželství byl přitahován jako sborista Státní operou, hrál ochotnický v divadle Typos a pěstoval styky s lidmi z divadelní branže. Po trvalém přesídlení do Lázní Jeseníku (druhá manželka byla lékařka) se věnoval i pěveckému účinkování pro lázeňské hosty, a zejména se pravidelně zabýval osvětově přednáškovou činností na půdě rodinných a partnerských vztahů. Byl vášnivým posluchačem dobově populárních rozhlasových operních přenosů, měl své operní idoly (Mario Del Monaco), z literatury obdivoval kupříkladu Alberta Moraviiu.

Váš otec se stal unitářem. Jevil už před vstupem k unitářům zájem o některé duchovní nauky nebo byl členem jiné církve?

Pokud s odstupem neověřených domněnek mohu soudit, otec byl k unitářům přitahován zejména poválečným ocarováním novými, tradicí místně neotřelými a vědeckým poznatkům přístupnými myšlenkovými

mi systémy, nepodvazovanými strnulou organizační hierarchií a nepodléhajícími patosu bezmoci jedince vůči neodvolatelné moci nadpřirozena. Sympatie k unitářství lze vysledovat i tím, že jsem byl jako jeho první (a také poslední) dítě pokřtěn v unitářském ritu.

Setrval v Unitarii až do konce svého života, anebo s ní spojil jenom určitou etapu svého pozemského bytí?

Otcovo angažmá na půdě unitářství bylo jen dočasné. Počínaje poválečnou myšlenkovou emancipací a konče nástupem mocenské totalitní moci; a pak především v důsledku jeho trvalého odchodu z Brna v první polovině padesátých let. Materiálně a duchovně byl plně absorbován budováním „nových rodinných a životních výzev“. A také v důsledku nedobré zdravotní kondice byl, vedle letmých doteků svých koníčků, jakýmkoli hluboce duchovním aktivitám stále více vzdalován.

Kniha Aleše Sekota *Sociologické problémy sportu*.

Po 2. světové válce (a možná i v jiných obdobích) působil jako zastupující duchovní v Unitarii Brno. Znal byste důvod, proč si vybral jen zastupující funkci a neměl ambici stát se řádným a případně i placeným unitářským duchovním?

Otec jistě nepatřil mezi životně zaměřené kariérní osoby. V jeho případě (i s ohledem na povahu unitářství) profesně ukotvená duchovenská práce znamenala (a jistě i dnes znamená) zásadní soustředění se nejen na jemu jistě blízký étos této nesporně pro moderního vzdělaného člověka nově objevované či objevené hodnotové platformy, ale vyžadovala by i neodmyslitelnou profesní stálost, usebrání se v osobním životě, důslednost zásad a všestranně dobrou fyzickou a duševní kondici. Tedy atributy, které zřejmě otec v průběhu nikoli snadného a ne bezvýhradně radostného života postupně ztrácel a pro které jako potencionální duchovní snad nebyl dostatečně obdařen.

Vzpomněl byste si na jména některých osob, s nimiž v Unitarii spolupracoval či které patřily k jeho přátelům? Případně kdo jej přivedl mezi unitáře nebo jaký impuls jej s nimi spojil?

Vzhledem k výše uvedeným útržkům spíše dojmů a domněnek než skutečných vzpomínek mohou díky osobním životním ohlédnutím mé matky shrnout, že v době aktivního unitářského angažmá mého otce do našeho rozsáhlého brněnského bytu často zavítali američtí unitářští „misionáři“ (utkvělo mi v paměti jméno dr. Lathropa), nesporný je obdiv mého otce k osobnosti Rev. Miloše Mikoty, a zejména se mi pak vybavují již moje živě prožívané vzpomínky na ryze unitářskou rodinu mé drahé kmotřenky paní Magdy Doležalové, téměř do svého skonu ve 100 letech organizující duchovenská cvičení v širším rodinném kruhu v Králově Poli. Odtud i můj unitářským symbolem zdobený zlatý medailon k mému narození a unitářskému křtu.

To jsou zajímavé informace. Sestra Doležalová byla určitě klíčovou postavou brněnské Unitarie. Rev. dr. John Howland Lathrop, přítel Jana a Alice Masarykových, po 2. světové válce vedl Unitářskou pomocnou službu v ČSR, která zajišťovala různorodou humanitární pomoc pro Čechoslováky. Určitě ale nebyl misionářem. Dochovaly se mimochodem po vašem tatínkovi některé jeho duchovní promluvy? Přiznám se, že v našem archivu o žádných z jeho pera nevíme a v unitářských časopisech také žádné nevyšly.

Žádné duchovní promluvy v listinné formě se po mém otci nedochovaly. Tuším, že ani materiálně nikdy neexistovaly. Nepochybně však unitářství svým myšlenkovým étosem mého otce silně intelektuálně poznamenalo.

Kdypak vlastně odešel váš otec na věčnost a jaký byl jeho vztah k posmrtnému životu? Kdysi byla mezi unitáři silně zastoupena víra v reinkarnaci, ale jsou u nás též jedinci, kteří mají k tomuto tématu agnostický, či dokonce odmítavý postoj a v posmrtné přežití duše či vědomí nevěří...

Vím jen to, že můj otec zemřel náhle, i když po mnohaletých zdravotních potížích, v Jeseníku 22. ledna 1970. Jeho rodina ho nechala pohřbit v Rosicích u Brna, kde strávil část života, ale které, zdá se mi, příliš nemiloval. Nebude bez významu, že u jeho pohřbu měl promluvu unitářský bratr, duchovní, tuším, že jeho příjmení bylo Vojkůvka. Jméno mi utkvělo v paměti, protože, a to bych snad ani neměl vzpomínat, mně jeho projev bohužel nepřípadal důstojný, a to formálně ani obsahově. Ale to je jen smutná vzpomínka 23letého budoucího „profesního ateisty“...

To je rovněž podnětná připomínka. I když se mi z vašeho vyprávění zdá, že se váš tatínek v určitých ohledech v životě stále tak trochu hledal a neměl úplně štěstí v osobním životě i stran

zdravotního stavu, tak se zdá, že unitářem zůstal či za něj byl stále pokládán a byla oceňována jeho dřívější činnost, byť asi v hnutí už po odstěhování se do Jeseníku aktivní roli nehrál a věnoval se jiným aktivitám.

Druhou část otázek bych věnoval s dovolením také vaší osobě. Jste známým sociologem a uvádí se o vás, že jste zkoumal vztah religiozity a vědeckého ateismu. Chápu správně, že vám byla v životě blízká také religionistická problematika, ale že jste byl nucen ji v rámci minulé doby (tedy předchozího režimu) kamuflovat do podobných termínů?

V „minulém režimu“ jsem z utilitárních důvodů přijal po skončení studia a studijním pobytu na Sociologickém ústavu SAV místo odborného pracovníka na Ústavu vědeckého ateismu ČSAV (poté byl název měněn v souladu se slábnoucí normalizací až na Ústav pro výzkum společenského vědomí; zrušen byl v březnu roku 1992). Tudiž jako sociolog jsem dostal poměrně volnou ruku zabývat se nikoli přímo ateismem, ale religionistickými tématy. Takže dodnes lze třeba na internetu zakoupit mé monografie k metodismu, Církvi československé husitské, křesťanskému ekumenismu, Světové radě církví, či zejména sociologii náboženství. Nemohu říct, že to byla „srdeční témata“, ale jako možnost uplatnit se v Brně na akademické půdě jsem za ni vděčný. Jistě mnozí nejsou vděční mně právě za toto profesní angažmá. To chápu, s pokorou.

Jsem zkušeností nejprve hornický učeň, poté středoškolák a absolvent sociologie na Filozofické fakultě v Brně. Po vojně v roce 1971 jsem nepřetržitě až do roku 1992 působil na akademické půdě, na univerzitní půdě jako nestraníček nikoli. Akademická dráha mi byla odepřena poněkud absurdně právě až s nynější svobodnou společností, v souvislosti se zrušením uvedeného ateistického útvaru. Deset let jsem se tak poté živil jako reklamní podnikatel, skladník a sociální pracovník a se vznikem Fakulty sportovních studií v roce 2002 jsem dostal netušenou příležitost splnit

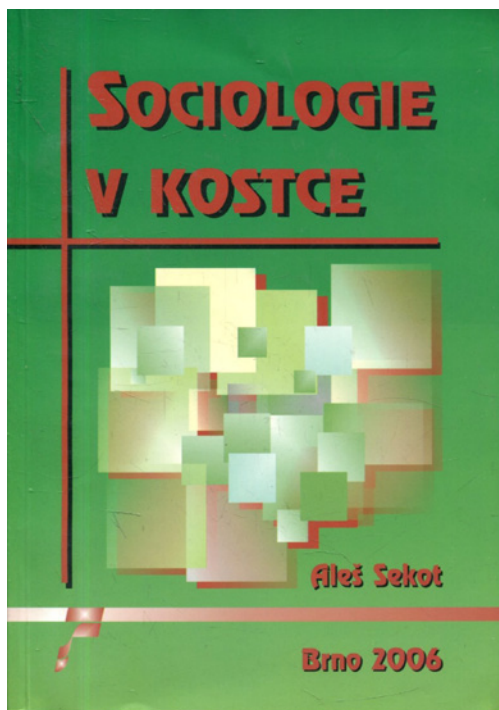
si svůj profesní sen: Učit na univerzitě! Aktuálně vyučuji na Fakultě sportovních studií MU.

Nemohu než konstatovat, že jsem vzdor dvojímu křtu, u narození unitář, v pěti letech katolík (při narození z rozhodnutí otce, po rozvodu rodičů z rozhodnutí matky), nebyl nikdy myšlenkově ukotven v jakémkoli náboženském systému. To by zřejmě neodpovídalo mému poněkud věcnému a skeptickému přístupu k životu (modelovanému desítkami let ve spíše rozbolavělé a hodnotově nestálé společnosti).

Jak jsem zmínil, „unitářem“ jsem byl formálně pět let, poté formálně „katolíkem“. Jde však o pouhé otisky formálních kroků rodinného prostředí, či spíše rodičovské autority. Fakticky správné vyjádření je v mém případě: „bez vyznání“.

Když se vrátím k vaší odborné dráze, co osobně pokládáte za své nejlepší vědecké ocenění?

Že jsem byl v rámci EU (Evropské unie) nominován jako hostující profesor na univerzitu v jihoafrickém Kapském městě. Mimo jiné.

Kniha Aleše Sekota *Sociologie v kostce*.

Co říkáte výsledkům posledního sčítání lidu, kdy výrazně narostl počet nábožensky založených jedinců nevázaných na církev? V některých českých krajích jich bylo dokonce víc nežli těch organizovaných. Jak tento fenomén vnímáte jako sociolog? Bude se podle vás do budoucna prohlubovat, nebo může časem přijít i nějaký zvrat a jako reakce na stále rostoucí atomizaci společnosti nastane opět „revival“ organizovaných náboženských uskupení?

Mírou a charakterem religiozity jsem se profesně zabýval (podle intencí Československé akademie věd a jistě i dalších tušených orgánů) několik let na přelomu let sedmdesátých a osmdesátých. I tehdy z jejich nepublikovaných výzkumných výstupů vyplynul jasný odklon od tradičních hierarchizovaných věroučných systémů – tedy církví připomínajících doktrinárními důrazy a přístupy k věřícím nenáviděnou komunistickou stranu. Stranu skutečně stranicí jedné lidsky nejvzdálenější, nejméně přirozené doktríně. Formální religiozita obecně výrazně klesá, nejasně formulovaná touha po víře, která nás přesahuje, naopak jistým způsobem stoupá. Místo věroučně bizarních sekt tak stále více pootevřáme vrátka matoucím politikům strhávajícím v klimatu nestálosti hodnotového ukotvení znejistělou masu k falešným idolům i nepřátelům. Souběžná atomizace volající po oživení hodnot nikoli formální společnosti, ale neformálního společenství pak dává perspektivu věroučného oživení. Obávám se zde však spíše kvazináboženských těles a tělísek.

Tuším, že profesor Putna prohlásil (volně parafrázuji), že unitářství jako organizace je sice početně malé, ale ve svém principu jej převzali mnozí Češi coby své nové vyznání... Souhlasil byste, nebo byste s takovým tvrzením spíše polemizoval?

Pokud bychom vyznáním označovali uvědomovanou a uvědomělou konfesní deklaraci, pak svým rozsahem a vlivem zřejmě ne.

Máme-li na mysli spíše tušené hodnotové napojení, pak ano. Ale to vše v klimatu přímo nestvůrně působícího konzumerismu, odporu k osvědčené tradici a posedlosti stále novými zážitky. Tomu se lze snadno oddat, podlehnout tomu, jako výrazu spíše nekritické nemyslicí masy. Většinové, všude a vždy. A v ní se stále protisměrně nově a nepředvídatelně rodí i to, co lze nazvat vyznáním. Avšak: Češi versus vyznání v kontextu pětiprocentní „religiozity“. Téma k „nevěře“ složité...

Co byste závěrem symbolicky vzkázal brněnským, respektive českým unitářům?

Aby ctili princip jednoty – „UNITÁŘI“. A snažili se vytvořit důstojnou a pevnou hráz zřejmě i globálně se šířícímu smrtícímu viru populismu falešných proroků a spasitelů. Náboženských i zcela sekulárních. Vždy však sobeckých a nelidských.

Rozhovor vedl Radovan Lovčič.

Zprávy z unitářské knihovny v Praze

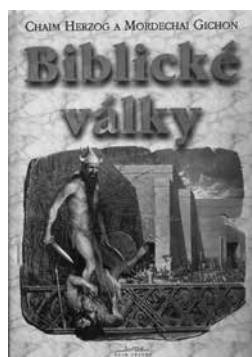
Sedmnáctý díl

Bohdan Chlíbec

Bible, biblistika – kánon, teologie, exegze, dějiny, antropologie, literatura:

Haag, Herbert,
*Menschen im
Alten Testament.*
Stuttgart, s. a.
[1971], 43 s.

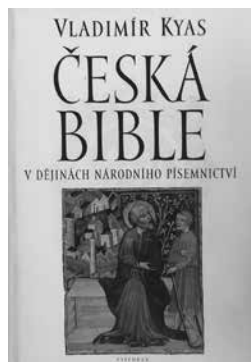
Herzog, Chaim –
Gichon, Mordechai,
Biblické války.
(Přel. Luděk
Matyska.)
Brno 1999, 294 s.

Jung, Carl Gustav,
Odpověď na Jóba.
(Přel. Karel Plocek.)
Praha 2015, 138 s.

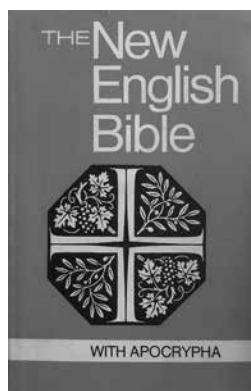
Kaiser, Otto,
*Odkaz
alexandrijských
Židů: Úvod do
deuterokanonických
knih Starého zákona.*
(Přel. Jiří Hoblík.)
Praha 2006, 165 s.

Kyas, Vladimír,
*Česká bible
v dějinách národního
písemnictví.*
Praha 1997, 319 s.,
16 s. barev. obr. příl.

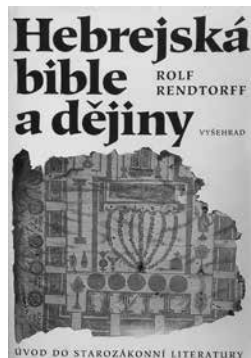
Léon-Dufour, Xavier
(ed.),
*Slovník biblické
teologie.*
(Přel. Petr Kolář.)
Velehrad 1991, XIX,
658 s.

*The New English
Bible: With the
Apocrypha.*
Oxford 1970, XXI,
1166, 275, 336 s.

Pokorný, Petr,
*Literární a teologický
úvod do Nového
zákona.*
Praha 1993, 333 s.

Rendtorff, Rolf,
*Hebrejská bible
a dějiny: Úvod
do starozákonní
literatury.*
(Přel. Jiří Hoblík.)
Praha 1996, 375 s.

Sokol, Jan,
*Člověk a svět
očima bible: Pokus
o uvedení do biblické
antropologie.*
Praha 1993, 94 s.

P. H. Poutník

Rozhovor s Pavlem Havlíčkem, příznivcem OUB

Pavel Havlíček je spisovatel a básník, průvodce, poutník a příznivec Obce unitářů v Brně.

(Foto Jarmila Plotěná.)

Jak jsme se vlastně setkali? Jak jste naši obec našel?

Jak jsme se (já a unitáři) setkali? Budu asi hodně „originální“! Víte, že už ani nevím?

P. S.: Pravděpodobně přes jednoho kdysi mého známého. Klasika! Hledal jsem, a dodnes hledám, druhou půlku ke své neunifikované duši.

Několikrát jsem byla v kostele, kde jste prováděl. Obdivovala jsem vaše znalosti historických reálií, a hlavně podrobné vědomosti o šlechtických rodech. Souvisí nějak tento váš zájem s vaším životním příběhem? Jaké bylo vaše dětství a třeba i vaše nejstarší vzpomínky?

Věnoval jsem se kostelnímu průvodcovství.

Chrám sv. Jakuba v Brně. Poutní kostel Narození Panny Marie ve Vranově u Brna.

Vztah ke šlechtě? Jistěže nikoliv profesionálně propracovaný. Ale že by snad (neprokázané) rodové vazby? Podle ústně tradované rodinné legendy měl náš otec (coby mimino narozené roku 1910 ve Vídni) na hedvábné peřince vyšitý zlatý erbík s korunkou, když ho přivezli do zcela nejobyčejnější rodiny v Čechách na Svitavsku. Kde už zůstal, kde vyrostl, oženil se a kde také nakonec zemřel. Jeho rakouská matka byla z rodného a křestního listu známa, jeho otec zůstal utajen...

Mé vzpomínky na časy dětství? Velmi „všerůzné“. V podstatě krásné, ale ne všechny! Zahrada plná lučních kyttek sahajících chlapečkovi do pasu, úplně se v nich ztrácel, louky, motýli, plno motýlů, jenže také „Já tě zabiju!“ a ve školce v napřeže-

né dětské ruce staršího darebáka otevřený nůž „rybička“ a „Ty jeden kluku nezdárná a nejhorší na světě!“ To když jsem na nově oroubované jablůnce nakouzl lákavé jablko a nechal ho tam viset, poněvadž utrhnout ho předčasně bylo zakázáno. Nicméně (nebo „nicvíce“?) péče rodičů o naši rodinu byla vždy řádně zajištěná! Byli jsme čtyři sourozenci, já jediný syn, benjamínek, a tři starší sestry.

V pozdějším věku k mým zálibám přibýly ještě lesy a polní cesty, vždy někam vedoucí a vždy někde končící...

Mělo vaše dětství významný vliv na vaši tvorbu? Kde jsou její začátky a jaké byly vaše první texty?

Vlastně jsem do jisté míry už odpověděl v dru-

Pavel Havlíček používá jako jeden ze svých hlavních pseudonymů „Poutník P. H.“
(Foto Jarmila Plotěná.)

hé odpovědi. Původ mého vztahu k psaní? Vím nevím. Matka uměla, byť bez hudební průpravy, překvapivě dobře zpívat, otec dovedl vyprávět.

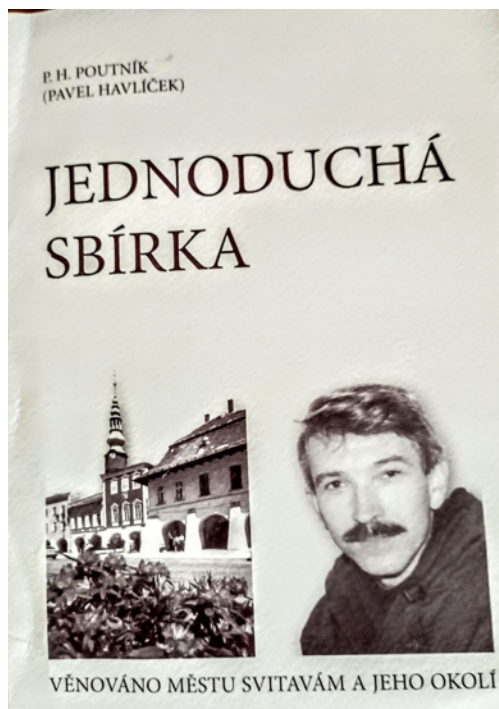
Mé první literární začátky? Asi ve čtrnácti letech mně otiskli v sobotní příloze někdejšího *Rudého práva* Dobrodružství ve starém hradě (hrad Svojanov) a pochválili mě. Později publikovaná maličkost ve *Světě v obrazech*, časem ne příliš aktivní opakovaná účast ve východočeské literární soutěži Rychnov plus letopočet, s odstupem času znovu drobný, politicky zaměřený příspěvek v *Rudém právu*, načež nastala obrovitá „nicpauza“. Psával jsem si ale už dřív, zhruba jako desetiletý, vymyšlené naivní historické příběhy. V naprosté dospělosti pak například jednorázová publicita v almanachu olomouckého literárního klubu, autorské čtení v brněnském Mahenově památníku, povídkové příspěvky do společensko-erotického pražského časopisu, několik publicit v časopise *Psi víno*, v jednorázové tiskovině *Motýl v porcelánu*, v časopise *Prostor Zlín*...

Vaše tvorba je hodně rozmanitá, skoro bych řekla, že tomu odpovídají vaše přečetné pseudonymy. Připomeňte alespoň některé své knihy. Které z nich vás nejvíce charakterizují, jsou nejbytostnější vaše? Které byste doporučil těm, kteří od vás ještě nic nečetli?

Literárních tvůrčích pseudonymů nemám zas až tolik. Snad tři čtyři, nejběžněji užívaný je P. H. Poutník. Jinak se ovšem dovedu podepsat smyšlenými jmény (nejraději nečeskými) pod své textíky jen pro pobavení.

„Vypíchnout“ některou ze svých knížek? (Dal jsem jich dohromady dvanáct, vesměs menších.) Nelze. Ve všech jsem já, všechny mé knížky jsem já jeden, jako jeden celek. Logická věc. Doporučit tedy některou je obtížné. Někdo má rád náboženské duchovno, jiný erotiku... Poněkud křiklavý kontrast (že by ?!) je možné vidět mezi knížkou *Svatému Františku z Pauly* a mezi knížkou *Marně se svlékáš* (Druhé město, 2017). Myslím že se nerozpakují dát vedle sebe Boha a sexuálně, zanotovat si o samotě v kostele mariánskou píseň třeba s Internacionálou

nebo řekněme s „Marsejézou“ v závěsu. Myslím že o schizofrenii ducha nejde. Hledejte pak ovšem dostatečně širokoprsého a tolerantního čtenáře takového autora!

Kniha poezie věnovaná městu Svitavy.
(Foto z archivu Pavla Havlíčka.)

Pestrosti vaší tvorby odpovídá i nevšední příběh vašeho života. Hodně jste cestoval? Připomeňte nám váš pobyt v severní Africe. Vaše fotografie i styl prostředí, v němž žijete, tak trochu tyto pro nás exotické kraje přibližují.

Má Afrika? Ne, nejsem vůbec žádný tzv. cestovatel. Ale na sever Afriky, do zemí centrálního Maghrebu, jsem se podíval. Tak nějak turisticky. Maroko, Alžírsko, víckrát Tunis.

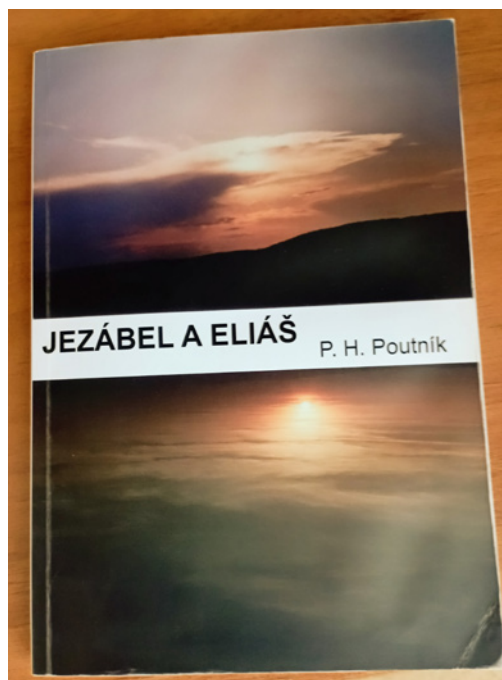
Proč? Pokus o útěk sám před sebou! Jistěže marné snahy!

Poznatků mnoho, nemohu je rozepisovat. Zkuste si jen představit čtyřicetiletého človíčka z venkovského prostředí, jak si brouzdá například po noční Casabance, nebo jak se ho, už o chloupěk staršího (a poněkud polekaného), ptají cosi jako: „Voulez-vous faire l'amour, monsieur?“ Nebo na letišti v libyjském Tripo-

lisu: „Vy jste šéf té americké výpravy, kterou čekáme?!“

Ze severu Afriky si zaskočíme na ostrov Kypr, kde můj pokus o únik před sebou samotným dramaticky skončil v limassolské vládní nemocnici a s následnou zamilovaností (směrem ke mně) tamní mladé zdravotnice Antigony (bylo mně zrovna pětadvacet...). Naštěstí (?) jsem se však vrátil domů, byť s dočasným šrámem na duši.

Podstatně později, po létech, jsem zauvažoval o možnosti odejet do Kamerunu a najít se tam naplno v práci pro černochoy. Funguje tam klášter, s jehož představeným se známe. Leč skutek utek. Ano, váhavost střelce!

Jezábel a Eliáš. (Foto z archivu Pavla Havlíčka.)

Hodně jste se angažoval v různých aktivitách, také ve sportu. Připomeňte tuto stránku svého života.

Že jsem se všemožně angažoval? Připomenu mé váhavé střelectví! Řádku i zásadních životních záležitostí jsem nedotáhl do konce. Začal jsem a „nevydržel“. Ovšem pozor, u toho, co skutečně chci, tohle neplatí! Nevydržel jsem například manželství, nevydržel jsem studium na právnické fakultě pražské

Karlovy univerzity. Ale vydržel jsem (kromě jediného) jedenáct běžeckých maratónů (a dalších závodů), byť s hodně podprůměrným výsledkem. Jeden slovensko-rakouský, jeden v Amsterdamu, dva slavné v Košicích, některé v Praze atd. Ten dvanáctý je můj životní, nejnáročnější a poslední maratón!

Poznal jste však také kontemplativní prostředí klášterů. Máte v tomto smyslu svoje posvátné místo? Myslím tím místo „zvýšeného vlivu spirituality“ nebo místo, k němuž směřuje vaše naděje?

Kláštery. Co dodávat. Kdysi náš dávný rodinný přítel byl kněz. Že by tady vzala původ má následná, ovšem nevyhraněná duchovní orientace? Benediktini v pražském Břevnově i v Rajhradě, bosí karmelitáni, servité, vše vesměs jenom na okamžik, letmo a z rychlíku, zato však měsíc u kapucínů (bez účasti na jejich řeholním životě), deset dní u trapistů ve francouzském Sept-Fons a plné tři měsíce coby postulanti, čekatel, u domácích paulánů s „potomními“ relativně úzkými vazbami na ně. Jako váhavý střelec jsem opět odmítl nekompromisně zamířit do černého!

Vyhraněné posvátné místo nemám. Vracívá se mně však myšlenka, jestli jsem opravdu neměl patřit mezi paulány. K životu v řeholi bych potřeboval „extrovní“ podmínky, abych mohl být kvalitním řeholníkem se vším všu-

Svítá(ní)

Jdu z města Svitav,
v lesích svítá,
jdu proti proudu Svitavy,
v místech před kdysi naším domem v zahradách ranní ticho
jen auta po silnici. Čas nezapomněl. Stejně jak já!
Čas z koruny vrh. Čas zelené louky. Čas staré cesty mezi břehy!
Podá mně ruku, stiskne mou dlaň a s úklonou mě vítá!

Já vím, že zase!

Sednu si na louku, tam u nás, tam za naším plotem u Svitav, ještě nerozkvetla,
ale za chvíli, za chvíli bude zase plná kytěk. Jako včera!
To není pravda! Vždyť jsem odešel
už
hrozně, hrozně dávno!
Možná už léta, už celá léta předevčirem!

Básnická tvorba Pavla Havlíčka.

(Foto z archivu Pavla Havlíčka.)

dy. Podobně se vymlouvat dokáže ovšem kdekdo, vidíte...

Mimochodem, mou jedinečnou, velkou a životní přátelskou láskou byl jeden řk. kněz. Jakkoliv do „zblbnutí“ (pardon) opakovaná zklamání (z člověka, a tudíž potažmo i „z boha“) působila destruktivně. Zase lidská klasika! Mým jakýmsi krédem není ani tolik víra (v boha), ale určitě potřeba touhy a naděje v boží jsoucnost.

**Vnímáte nějak konkrétněji unitářství?
Co podle vašeho názoru a zkušeností
může unitářský přístup k životu přinést
lidem současnosti?**

A jak já a unitáři? Nikdy jsem neměl sklon být

členem nějakého uskupení. Jen tak na okraj, sv. František z Pauly (viz pauláni) pro něco takového taky „žádnopádně“ nehoroval, a věděl dobře proč!

Závěrem. Co popřát unitářům, a nejen jim, ale také sobě? Třeba následující: Každé ráno se podívat z okna, ať vede kamkoliv, a pomyslet si: Touha a Naděje!

A docela závěrem: Strach je velký pán. Zpravidla mu však bývá každý kabát malý. A tak se bojme, pokud možno šťastně!

Díky za pozornost, právě jste absolvovali malý maratón mé osobní „půlpovědi“, vážím si toho!

Rozhovor vedla Jarmila Plotěná.

Náš loňský rok – 2022

Bohunka Jelínková

Prostory liberecké obce. (Obě fotografie z archivu LOU.)

Členové Liberecké obce unitářů (LOU) se pravidelně scházejí v několika prostorech budov v centru Liberce. Shromáždění probíhá každé úterý od 17 hodin.

Duchovním garantem je reverend Petr Samojský a dále naše shromáždění provází střídavě Jana A. Rašková, Libor Mikš, Luděk Pivoňka, Stanislav Drda a další. Každé shromáždění má předem dané téma, jehož se týká i promluva. Vždy je doplněné živou hrou na klávesy, kterou pro nás zajišťuje klavíristka Blanka Koutná. Rádi si zazpíváme unitářské i jiné písně, velmi oblíbená je i myšlenka dne, kdy každý z účastníků může volně pohovořit o tom, co pro něj je v daný den důležité, zajímavé nebo nové.

Během shromáždění máme na pořadu zajímavá témata; namátkou: Posmrtný život a Swedenborg, Poselství knih, Spiritualita v ekologické praxi, Věda a náboženství – jak by si mohly porozumět, Víme, že nejsme sami, Cesta zvaná Tao, Existují náhody? a další.

Kromě shromáždění jsme pořádali v rámci grantové činnosti během roku 2022 různé akce pro členy, jako jsou workshopy, výlety, přednášky, Unidays nebo literární večery.

Rok 2022 jsme zahájili tradičním novoročním výstupem na horu Hvozď. Na výletech po okolí Liberce jsme během roku zavítali

do Frýdlantu v Čechách (křížová cesta, kostel Nalezení sv. Kříže, zámecká zahrada), Turnova (Muzeum, Kamenářský dům, kostel sv. Mikuláše) či jsme se prošli nádhernými jizerskohorskými bučinami.

V našich společensko-kulturních aktivitách jsme se zaměřili na posílení jistot a zázemí v obci a současně i na hlediska praktického přístupu k principům unitářství a z toho vyplývající vnímání unitářství celkově. Souběžně je tu projekt zaměřený na trávení volného času, komunitní setkávání a otvírání se veřejnosti.

V květnu se uskutečnila tradiční Květinová slavnost. Tentokrát proběhla v liberecké Krajské vědecké knihovně a jejím mottem byla myšlenka Život jako dům.

Uspořádali jsme výtvarné dílničky – workshopy pro děti i dospělé, například letní navlékání korálkových vánočních ozdob. Část z nich jsme prodali na předvánoční benefici. Dále workshop na tvorbu domácí kosmetiky.

Konal se také další ročník naší pravidelné akce Unidays (každoroční víkendový unitář-

Jana A. Rašková při promluvě v Liberci.

ský pobyt na konci prázdnin). Víkendový pobyt se zaměřením na duchovní principy unitářství a z toho vyplývající vnímání unitářství celkově proběhl tentokrát v Jizerských horách v malebném polském městečku Świeradów-Zdrój. Souběžně byl pobyt zaměřen i na trávení volného času

a komunitní setkávání. Tuto lokalitu jsme zvolili jednak proto, že je v rámci Trojzemí a nedaleko od Liberce, a jednak s ohledem na nižší ceny ubytování i jídla. Taktéž se naši malí i dospělí členové účastnili tábora s OŠS.

Předvánoční, již pátý benefiční podvečer – pro členy obce i širší veřejnost –

se konal v Krajské vědecké knihovně, tentokrát na téma Nejsem sám. Byl uspořádán na podporu našeho charitativního dobrovolnického projektu pro Domov seniorů Františkov. Naše členky tu přednesly pásmo tematických básní, které se střídalo s promluvami reverenda Samojského a hudbou produkovanou Blankou Koutnou. Tradičně se konala i prodejní dobročinná sbírka. Přinesli jsme různé rukodělné výrobky a výtežek z této akce (prozatím v historii nejvyšší dosažený, přes 2 800 Kč) byl věnován právě Domovu seniorů Františkov. Dohodli jsme se, že obnos bude použit na provoz keramické dílny v domově.

V rámci našich ekologických aktivit proběhl cyklus akcí, který měl zábavnou formou seznamovat účastníky se známějšími i méně známými fakty týkajícími se životního prostředí kolem nás. Úkolem projektu bylo dát nenásilnou formou a kreativním způsobem prostor pro větší popularizaci environmentální výchovy dětí i dospělých všech věkových kategorií. Na ekologii jsme zaměřili svou činnost také v okolí svého bydliště. Proběhlo například Setkání u záhonku – workshop pro rodiny s dětmi se sázením bylinek a povídáním o využití bylinek, uspořádali jsme také swap rostlin (pokojových i do zahrady) a swap sazenic jedlých květín. Ten se uskutečnil současně s „dýňobraním“, kdy každý přinesl ochutnat něco dobrého z dýně. V rámci zlepšování svého okolí ve městě jsme v září zasázeli cibuloviny ve veřejném prostoru – třeba v parčíku naproti budově, kde se scházíme. Květiny se ujaly a letos již krásně kvetou.

Zdařilá byla i akce Dotek – výlet do ekocentra Domu obnovy tradic, ekologie a kultury v Horním Maršově. Jedná se o zařízení zabývající se ekologií s interaktivní expozicí Jak žít a přežít v přírodě a civilizaci, jež je příkladem postupů, které neohrožují, ale naopak chrání cenné divoké rostliny a živočichy. Expozice venku i uvnitř poukazuje na environmentální problémy současného světa, pomáhá lidem porozumět jejich původu a vede návštěvníka k osobní zodpovědnosti a konkrétním či-

nům ve prospěch udržitelnosti na lokální, regionální i globální úrovni. Expozice provokuje, zpochybňuje naše zavedené úsudky, myšlenkové postupy a názory. Také pracuje s lidskými smysly, vybízí k zapojení, interakci a hře, inspiruje, nabízí překvapení, hru, dobrodružství, objevování a informace. Návštěvu si užili malí i velcí.

V rámci všech venkovních aktivit LOU probíhal celoročně aktivní sběr odpadů – na výletech, v horách i ve městě jsme nasbírali mnoho pytlů odpadků. Sbíraly je děti i dospělí, pro mnohé, a nejen pro děti, to byla zcela nová zkušenost, která otvírala jiný pohled na výlety i na přírodu. Překvapení bylo velké například v tom, jak velký pytel odpadků lze nasbírat na poměrně krátkém úseku výletu a jak náročné je odpadky donést až do „civilizace“, kde je lze legitimně vyhodit.

Celoročně je pro členy i příchozí otevřena v našich prostorech unitářská knihovnička. Cílem tohoto projektu je rozvíjet kulturně-vzdělávací stránku života v obci a naše členy četbou a hovory o literatuře motivovat tak, aby pracovali na své tvůrčí a rozvíjející se osobnosti, aby získávali inspiraci a imaginaci a rozšiřovali si obzory v duchovním, sociálním i kulturním kontextu. V rámci projektu bylo zorganizováno v tomto roce několik literárních akcí, a to jednak přímo v LOU, a jednak jsme pořádali již tradiční literární večery – v loňském roce na téma Žízeň po duchovním životě – doplněné buď hudbou anebo například zmíněným swapem rostlin a také jsme se účastnili literárních vycházek pořádaných po Liberci Krajskou vědeckou knihovnou Liberec.

Při komunitním setkávání nad knihami měli naši členové možnost se nechat obohatit, a to nejen knihami, ale hlavně názory druhých. Přínosem tak je posilování vědomí unitářství, a to v kolektivu obdobně smýšlejících účastníků, a též posílení vědomí širšího celku.

Součástí našich nových aktivit se stala od loňského roku živá hudba. V rámci našeho projektu Hudba nás spojuje jsme se zaměřili na využití hudby při našich shro-

mážděních i při dalších akcích, neboť jsme se rozhodli, že do našich shromáždění vneseme změnu a budeme používat inspiraci, kterou přináší hudba samotná anebo zpěv, který bude doprovázený hudbou.

V roce 2023 se do pololetí konají shromáždění za účasti duchovních ve spolupráci s ODUS. Poté bude naší duchovní Jana Alžběta Rašková. Soustředíme se na setkávání a podporu členů. Úspěšně jsme zažádali o přidělení

grantů na obohacení aktivit obce. Plánujeme realizaci literárních večerů, přednášek, Květinové slavnosti, tradiční předvánoční benefice, výletů a dalších akcí. Naším cílem je také dlouhodobá pomoc pro Domov seniorů Františkov či získávání nových členů.

Předsedkyní naší obce je Marcela Prajzlerová, místopředsedkyní je Dana Janoušková.

Více o naší činnosti na www.unitaria-liberec.cz nebo na www.facebook.com/unitarialiberec.

Aktuální dění v Pražské obci unitářů

Tereza Vitoušová

Život v Pražské obci unitářů se již tradičně točí především kolem nedělních duchovních shromáždění, u kterých to ale zdaleka nekončí. Pravidelně u nás vítáme hostující hudebníky, organizujeme doplňkové nedělní programy a příležitosti k setkávání si vytváříme i v průběhu pracovního týdne.

Shromáždění Pražské obce unitářů nazvané Průhledy za rámeček duše. (Foto Ondřej Svatoš.)

Velký prostor má v duchovních shromážděních pražských unitářů hudba. Běžně se na jejím zajištění podílí klavírista či varhaník a malý sbořeček složený z našich členů, přibližně jednou měsíčně si ale na shromáždění zveme hostující hudebníky. Jednou z dubnových nedělí nás tak provedli Olexandr Fedorenko, Jan Pellar a Ludmila Kubráková, červnovou Květinovou slavnost zase doprovodil pěvecký sbor Sebranka.

Kromě posezení u kávy a čaje bývá čas po shromáždění ozvláštněn dalšími doplňkovými programy. V květnu proběhla třeba prezentace amerického unitářského duchovního Rev. Andrewa Moellera, který se v Praze zastavil po cestě z Transylvánie, další nedělní odpoledne bylo věnováno vyprávění našich členů, kteří sdíleli zážitky ze sněmu britských unitářů. Nebojíme se ale ani krea-

tivních programů – když jsme na březnové shromáždění nazvané Průhledy za rámeček duše potřebovali několik desítek rámců, zorganizovali jsme nedělní výtvarnou dílnu plnou stříhání kartonů, lepení a malování. Následující neděli jsme si díky tomu mohli užít netradiční průhledy skrz ozdobné rámečky rozvěšené po celém sále.

Kromě nedělních programů došlo v lednu k obnovení tzv. kruhů sdílení, skupinových setkání pro podporu duchovního růstu. Několikačlenná skupinka účastníků se schází vždy ve čtvrtek 1x za 14 dní pro společné sdílení, naslouchání a načerpání inspirace. Pravidelně probíhá také náš interní program setkávání

nad duchovní literaturou a někteří z našich členů se scházejí i ke společnému cvičení pro seniory v rámci komunitního centra.

Z budoucích aktivit a projektů netrpělivě vyhlížíme třeba akci Zažít město jinak, která se koná vždy v září a do které jsme se úspěšně zapojili již loni. Plánované je také zahájení spolupráce se spolkem Permakultura (CS), který se věnuje tematice trvale udržitelného přístupu k pěstování a přírodě. V září se do prostor našeho KC přesune jejich knihovna a do budoucna u nás Permakultura (CS) bude moci pořádat své přednášky či besedy. Po prázdninách nás čeká také tradiční slavnost Žehnění vodám, máme se tedy přes léto na co těšit.

Duchovní pražské obce Petr Samojský během téhož shromáždění.

(Foto Božena Kohoutová.)

Unitářská akademie – instituce s právní subjektivitou?

Michal Kohout

Michal Kohout je ředitelem Unitářské akademie.
(Foto převzato z unitarska-akademie.cz.)

Činnost Unitářské akademie se za pět let její existence výrazně rozšířila. Původně zamýšlené dva výukové moduly se jednak samy větví na všelijaké pravidelné či nárazové aktivity (samostatné moduly pro duchovní, tisk příležitostných publikací, paralelní on-line verze, kolokvia duchovních, více či méně otevřené kulturní akce atp.) a jednak, a to především, se rozšiřuje škála ostatních činností, které UA provozuje. Začalo to nejprve vydavatelskou činností, programem letních duchovních cvičení a postupně pokračovalo letním dětským táborem i následným dětským celoročním programem, tematickými semináři i zahraničními cestami, vzdělávacími a výzkumnými programy, na obzoru je částečná péče o pravidelné celoroční vzdělávací programy pražského komunitního centra atp. Unitářská akademie je dnes zkrátka organizací s poměrně bohatou škálou činností a je stále těžší i s ohledem na vzájemnou personální propojenost s různými subjekty NSČU udržet přehled o tom, jak je která aktivita podporována. Zcela přirozeně tak vyvstává potřeba zajištění určité subjektivity i pro UA a související organizační oddělení její činnosti od samotné NSČU. Důvody pro takovýto krok však nejsou jen organizační. Právní subjektivita pomůže etablovat UA jako vzdělávací instituci, která, ač zřízená NSČU, může mít i přesah do širší liberálně-náboženské komunity. Současně takový krok vnese větší přehled a operativnost i do financování UA a podstatně zlepší její možnosti při hledání finančních zdrojů mimo NSČU. Kontrolní role NSČU přitom zůstane zachována prostřednictvím výkonu zřizovatelských práv. Ve vztahu k NSČU se proto bude jednat o více partnerskou roli, jež ovšem mateřské NSČU umožní lepší šíření vlastních myšlenek v celospolečenském měřítku.

Tento záměr byl postupně v loňském roce projednán na ÚSS, který ho podpořil, a stal se i součástí programu (staro)nového vedení UA při výběrovém řízení na podzim roku 2022. Letošní sněm NSČU potom tento záměr schválil, čímž se k jeho uskutečnění definitivně otevírá cesta. Jako nejvhodnější podoba budoucí organizace UA byla po diskusích vybrána forma zapsaného ústavu podle NOZ. Jedná se v podstatě o novější formu starších obecně prospěšných společností. Hlavním posláním ústavu zůstává vzdělávání a výchova v tradici svobodomyšlného náboženství a záměr prohlubovat znalosti členů NSČU i veřejnosti o liberálních náboženských proudech, zejména unitářství. Ústav by měl účinněji přispívat k posilování duchovních hodnot ve společnosti. Vzdělávání bude zaměřeno na teorii (mj. spojení náboženské praxe s ostatními společenskými tématy) i rozvoj praktických dovedností, ať už v rovině organizace života společenství či samotné duchovní praxe (rituály, konkrétní náboženské praktiky). Vedle vzdělávání budoucích ordinovaných i neordinovaných duchovních NSČU a vzdělávání laických členů NSČU by ústav měl poskytovat možnost základního systematického studia v oblasti liberálního náboženství, a zejména unitářství, včetně širšího kontextu, v českém i anglickém jazyce. Novinkou by měla být budoucí akreditace tohoto studia v rámci systému celoživotního vzdělávání v ČR. Ústav by rovněž měl – nyní v daleko systematictější formě – zprostředkovávat studentům i české veřejnosti kontakt se světovým unitářstvím a dalšími liberálními proudy i s jejich přední-

mi osobnostmi a navázat tak na dosavadní úspěšně budovanou síť kontaktů s předními vzdělávacími institucemi unitářů ve světě.

Organizační struktura budoucího ústavu by měla mít čtyři základní orgány – ředitele, správní radu, akademické kolegium a dozorčí radu. Znalci poměrů pravděpodobně neušlo, že správní rada, která bude mít na starost především financování a organizaci, je jakousi obdobou dnešního neformálního výkonného výboru UA, akademické kolegium zajišťující odbornou úroveň výuky zase do značné míry přebírá činnost dnešní komise UA. Hlavní novinkou je – vedle přesnějšího rozdělení pravomocí – zřízení oficiálního kontrolního institutu dozorčí rady. Možnost ovlivňovat činnost UA jako zapsaného ústavu může NSČU jako jeho zakladatel nadále především prostřednictvím výběru jednotlivých členů řídicích orgánů budoucího ústavu, ale i skrze skutečnost, že část osob zastávajících tyto pozice musí být členy NSČU.

Jsem přesvědčen, že mluvím za celé vedení UA, když řeknu, že nové uspořádání nejen usnadní praktické fungování Unitářské akademie i celé NSČU, ale zároveň otevírá celému českému unitářství větší prostor pro šíření (a co si budeme vyprávět, i ujasnění) našich myšlenek, zvýšení jejich společenské užitečnosti i významu. Zároveň si tímto krokem české unitářství buduje platformu, skrze kterou může navázat lepší a produktivnější vazby na unitářské a liberální náboženské proudy ve světě a svým dílem tak přispět k šíření unitářských myšlenek v něm. Činíme tak s vírou ve starou duchovní pravdu: poznání osvobozuje.

Obzory – ediční řada Unitářské akademie

Kristýna Ledererová Kolajová

Unitářská akademie jakožto vzdělávací instituce má na zřeteli také vydavatelskou činnost. S nepříliš vysokým rozpočtem musí její vedení velmi pečlivě volit případné vydávání knih, protože to je záležitost poměrně hodně nákladná a u odborných publikací navíc s nízkou

mírou návratnosti. V knižní podobě proto vydáváme jen materiály zásadní pro výuku. To byl třeba případ publikace *Úvod do práce unitářského duchovního*, což je základní přehled, bez kterého se žádný student modulu N neobejde.

Dialogy o víře: Adamsovský přístup k unitářskému pojetí evangelizace¹

STEPHEN LINGWOOD

Tři rozhovory

Rozhovor první

Bylo to v létě roku 2008. Právě jsem skončil duchovenská studia a trávil léto cestováním po Spojených státech. V New Yorku jsem bydlel v hostelu: byl obyčejný, laciný, ale přímo

v centru Manhattanu. Na pokoji s palandami bylo ještě několik dalších mužů.

S jedním z nich jsem se dal do řeči. Nebyl to turista jako já. Bydlel na Manhattanu, ale zrovna mu dezinfikovali byt, a tak přespával několik dní v levné ubytovně. Ličil mi okamžik, kdy se před několika lety rozhodl zcela změnit svůj život. Tehdy se vzdal dobře placené práce v bance, přestěhoval se do New Yorku a začal pracovat na plný úvazek jako živý model v různých uměleckých školách na Manhattanu. Byl pak sice chudší, ale mnohem šťastnější. Mluvili jsme o New Yorku, americké politice, o problémech soužití různých etnik i o víře.

Když zjistil, že se chystám začít pracovat jako duchovní, povídal mi o vlastní víře

¹ Autor vychází z prostředí britského unitářství, kde se v rámci unitářské organizace hlásí spíše k liberálním křesťanům. V tomto kontextu používá termín „evangelizace“ (být ve smyslu mnohem obecnějším, než je křesťanský). Nicméně užití tohoto termínu je pro střední českého unitářství dost cizí, proto v překladu místy volíme jeho opis, sousloví „šíření víry“ či „šíření povědomí o víře“ (dle kontextu), které vystihuje podstatu pojmu užitého v originále, a přitom odpovídá naší kultuře.

**Text o tom, jaké
způsoby šíření
unitářské víry jsou
pro nás eticky
vhodné.**

(Všechny fotografie
převzaty
z unitaria.cz/eshop.)

Kromě toho jsme ale již po prvních letech existence Akademie vnímali jako důležité najít cestu, jak v českém jazyce zpřístupňovat také nejruznější specializované stati, které není vhodné například kvůli delšímu rozsahu, hlubší odbornosti anebo příliš úzce profilovanému zaměření uveřejňovat v *Tvůřím životě*.

Tak vznikla v roce 2019 edice Obzory, v níž takovéto texty a příspěvky vycházejí jako samostatné separáty v sešitovém vydání, tištěné pouze černobíle na formátu B5 a s nejjednodušší vazbou. Zatím všechny vydané separáty jsou překlady z amerického či britského uni-

tářského prostředí, protože tamější organizace, americká Asociace unitářů a univerzalistů i britské The General Assembly of Unitarian and Free Christian Churches, jsou nepoměrně větší než my a mají profesionální zázemí pro přípravu i publikování nejruznějších metodických materiálů a odborných studií – a samozřejmě i dostatečně velkou a kvalitní autorskou základnu. Do celkových nákladů na vydávání edice tedy nedílně patří i nezanedbatelné investice do překladů.

Edice Obzory je pro přehlednost rozdělena do dvanácti tematických řad, pojmenovaných

**Rozsáhlý průzkum
z prostředí
amerického
unitářství.**

Unitářská teologie: Jaký rámec dáváme světu?

Jaký je teologický základ unitářství¹, který může být všem unitářským skupinám, sborům, obcím a organizacím společný? Pojďme se podívat na ty náboženské myšlenky, které jsou pro unitářství i při jeho rozrůzněnosti charakteristické a určující.

K názorovým oblastem, jež jsou historicky považované za teologické, patří zejména povaha kosmu a lidských bytostí; tázání se po tom, jak víme to, co víme; kde nacházíme náboženskou autoritu; jak uvádíme teoretické hodnoty své víry do praxe; jak posilujeme naši spiritualitu; co považujeme za cíl nábo-

ženské cesty; co je smyslem náboženského společenství; a co si vytyčujeme jako své poslání ve světě.

O unitářství se často mylně soudí, že člověk může být unitář a věřit v cokoli. Náboženství, tak jak je dnes chápou a praktikují stoupenci unitářství, ale ve skutečnosti vychází z jasně daných ideových souvislostí. Myšlenky odrážející tradiční kořeny byly kdysi jasně vyjadřovány v pojmech západní křesťanské teologie. Tato raná, explicitně teologická vyjádření klesla cestu implicitní teologii, která je základem dnešních unitářských etických principů. Tyto principy nicméně vycházejí z teologické tradice, kterou lze sledovat až k nejradiálnější, svobodomyšlné větvi protestantské reformace. Unitářské hnutí je výsledkem určité teologie, a třebaže ji někdy nevyjadřujeme explicitně, naše základní myšlenky ji implicitně vyjadřují i nadále. Proto není správné tvrzení,

¹ Originální text této studie zpracovala a vydala americká Asociace unitářů a univerzalistů, proto se v původním znění důsledně hovoří o unitářství a univerzalizmu (tyto dvě denominace v USA tvoří od roku 1961 společnou organizaci). V českém překladu užíváme termín unitářství, který odpovídá našemu prostředí a tradici.

stejně jako jednotlivé moduly obou studijních programů Akademie: Tradice, Vedení, Práce pro unitářské společenství, Vzdělávání, Veřejné působení, Teologie, Sdílení naděje, Étos unitářského duchovenství, Kontext bohoslužby, Promluva a práce s textem, Pastorační práce a Péče o chod obce.

Sešity v jednotlivých řadách jsou pak číslovány chronologicky. Cena za jakýkoli sešit je stanovena jednotně na 50 Kč bez ohledu na rozsah, a náklad, v jakém vycházejí, je zatím také stejný – sto kusů. Stačí to, protože jsou primárně určeny studentům, jejichž po-

čet se pohybuje okolo několika desítek. A při jednoduché grafické i tiskové úpravě není případně žádný problém udělat dotisk s minimálními vícenáklady.

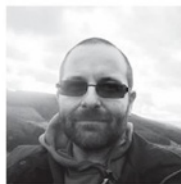
To, že Obzory vydáváme hlavně pro potřeby studentů, však neznamená, že by širší členskou základnu NSČU neměly zajímat. To právě naopak! Jsem si jistá, že mnohé ze sešitů (v ideálním případě každý z nich) mohou velmi dobře sloužit jako materiál pro rozšiřování povědomí o unitářství všem členům vedení jednotlivých obcí a pochopitelně duchovním, ale i řadovým členům, kteří o unitářství chtějí

Úvaha předního
velšského
duchovního
o možných
způsobech
vztahování
se k božskému.

Zápas, vzdor a spočinutí – různé způsoby odpovědi na boží hlas

ANT HOWE

Bydlím na faře, hned vedle kostela, v němž sloužím jako duchovní. Ve farní kuchyni jsou kamna na tuhá paliva. Každý, kdo sem přijde v zimních měsících, jako by se ocitl v jejich gravitačním poli. Kamna pro mě mají dvojitý význam. Ohřívají podlahu v domě, a zároveň z kuchyně vytvářejí jakési společenské ohnisko. Spojují v sobě užitečnost a krásu...

Totéž – užitečnost a krásu – hledám i v náboženství.

Kamna (i náboženství) mi dávají ještě jeden dar: Obojí je nekončící výzvou! Během let jsem si k těm kamnům vytvořil vztah, v němž se snoubí láska i nenávisť. K ohni cítíme opravdovou lásku, kterou v nás možná

vyvolává cosi, co trvá už mnoho a mnoho staletí. Plápolající oheň je překrásný, ale zapálit ho a udržet, to může být svého druhu výzva – aspoň mně to tak připadá. Za ta léta jsem vyzkoušel nejrůznější kombinace paliv: nejdřív papír, pak třísky, a potom dřevo a uhlí. Používal jsem pevné podpalovače, noviny, i snadno vznítitelné brikety. Pořád doufám, že jenom škrtnu sirkou a nachystaná směs paliv se okamžitě vznítí, ale pořád to tak nefunguje. Vždycky něco pokazím a na něco zapomenu. To, co jeden den vyvolá nádhernou záři, udělá další den jen spoustu kouře a vůbec to nechce hrát. Další den tam naložím přesně totéž, a když na pár hodin odejdu, zjistím, že kamna jsou plná popela a oheň pryč. Rozdělávání ohně není exaktní věda.

vědět víc. A to i těm, kteří snadno čtou v jazyce originálu, protože ne vždy jsou původní zdroje českému čtenáři dostupné.

V současné době máme již vydáno deset sešitů:

- Ralph Waldo Emerson, *Projev na Divinity College* (řada Tradice, zásadní text k modernímu unitářskému pojetí duchovenské služby a přístupu k bohoslužbě).
- Scott Deane, *Rakowský katechismus a sociální christologie* (řada Tradice, stat ožřejmující jeden ze základních historických textů, které předznamenaly zrod unitářství).
- Richard R. Davis, *Kdybych byl pouliční kazatel* (řada Sdílení naděje, velmi podnětné zamyšlení nad unitářským a tradičním křesťanským přístupem k misiím).
- Marilyn Sewellová, *Ryzí pohostinnost* (řada Sdílení naděje, úvaha o tom, jak otevřené mohou a měly by naše obce být).
- *Bod obratu, 1. část: Trojice chyb a trojice příslibů v současném unitářství* (řada Veřejné působení, texty tří významných amerických unitářů mapující křehká i silná místa současného unitářství).
- *Bod obratu, 2. část: Některé méně tradiční podoby unitářských společenství* (řada Veřejné působení, tři inspirativní příspěvky duchovních, kterým se povedlo vytvořit živoucí, ale co se formy týče netypickou unitářskou obec).
- Ant Howe, *Zápas, vzdor a spočinutí – různé způsoby odpovědi na boží hlas* (řada Teologie, úvaha předního velšského duchovního o možných způsobech vztahování se k božskému).
- Stephen Lingwood, *Některé základní prvky unitářské teologie* (řada Teologie, čtivý pohled na některé klíčové otázky unitářské teologie: její význam a tradice, vztah k posvátnému, hledání pravdy jako nekončící proces).
- Stephen Lingwood, *Dialogy o víře: Adamsovský přístup k unitářskému pojetí evangelizace* (řada Teologie, text o tom, jaké způsoby šíření unitářské víry jsou pro nás eticky vhodné; autor vychází z díla významného unitářského duchovního a teologa 20. století Jamese Luthera Adamse a jeho myšlenky pěti kamenů náboženského liberalismu).
- *Unitářská teologie: Jaký rámec dáváme světu?* (řada Teologie, rozsáhlý průzkum z prostředí amerického unitářství mapující odpovědi na otázky typu: Co je pro nás autoritou?, Sjednocují nás společné principy a dějiny?, Ze kterých zdrojů čerpáme inspiraci?, Jak chápeme vesmír? apod.).

Všechny sešity si lze zakoupit v e-shopu NSČU na našem webu: unitaria.cz/eshop nebo přímo na jednotlivých modulech Unitářské akademie.

Spiritualita a vztah k přírodě na příkladu navracejících se vlků

Roman Figura

O propojení spirituality a vztahu k přírodě (v nejobecnějším smyslu slova) slyšíme velmi často. Jde však o koncepci natolik širokou, že je obtížné vyvodit z ní něco konkrétního. Někdo si třeba vybaví poučné ekologické nástěnky v kostelích či svatohubertskou mši s ulovenou zvěří, v dalších čtenářích vyvolává toto téma rovnou novopohanské nálady, případně dálněvýchodní „tibetské“ konotace, a ve výčtu bychom mohli pokračovat velmi dlouho. Jak vidno, mnoho z těchto asociací není vzájemně kompatibilních.

Uvažování
o vztahu spirituality
a přírody
lehce vyvolá
(novo)pohanskou
náladu.
(Všechny obrázky
vznikly ze setkání
fantazie Romana
Figury a umělé
inteligence.)

Za nejjednodušší přístup k „ekologické“ spiritualitě můžeme považovat teorii všeobecné harmonie. Tuto můžeme považovat za reziduum barokního vidění světa, kdy byla krajina upravována k potřebám člověka a slávě Boží. Všechny prvky považované za chaotické a temné z ní byly důsledně odstraňovány, nežádoucí živočišné vyhubení či uzavření do obor a me-

nažerí (vlci, jeleni, divoká prasata), neužitečné biotopy (močály) řádně zkulturnovány. Toto všechno bylo poplatné duálnímu vidění světa, kdy síly Dobra stojí proti silám Zla a chaosu.

Romantismus naše předky naštěstí naučil přiznávat hodnotu i elementům považovaným za temné či cizorodé, jako jsou noční živočichové, šelmy či opuštěná krajina. Takovéto ocenění

bývalo nejprve hlavně estetické, s postupem přírodovědného bádání se například vlkům dostalo¹ i ocenění ekologického, funkčního.

Paradoxně ale došlo k tomu, že jsme si divoké přírody začali vážit skrze její harmonický výklad. Pustá místa a daleké krajiny byly prohlášeny za prosté všech strašidel, vichřice a povodně za projev racionálních fyzikálních sil a z velkých šelem se v našich očích stali užiteční hospodáři. Dodnes můžeme v popularizačních vzdělávacích knihách číst, že „vlci neloví nikdy pro zábavu, vybírají si výhradně slabé a nemocné jedince“. Nejlépe se takto harmonicky samozřejmě uvažuje o přírodě vzdálené, kterou nám zprostředkovávají dokumentární filmy. Z hlediska spirituálního jde vlastně o přitakání Boží moudrosti, kterou si často představujeme jako velmi racionální.

Ovšem přírodní síly bývají dost nepokojné a dávají o sobě vědět všelijakými způsoby. Asi před deseti lety se na území České republiky vrátily smečky vlků, dnes jejich počet roste

a stále obsazují nová teritoria. Z hlediska harmonického vztahu k přírodě taková událost měla být důvod k oslavám, vlk je krásný a užitečný, všechno je v pořádku.

Chtě nechtě se ale dostávají nové a nové projevy tohoto fenoménu a i nejzarytější „vlkomil“ na ně musí nějak reagovat. Je sice pravda, že vlk je krásný živočich se zajímavým sociálním životem a atraktivním vokálním projevem. Má však také mnoho dalších vlastností:

1. Loví zvěř. Na tom z hlediska přírodovědců není nic divného. Zvěř mají v naší krajině ale v péči myslivecké spolky, které se zhusťta drží barokního pohledu na svět. V honitbách jim noví pomocníci příliš radosti nepřinášejí.
2. Loví ovce. Ovce máme rádi, protože s jejich pomocí udržujeme tradiční krajinu. Když je chceme chránit před vlky, potřebujeme pastevecké psy (těch se bojí turisté) anebo pořádné ploty (ty ale brání volnému průchodu krajinou).

Vlci vstoupili do naší krajiny.
Máme strach?

¹ Nejpozději v první polovině 20. století.

3. Loví lidi. To sice není pravda, ale přece jenom nás to občas napadne. Volně se pohybující velcí predátoři mohou působit zneklidňujícím dojmem.

Jak vidno, situace si žádá řešení. Převládající přístup ochránců přírody můžeme nazvat pragmatickým. Jde o to, že sice věříme ve všeobecnou přírodně-kulturní harmonii, která nastane, když nebudeme vyloženě zlí, tedy vlky kompletně nevystřílíme. Ale musíme jí navíc vyjít nějak vstříc, překonat překážky a kýžený výsledek bude jistě takový, jaký jsme si jej vysnili. Ze spirituálního hlediska můžeme celou věc brát jako osudovou výzvu (zkoušku). Štěstí si musíme zasloužit.

Naše orgány ochrany přírody opravdu nelení. Kromě propagačních filmů a příruček nabízí chovatelům dotace a kompenzace. Věc, která by byla před sto lety nemyslitelná. K tomu různé přednášky, diskuse, kulaté

stoly, semináře. Vlci jsou skutečně populární a sociální sítě se hemží jejich portréty z fotopastí a z mobilních telefonů nadšených turistů.

Ovšem odpůrci vlků také nelení. Jejich argumenty můžeme shrnout do několika skupin:

1. Barokně-mytické. Naši předkové zvelebili zemi, vyhnali vlky (a ďábla). Vlk je síla chaosu a smrti.
2. Historicko-krajinářské. Vlk na našem území skutečně kdysi žil. Ale byla zde jiná krajina. Nyní máme krajinu kulturní a vlk zde nemůže/nedokáže žít.²
3. Osobní. Mnoha lidem vlk vadí. To je sice velmi upřímný postoj, ale přece jen trochu nedostatečný.
4. Konspirační. To nejsou žádní vlci, to jsou křížení „vlkopsí“ z množiren, které po stovkách vypouští ochranáři, dokonce je shazují s padáky z letadel. Nechovají

**Lidé a vlci zase
pospolu.**

² Na to lze odpovědět tak, že sice ano, ale nyní máme krajinu postmoderní. Když máme znovu orly, zubry, jeřáby, proč ne vlky?

se přirozeně (ti vlci). Celé je to děsivý experiment placený EU, jako ten covid.³

Pro mnoho lidí jsou tedy vlci elementem zcela narušujícím představu harmonie a je nutno proti nim bojovat. Dokonce byla podána žaloba na český stát, jejímž argumentem bylo, že výskyt vlka odporuje ústavě. Neuspěla. Spirituálně vzato, vlci jsou tak trochu čerti.

SPIRITUALITA A POROZUMĚNÍ PROTIKLADŮM

Zkusme se nyní na celou věc podívat ještě z jiného úhlu pohledu. Průvodcem nám bude zjištění, že vlci ani jiní živočichové, a často ani lidé, se ve svých životech moc nestarají o hranice a o vysněnou celostní harmonii. Naše životní představy, záliby a hodnoty se všelijak překrývají, odporují si, podporují se, proplétají se a vůbec tvoří neprobádatelné klubko.

Milovníci přírody by chtěli malebnou a uspořádanou krajinu, jakou nám odkázaly generace předků. Zároveň by chtěli autentickou divočinu jako na Aljašce. Ale také zcela svobodný přístup do luhů a hájů. Pastevci by rádi pásli ovce, jako ti Valaši. Ale na pastevní psy se u nás dost zapomnělo, někdy koušou turisty a milovníky přírody (viz výše). Myslivci

³ Tato bizarní teorie se periodicky vrací. Ochranáři také údajně vysazují zmije nebo třeba vydry. Těch prý vysadili tisíce, vydry následně zamořily Rakousko a Česká republika musela platit reparace (není to pravda).

by rádi měli honitby plné trofejní zvěře. A vlci by rádi teritoria plná potravy, úkrytů, hraček a dalších radostí. Jak vidno, výše sdílené touhy se různě překrývají a také si odporují.

Myslím, že k vyzrálé a moudré touze patří zjištění, že směřuje do utopie a nedá se zcela naplnit. A také poznání, že naše cíle a sny mají v sobě vždy i cosi temného.

V totálně uspořádané barokní krajině by sotva bylo příjemné žít. V divočině zase není myslitelná lidská civilizace, která z kulturní krajiny čerpá mnoho zdrojů. A v krajině plné divokých zvířat by nezbylo místo pro ta domácí.

Je úžasné, že jsme se naučili kromě oveček a srnek milovat a obdivovat i vlky a jiná divoká zvířata. Ale k tomu je důležité přiznání toho, že vlci s chutí trhají ovečky na kusy. A že tomu nejde zcela zabránit. Brutalita k přírodě patří. Z pragmatického pohledu můžeme dodat, že žádný spoluobyvatel krajiny není zcela nedotknutelný a že by nebylo špatné povolit pastevcům bránit ovce třeba pomocí pušek s gumovými projektily.

Myslím, že důležitou výzvou pro současnou spiritualitu je učení se žít s protiklady a rozpory světa kolem nás. Je to myslím mnohem zajímavější postoj než neustálé přesvědčování se o dokonalé všeobjímající racionální harmonii. Jak totiž napsal Herakleitos z Efesu: „Nejkrásnější uspořádání světa je hromada ledabyle nasypaných věcí.“

Jak přijmout pohled domorodců na změny klimatu

Nazune Menka

Pro domorodá etnika po celém světě jsou klimatické změny už dávno něčím víc než jakousi abstraktní a futuristickou možností.

Asi před dvaceti lety jsem byla v jedné nejmenované konferenční místnosti s vysokými stropy a berberským kobercem při tom, jak se jedna z aljašských „starších“ při diskusi o změnách klimatu rozplakala. Po celé věky zde žili, ona i její společenství, žili na této půdě a existovali díky ní. Popisovala nám změny, kterých by si mnozí z nás jen stěží všimli – změny v pravidelných tazích ptáků, změny ostře kontrastující s tím, nač se pamatovali z dob ještě před dopady chemického znečištění, v jehož důsledku

se například ztenčily skořápky vajec zdejších ptáků, změny, k nimž dochází od té doby, co jaro začalo přicházet dříve, což vede k tání ledu ohrožujícímu celé společenství.

Jelikož jsem sama domorodá obyvatelka Aljašky (Denaakk'e), slýchala jsem od starších podobné příběhy už dříve, ale tento okamžik se mně vryl do paměti právě kvůli obrovskému rozdílu mezi domorodým pohledem na svět a současným západním prostředím, v němž byl tento pohled sdělován. Tato „starší“ však přijela ze svého

Nazune Menka je domorodá obyvatelka Aljašky (Denaakk'e). (Fotografie © pixabay.com.)

domova na národní kmenovou konferenci o managementu životního prostředí, která se konala v nevadském v Renu, a to jen proto, aby se podělila o svůj příběh. Tehdy před dvaceti lety toho v boji s klimatickými změnami udělala víc, než dneska dělá většina lidí. A to i přes nesmírné množství vědeckých důkazů, které nás před klimatickými změnami varují, i navzdory požárům, tornádům a změnám teplot, které dnes zažívá skoro každý.

Pro domorodá etnika po celém světě jsou klimatické změny už dávno něčím víc než jakousi abstraktní a futuristickou možností. Už nějakou dobu jsou pro nás skutečností, která ovlivňuje sklizeň našich tradičních plodin, možnosti lovu a rybaření i možnosti žít v krajině zděděné po předcích. Mění způsob, jímž jsme žili od nepaměti. Dopady klimatických změn ukazují, jak je pohled domorodých etnik důležitý. Klimatické změny zhoršuje někdejší i současná závislost západního světa na imperiálních snahách o získávání zdrojů ve jménu kapitalismu.

Ale ropy se nenapijeme a peněz nenajíme. „Starší“ z celého Želvího ostrova vyprávějí o době, kdy se celý svět bude muset vrátit k domorodým způsobům života, o době, kdy svět bude potřebovat k svému uzdravení naše způsoby žití.

Nemohu mluvit za všechny domorodce. Jako domorodá žena, která se ve svém profesním životě zabývá vědeckým výzkumem domorodých etnik a advokací, cítím, že je mojí povinností podělit se v obecné rovině o to, co podle mého názoru může domorodý pohled nabídnout světu.

Jádrem tohoto světonázoru je, že všichni a všechno jsou vzájemně propojeni a jsou na sobě navzájem závislí. Svět, jemuž někteří říkají „přirozený/přírodní“ a svět „duchovní“ od sebe nejsou odděleny. Tyto dvě entity spolu spíše nedílně koexistují. Což znamená, že každý přírodní útvar či zvíře má svou sílu/moc nazývanou mana nebo duše. Jsou s námi tedy v příbuzenském vztahu a zaslouží si respekt, péči a úctu. Mnoho domorodých společenství se ve svých jazycích

„Nechte nás pečovat o půdu.“ (Fotografie © pixabay.com.)

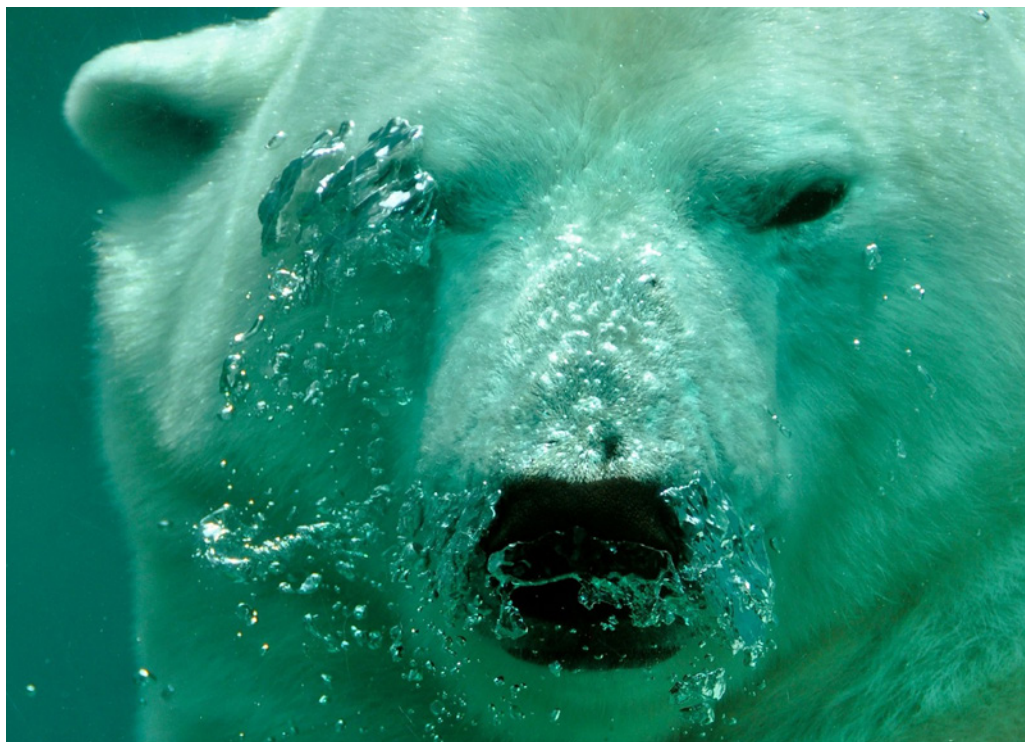
označuje způsobem, který bychom mohli zhruba přeložit jako „lidé“ (Denaakk'e, Diné, Dene). My lidé jsme tedy rovněž součástí tohoto přírodního/přirozeného světa. Jakákoli síla/moc, ať už je v lidech nebo v přírodním/přirozeném světě, pramení ze samotné Země. Tak jsou vzájemné vztahy mezi lidmi, Zemí a přírodním/přirozeným světem ovládnuty úctou a péčí, bez nichž nelze tyto vztahy náležitě udržovat. Když v těchto vztazích vznikne jakákoliv nerovnováha, je to důsledkem nedostatečného respektu.

To, že zažíváme období sucha, požáry a přírodní katastrofy, je z domorodého pohledu jen důsledek našich neuctivých činů. Snadno nahlédneme, v jak příkrém rozporu s tímto světovým názorem je měnění půdy v komoditu a vyvolávání nerovnováhy podněcované dobýváním zdrojů. Co za to dáváme půdě na oplátku? Jak jí projevujeme respekt, jak udržujeme náležitý vztah? Jenom bereme a nic za to nedáváme.

Roste však potřeba návratu k domorodým pohledům na svět, které začínají

být opět vyzdvihovány. Kupříkladu iniciativa 30×30 plánuje do roku 2030 udělat ze třiceti procent zemské půdy a vody chráněnou oblast. Jenže jak už zdůraznilo několik organizací, tato iniciativa musí dát prostor ochraně řízené domorodými obyvateli, aby se zajistilo, že rozdělení chráněných oblastí bude spravedlivé, udržitelné, spravované na lokální úrovni a utvářené původními správci země.

Domorodí obyvatelé po celém světě představují pouze 6,2 procenta populace, ale obhospodařují asi 25 procent půdy, která zahrnuje 80 procent celosvětové biodiverzity. Ve Spojených státech se jeví možnost zřizování chráněných oblastí vedených domorodými obyvateli jako pravděpodobná poté, co byla do čela ministerstva vnitra jmenována jako první domorodá žena ministryně Debra Anne Haalandová. Paní Haalandová (z kmene Laguna Pueblo) vytvořila iniciativy na obnovu domorodých domovin, pro výzkum škod způsobených internátními školami,

Každé zvíře má svou sílu/moc nazývanou mana nebo duše. (Fotografie © pixabay.com.)

zřídila pracovní skupinu pro klima a pracuje na odstraňování hanlivých místních názvů.

Domorodá hnutí po celém světě se snaží chránit vodní zdroje před znečištěním a půdu před odlesňováním a znesvěcováním. Původní etnika z oblastí od Standing Rock přes Oak Flat po Mauna Kea usilují o návrat k náležitému vztahu se zemí. Nejde jen o hnutí týkající se momentální situace, nýbrž o celkovou nápravu vedoucí k obnově péče, která existovala po celá pokolení.

Požadavky domorodých etnik jsou jednoduché, ale odpověď na ně je složitá:

Nechte nás pečovat o půdu. Umožněte nám nápravu vztahů. Podporujte nás v těchto snahách. Vraťte nám ukradenou půdu, předky, jazyky i naše děti, abychom mohli uzdravit sebe samé i zemi.

Nemusíme pořád dál dobývat, brát, odstraňovat, prodávat, bažit, vlastnit, profitovat a ničit. Může to být i jinak, stačí naslouchat minulosti a umožnit jí, aby nás vedla do budoucnosti.

„Enaa baasee“ (velké díky) za to, že jste si našli chvíli pro čtení, iniciativu a sdílení.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Ailton Krenak: Nápady, jak odsunout konec světa

Knižní recenze

Matěj Čihák

„Chlápek se třemi sty biliony, já a vy, všichni na tom budeme stejně.“

Ailton Krenak je brazilský domorodý filozof a aktivista z národa Krenaků.
(Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

Při debatě o ekologicky udržitelném přístupu ke všemu, co nás obklopuje, se mnoho lidí obrací k moudrosti domorodých obyvatel různých koutů světa, Asie, Afriky i všech tří Amerik. Často se můžeme setkat s názory o tom „co říkají indiáni“ nebo jak domorodé kultury kdysi žily (nebo dodnes žijí) „v souladu s přírodou“. Málokdo si ale vyslechně (přečte) názor samotných domorodých obyvatel, těch současných, žijících.

Kniha nakladatelství Alferia nazvaná *Nápady, jak odsunout konec světa* tuto možnost nabízí. Nabízí pohled na současnou situaci světa a lidstva pohledem původního obyvatele Brazílie. A ne

jen tak ledajakého. Ailton Krenak (1953) není jen „prostý indián“ z národa Krenaků, kteří žijí na toku řeky Doce¹ ve východní části Brazílie. Tím sice je,

1 Doce (čti: dose) znamená v portugalštině „Sladká“. Tento název autorovy milované řeky je krutým paradoxem od doby, kdy je krenacká posvátná řeka zcela zamořena chemikáliemi po havárii megatovárny. Krenak hovoří o řece zásadně jako o živé bytosti, která je momentálně ve stavu „kómatu“. Situaci na řece Doce by šlo přirovnat k situaci na naší Bečvě, možná v ještě apokalyptičtějších rozměrech. Krenakové byli vyzváni, aby okolí řeky opustili, protože tok je plný škodlivých chemických látek. Rozhodli se však zůstat, aby byli tichými svědky kómatu jejich milované řeky a zvůle (post)koloniálního velkoprůmyslu.

je ale také intelektuálem (i když nevšedním), akademicky vzdělaným domorodým filozofem, který zná stejně dobře literaturu, filozofii a dějiny západní civilizace jako mýty a každodenní život své domorodé obce. Krenak navíc není jen mluvící intelektuál. Je také aktivním bojovníkem za ochranu životního prostředí – ve své rodné rezervaci, krutě postižené velkým průmyslem, stejně jako všude na světě. Je také bojovníkem za práva domorodých obyvatel Brazílie – i celého světa. Často třeba solidárně odkazuje na domorodé obyvatele Tibetu. Krenak vstoupil do povědomí brazilské (a částečně i světové) veřejnosti v roce 1988, kdy vystoupil před brazilským parlamentem v bílém obleku s kravatou a během projevu si potřel tvář černou barvou, což je krenacké znamení hlubokého hněvu a smutku – a připravenosti k boji.

Ačkoli Krenak zná velmi dobře západní kulturu, včetně výšin filozofie a literatury, nebylo tomu tak vždy. Číst a psát se naučil až v osmnácti letech. Poté odešel „do civilizace“, aby se následně vrátil zpět do své rezervace. (Jak drsně toto slovo zní, má-li označovat něčí domov.) Krenak zná stejně dobře světonázor západu jako i světonázor svých předků. Ale není neutrální. Vědomě se rozhodl postavit se na stranu světonázoru svých předků. Svoje znalosti západního světonázoru používá jako způsob, jakým může promlouvat i k nedomorodému publiku a zároveň efektivně podvracet „antidomorodou“ ideologii „zevnitř“. Indiánovi, který mluví o tom, že řeka je osobnost a že sny jsou to nejdůležitější v životě, by se leckdo „civilizovaný“ vysmál. Pokud u toho ale cituje Shakespeara a Foucaulta, zvyšuje pravděpodobnost, že ho aspoň občas bude někdo brát vážně. To dělá Krenak.

Nápady, jak odsunout konec světa Krenak v pravém slova smyslu nenapsal. Ačkoli psát umí, považuje psaní za příliš cizorodý formát svému domorodému žití. Krenak chodí, putuje, mluví a rozmlouvá. Kniha je tedy kompilací z řady Krenakových veřejných přednášek. Text proto působí velmi živě. Krenak, ačkoli je vzdělanec v západním slo-

va smyslu, mluví jednoznačně „domorodým“ stylem, tak jak mu pusa narostla, pro tvrdá slova nejde daleko, ovšem ani pro humor (většinou ironický) nebo pro velmi poetické či snové obrazy. Myšlenkové pochody Ailtona Krenaka plynou jako jeho milovaná řeka Doce – s tím rozdílem, že se zatím nenechaly kontaminovat jedem (post)koloniálního ničtelského „megaprůmyslu“.

Tak jako ve snech, mýtech a vizích šamanů, i v Krenakových promluvách se hlavní motivy a linie vynořují a zanořují spíše volně, zdánlivě chaoticky, ale s nepřehlédnutelným vnitřním řádem. Vyprávění indiána je méně lineární, ale často více věcné, zároveň snivé, málokdy však abstraktní. Mezi hlavní myšlenky Krenaka patří to, že lidé se nijak substanciálně neliší od dalších obyvatel planety a že právě opačný názor je základní příčinou průšvihů, ve kterém se nyní nacházíme. Krenak také přikládá zásadní význam snům a snění, čímž myslí nejen noční snění (i když i to), ale především denní snění a schopnost utvářet vizi a nechat se vizí utvářet. Síly imaginace staví do protikladu proti silám techniky, přičemž neodsuzuje techniku jako celek, spíše „technické“ myšlení a přístup ke světu. Krenak také upozorňuje, že v dnešní době nelze ze stavu planety vinit konkrétního člověka nebo konkrétní ideologii, nýbrž že jde o obludný neosobní systém (který zjednodušeně nazývá kapitalismem), v němž „se vezeme všichni“. Krenak striktně odsuzuje jakékoli snahy o zachování ekonomického růstu, maskovaného za slova o „udržitelnosti“ nebo o čemsi „zeleném“. Krenaka lze bez váhání zařadit k filozofii nerůstu, která odmítá růst jako takový, na úrovni ekonomické, sociální, osobní i spirituální. Krenakovými přednáškami také prostupuje povědomí o blížící se (v podstatě již probíhající) klimatické katastrofě. Krenak ji například zajímavě srovnává s biblickou potopou a upozorňuje západní svět na jeho vlastní mýtus, jenž jej varuje před zpupností a trestem, který je jejím následkem. Nepřekvapí také motiv spjatosti se Zemí a pojetí Země jako Matky, který je charakteristický

Kniha je složena z Krenakových promluv týkajících se globální environmentální krize, práv domorodců a spirituality. (Foto Matěj Čihák.)

pro většinu domorodých spiritualit. U Krenaka ovšem zcela postrádá onen naslédlý, emočně zabarvený tón, jenž bývá někdy

se slovním spojením „Matka Země“ spjat. Pro Krenaky je mateřství Země a naše spjatost s Ní naprosto samozřejmou, praktickou

a reálnou věcí, je záležitostí každodenní zkušenosti.

V knize se vyskytuje mnoho reálií odkazujících na brazilské prostředí, ze kterého autor pochází. Ty mohou být českému čtenáři neznámé. Naštěstí jsou vždy skvěle vysvětleny v poznámkách pod čarou, jichž se ujala editorka knihy, vynikající česká brazilianistka Šárka Grauová. Čtenáři by tedy nemělo nic zůstat záhadou.

Na závěr uvádím báseň *Člověk; cesty* brazilského básníka Carlose Drummonda de Andradeho (1902–1987), kterou v jedné ze svých přednášek cituje i Krenak a jež vše dobře vystihuje:

„Ještě jsou jiné soustavy než sluneční
i ty je třeba osídlit.
Až všechny vymizí
zbude člověku už jen
(bude vybaven?)
ta strastiplná nebezpečná cesta
od sebe k sobě:
vstoupit na území
svého srdce
zakusit
osídlit
zušlechtit
polidštit
člověka
objevit ve svém neprozkoumaném nitru
věčnou, netušenou radost
života v sounáležitosti.“

Tvůrčí život | ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ | Ročník 12, 2023, číslo 3

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5× ročně.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Matěj Čihák

Na čísle redakčně spolupracoval:

Rev. Vlastimil Krejčí

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Tomáš Dušek – PunxPress

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náleží autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Tvůrčí život © pixabay.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Sněm NSČU v Plzni © Ondřej Svatoš.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Vztah unitářů k dětem a mládeži © KLK.

